

Semesterplan for Sidefag i psykologi Efterår 2026

Indholdsfortegnelse

Bachelorsidefag i psykologi (5.sem.)	1
5. semester.....	2
Semesterbeskrivelse for uddannelser ved Aalborg Universitet.....	2
Socialpsykologi med samfundsteori.....	3
Kandidatsidefag i psykologi (1. Sem., både 45 ects og 75 ects sidefag)	18
1. semester.....	19
Semesterbeskrivelse for uddannelser ved Aalborg Universitet.....	19
Kognitionspsykologi.....	20
Udviklingspsykologi	36
Pædagogisk Psykologi	55
Kandidatsidefag i psykologi (kun 75 ects sidefag)	75
3. semester.....	76
Introduktion til arbejds- og organisationspsykologi (5 ECTS)	76
Biologisk Psykologi	84
Klinisk Psykologi (10 ECTS)	99

Bachelorsidefag i psykologi (5.sem.)

5. semester

Semesterbeskrivelse for uddannelser ved Aalborg Universitet

Oplysninger om semesteret

Studienævn: Studienævn for Psykologi

Studieordning 2024: <https://studieordninger.aau.dk/2026/56/6589>

Semesterets temaramme

Semestret er opbygget af to kurser:

- Socialpsykologi med samfundsteori (15 ECTS)
- Bachelorprojekt på centrale fag (15 ECTS)

Socialpsykologi med samfundsteori præsenterer psykologiske og sociologiske teorier om, hvorledes individet kan forstås i relation til dets sociale og samfundsmæssige kontekst. Socialkontekstuelle forklaringsmodeller er præsenterede i forhold til individets relationer til andre individer, til grupper, sociale institutioner og kultur.

Semesterets organisering og forløb

Som introduktion til psykologi og universitetet, vil der være planlagt flere sociale arrangementer i starten af semestret. Sideløbende med disse sociale tiltag vil der være faglige mentorer tilknyttet semestret, således at de studerende har mulighed for både social tilknytning via tutorkorps samt faglig sparring og samtaler med ældre psykologistuderende fra mentorkorpset. Disse tilbud fra tutorer og mentorer er tiltænkt både ordinære psykologistuderende samt sidefagsstuderende.

Undervisningen i personligheds- og socialpsykologi bliver tilbudt som forelæsninger og seminarundervisning på mindre klassehold. PBL introduceres via forelæsninger og vejledning i processen i udformningen af projektet, som udarbejdes i projektgrupper.

I løbet af semestret vil der planlægges midtvejs- og slutevaluering, hvor det er muligt at tilkendegive tanker omkring læring, opbygning, og proces.

Aktivitet	Tidsslot og lokale	Titel	Ansvarlig
Introduktion og velkomst	2x45	Introduktion til BA-sidefag studerende	Nik Kharlamov
Midtvejsevaluering	2x45	Midtvejsevaluering og intro til synopsis evaluering	Nik Kharlamov
Slutevaluering	2x45	Slutevaluering	Nik Kharlamov

Semesterkoordinator

Ankerlærer Nik Kharlamov: nik@ikk.aau.dk

Sekretariatsdækning

Skemalægger: Birgitte Skovsgaard, bsk@ikk.aau.dk

Eksamensadministration (undtagen stedprøver) af BA, BA-sidefag & KA-sidefag: Bjørn Dan Andersen, bda@ikk.aau.dk

Eksamensadministration (undtagen stedprøver) af KA: Christina Gertsen, chge@ikk.aau.dk

Eksamensadministration af stedprøver: Lone Simonsen, losi@ikk.aau.dk

Praktikadministration: Christina Gertsen, ikp-psykologi-praktik@ikk.aau.dk

Rekvisitionsbudget: Lotte Brunø, brunoe@ikk.aau.dk

Evaluerer: Birgitte Skovsgaard, bsk@ikk.aau.dk

Uddannelseskoordinator/Studienævnsekretær: Andrea Dosenrode, ad@ikk.aau.dk

Dispensations- og meritansøgninger sendes til: Psyk-disp-merit@ikk.aau.dk

Socialpsykologi med samfundsteori

Modultitel dansk: Socialpsykologi med samfundsteori

Modultitel engelsk: Social Psychology and Social Theory

ECTS: 15

Placering

5. semester, sammenlæst med 1. Semester (Bacheloruddannelse i Psykologi)

Modulansvarlig

Sarah Awad (SA), awads@ikk.aau.dk

Bo Allesøe Christensen (BC), boallesoe@ikk.aau.dk

Undervisere

Alfred Sköld (AS), alfred@ikk.aau.dk

Brady Wagoner (BW), wagoner@ikk.aau.dk

Bo Allesøe Christensen (BC), boallesoe@ikk.aau.dk

Bolette Windfeld Thesbjerg (BT), bwt@ikk.aau.dk

Jonas Yurtsever, yey@ikk.aau.dk

Martin Mølholm (MM), mam@ikk.aau.dk

Nicolai Graakjær, (NG), nicolaig@ikk.aau.dk

Oliver Sander (OS), osa@ikk.aau.dk Rasmus Birk (RB), rbirk@ikk.aau.dk

Sarah Awad (SA), awads@ikk.aau.dk

Sarah Ejstrup Lindblad Laier (SL), sella@ikk.aau.dk

Sebastian Tobias-Renstrøm (ST), str@ikk.aau.dk

Svend Brinkmann (SB), svendb@ikk.aau.dk

Thomas Duus Henriksen (TH), tdh@ikk.aau.dk

Seminarholdere

Hold 1-3, Oliver Sander (OS), osa@ikk.aau.dk

Hold 4-6, Thomas Duus Henriksen (TH), tdh@ikk.aau.dk

Hold 7, Sarah Awad (SA), awads@ikk.aau.dk

Hold 8 (sidefag), Bo Allesøe Christensen (BC), boallesoe@ikk.aau.dk

Type og sprog

Sproget er en kombination af dansk og engelsk. Titlerne på forelæsningserne er på engelsk, da de oftest referer til specifikke kapitler og/eller emner i pensumlitteraturen. Hovedparten af litteraturen er på engelsk, hvorimod forelæsningserne vil foregå på både engelsk og dansk, afhængig af den enkelte forelæser.

Mål

Modulet omfatter teorier om, hvorledes individet må forstås som socialt og samfundsmæssigt, og herunder dækkes både psykologiske og sociologiske tilgange til socialpsykologien.

Læringsmål

Viden

Den studerende skal gennem modulet opnå viden om og forståelse af:

- teorier og metoder indenfor socialpsykologien
- socialpsykologiens videnskabshistoriske udvikling og feltets aktuelle status
- centrale teorier og metoder indenfor samfundsteori
- elementære begreber indenfor sociologi.

Færdigheder

Den studerende skal gennem modulet opnå færdigheder i:

- at kunne undersøge og anvende socialpsykologiske problemstillinger på en metodisk forsvarlig måde i bl.a. forandringsorienteret øjemed
- at vurdere og identificere centrale samfundsteoretiske problemstillinger af betydning for psykologien
- at identificere og analysere centrale teoretiske konflikter mellem væsentlige klassiske og moderne samfundsteorier med relevans for psykologien samt
- at formidle socialpsykologiske og samfundsteoretiske indsigter i psykologfaglige sammenhænge.

Kompetencer

Den studerende skal gennem modulet opnå kompetencer til:

- at benytte socialpsykologisk og samfundsteoretisk viden til at håndtere problemstillinger indenfor feltet
- selvstændigt at kunne tage ansvar for egen faglig udvikling.

Fagindhold og sammenhæng med øvrige moduler/semestre

Kurset i socialpsykologi med samfundsteori omhandler spørgsmål om, hvordan individet kan forstås som socialt og samfundsmæssigt indlejret. Sagt på en anden måde gælder kursets hovedinteresse forholdet mellem individ og samfund.

Kurset er organiseret efter et tematisk og til dels et historisk princip. Nogle forelæsninger omhandler således historiske og videnskabsteoretiske præmisser, mens andre omhandler nogle af de senest tilkomne strømninger og problematikker. De fleste forelæsninger er struktureret omkring bestemte tematikker og andre om specifikke teoretikere.

Det er hensigten, at den studerende skal opnå viden om socialpsykologiens videnskabsteoretiske udvikling og aktuelle status, socialpsykologiens klassiske og aktuelle temaer samt socialpsykologiens forbindelse til samfundsteorien og dennes (samfundsteoriens) centrale temaer og begreber. Det er også hensigten, at den studerende skal kunne bringe denne viden i anvendelse på problemstillinger af socialpsykologisk og samfundsteoretisk interesse og/eller relevans.

Kursusmodulet danner den teoretiske baggrund blandt andet for de studerendes arbejde med problembaseret læring og PBL-modulet samt for projektmodulet på 2. semester af uddannelsen. I kombination med personlighedspsykologi danner kursusmodulet således grundlag for det arbejde, der skal udføres ifm. projektarbejdet på uddannelsens første 2 semestre, samt giver en indføring i nogle væsentlige og grundlæggende elementer, der skal anvendes fremadrettet på psykologiuddannelsen.

Omfang og forventet arbejdsindsats

15 ECTS svarer til 405 timers arbejdsindsats, og disse forventes fordelt på følgende måde:

Aktivitet	Timer
20 forelæsninger à 2 timer	40
10 seminargange à 2 timer	20
Læsning og forberedelse	344
Eksamen	1

NB: lektioner tælles som timer.

Antal forelæsninger: 20 x 2 timer

Antal forelæsningshold: 1

Antal seminar timer: 10 x 2 timer

Antal seminarhold: 8

Deltagere

Studerende på 1. semester (bachelor i psykologi)

Samlæst med sidefagsstuderende

Deltagerforudsætninger

Bachelorstuderende ved psykologistudiet.

Modulaktiviteter (kursusgange med videre)

Modulet består samlet set af 20 forelæsninger (på både dansk og engelsk), 10 seminarer (på både dansk og engelsk) og en synopsis-eksamen, der skal forsvares mundtligt i slutningen af semestret. Der lægges vægt på den studerendes evner udi kritisk tænkning, dialog om centrale spørgsmål indenfor både socialpsykologi og samfundsteori og anvendelsen af modulets forskellige teoretiske perspektiver på en given problemstilling. Ved at deltage i forelæsninger, seminarer og eksamen forventes det, at den studerende opnår viden om både centrale teorier og studier indenfor socialpsykologi og samfundsteori, der kan diskuteres, anvendes og reflekteres over.

Aktivitet	Tidsslot	Titel	Underviser/ Seminarholder
1. Forelæsning	2 x 45 min.	Forelæsning: Introduction to Social Psychology and Social Theory	Sarah Awad & Bo Christensen
2. Forelæsning	2 x 45 min.	Forelæsning: History of Psychology & Social Theory	Bo Christensen & Rasmus Birk
1. Seminar	2 x 45 min.	Seminar	
3. Forelæsning	2 x 45 min.	Forelæsning: Self and identity	Svend Brinkmann
4. Forelæsning	2 x 45 min.	Forelæsning: Gender identity	Sarah Laier & Bolette Windfeld Thesbjerg

5. Forelæsning	2 x 45 min.	Group dynamics	Nicolai Graakjær
6. Forelæsning	2 x 45 min.	Group think & culture	Bo Christensen
7. Forelæsning	2 x 45 min.	Pro- and anti-social behaviour: Helping others and hurting others	Sarah Laier
2. Seminar	2 x 45 min.	Seminar	
8. Forelæsning	2 x 45 min.	Social Cognition: Attribution and Attitudes	Sarah Awad
9. Forelæsning	2 x 45 min.	Forelæsning: Social Identity & the 'other'	Sarah Awad
3. Seminar	2 x 45 min.	Seminar	
10. Forelæsning	2 x 45 min.	Forelæsning: Obedience and Tyranny	Brady Wagoner
11. Forelæsning	2 x 45 min.	Forelæsning: Social change: social influence and social representations	Brady Wagoner
4. Seminar	2 x 45 min.	Seminar	
12. Forelæsning	2 x 45 min.	Forelæsning: Social interaction & stigma – Goffman	Nicolai Graakjær
13. Forelæsning	2 x 45 min.	Forelæsning: Emotions and embodiment	Svend Brinkmann
14. Forelæsning	2 x 45 min.	Forelæsning: Happiness, Post-modernity, and diagnoses	Svend Brinkmann
5. Seminar	2 x 45 min.	Seminar	
15. Forelæsning	2 x 45 min.	Forelæsning: Power and discourse - Foucault	Martin Mølholm
6. Seminar	2 x 45 min.	Seminar	
16. Forelæsning	2 x 45 min.	Forelæsning: Self reflexivity & social stratification	Jonas Yurtsever
7. Seminar	2 x 45 min.	Seminar	
17. Forelæsning	2 x 45 min.	Forelæsning: Love and relationships	Alfred Sköld
8. Seminar	2 x 45 min.	Seminar	
18. Forelæsning	2 x 45 min.	Forelæsning: Social Acceleration and Resonance - Rosa	Sebastian Tobias-Renstrøm
9. Seminar	2 x 45 min.	Seminar	
19. Forelæsning	2 x 45 min.	Forelæsning: Applying Social Psychology to the topic of Sustainability & climate change	Sarah Awad
20. Forelæsning	2 x 45 min.	Forelæsning: Course Summary and exam preparation	Bo Christensen & Sarah Awad
10. Seminar	2 x 45 min.	Seminar	

Eksamen

En individuel intern mundtlig prøve i Socialpsykologi med samfundsteori.

Prøven foregår som en samtale mellem den studerende, eksaminator og censor med udgangspunkt i en synopsis, der er en kort, fokuseret akademisk tekst, som udmunder i en eller flere teser, der forsvares i en mundtlig præsentation og diskussion under samtalen. Den mundtlige præstation forventes maksimalt at vare 5 minutter.

Eksaminationen foregår på baggrund af synopsis, den studerendes mundtlige præsentation og det samlede pensum. Synopsis udarbejdes individuelt i relation til pensum. Der gives karakter på grundlag af den samlede præstation.

Pensumramme: 1500 standardsider

Sidetal for synopsis: 1-3 sider.

Normeret prøvetid: 30 minutter inklusiv votering og karaktergivning.

Tilladte hjælpemidler: Med visse hjælpemidler:

- De studerendes noter.
- Projektrapporten (synopsis)

Der må ikke anvendes generativ AI (fx ChatGPT) i forbindelse med eksamen

Bedømmelsesform: Ved bedømmelsen gives der karakter efter 7-trinsskalaen.

Prøvens omfang: 15 ECTS-point.

Forelæsningsmanchet – som bruges i Moodle kursusrum:

1. Forelæsning: Introduction to Social Psychology and Social Theory

2 timer v/ Sarah Awad & Bo Christensen

Denne forelæsning vil introducere til socialpsykologi og samfundsteori i et overordnet perspektiv. Der vil være fokus på, hvorfor det er relevant at forstå både socialpsykologi og samfundsteori, hvilke typer af spørgsmål der kan stilles indenfor hver af disse perspektiver, hvorfor de komplimenterer hinanden, hvordan de arbejder rent metodologisk og hvad I skal bruge det til. Derudover vil forelæsningen også omhandle, hvad formålet med kurset er og hvordan kurset er opbygget. Litteraturen til forelæsningen er introducerende kapitler og begynd med at læse Hogg & Vaughan og Smith & Haslam for en kort introduktion til socialpsykologi og Laustsen et al. for en introduktion til samfundsteori.

Forelæsningspensum

- Hogg & Vaughan (2009), Kap. 1 **[22 s.]**
- Laustsen et al. (2017), Kap. 1 **[13 s.]**
- Smith & Haslam (2017), Intro **[10 s.]**

2. Forelæsning: History of Psychology & Social Theory

2 timer v/ Bo Christensen & Rasmus Birk

Denne forelæsning vil introducere til socialpsykologiens og samfundsteoriens historie. Der vil redegjort for psykologiens overordnede historie og særligt hvordan socialpsykologien har udviklet sig som disciplin i forhold til psykologien og til dels samfundsteorien. Her vil der være fokus på klassikerne som Wundt og Le Bon, og disciplinens udvikling herfra op til de mest berømte eksperimenter, som vi også dækker senere på kurset.

Yderligere vil der blive redegjort for samfundsteorien opkomst og hvilken betydning denne har haft for eftertiden. Der vil være fokus på, 'klassikerne' indenfor samfundsteori, herunder Marx, Weber, Simmel og Durkheim og nogle af deres essentielle begreber, såsom fremmedgørelse, rationalitet, individualitet, anomie og mere. Forelæsningen vil forsøge at give et overblik over, hvordan disse klassikers tilgange til og perspektiver på sociologien har haft indflydelse på videnskabens efterfølgende udvikling og dermed give et udgangspunkt til at forstå de senere samfundsteoretiske tematikker, der bliver berørt i kurset.

I Laustsen bogen skal kapitel 2 læses fra start til slut og kapitel 3 handler i første halvdel om Durkheim, og skal læses, hvor sidste halvdel af kapitlet omhandler Honneth og er mindre relevant. Dernæst skal I læse kapitel 2 og 3 i Richards (I har online adgang via AUB), som giver en generel introduktion til psykologiens historie. Det vigtige her er *ikke* at kunne huske alle detaljerne – men at få et indtryk af, hvordan psykologi som videnskab og disciplin opstår.

Forelæsningens pensum

- Jacobsen, Laursen & Olsen (2013), Indledning [7 s.]
- Laustsen et al. (2017) Kap. 2 & 3 [40 s.]
- Richards & Stenner (2022), Kap. 3 & 13 [28 s.]

3. Forelæsning: Self and Identity

2 timer v/ Svend Brinkmann

This lecture gives an introduction to the concepts of self and identity. It covers traditional approaches as well as more recent ones. Finally, it focuses on the idea that identity is a form of self-interpretation that involves moral concerns.

Forelæsningens pensum

- Hogg & Vaughan (2009), Kap. 3 [29 s.]
- Brinkmann (2008) [19 s.]

4. Forelæsning: Gender Identity

2 timer v/ Sarah Laier & Bolette Windfeld Thesbjerg

Denne forelæsning vil introducere til køn og seksualitet i både socialpsykologien og samfundsteorien.

I første halvdel vil vi snakke om gender/køn og seksualitet som sociale kategorier med specifikke normer og forventninger fra Ellis et al. kapitel. En række centrale begreber – herunder intersektionalitet, feminisme og kulturel relativisme – vil blive diskuteret og perspektiveret. I anden halvdel vil der blive fokuseret på Judith Butler og Donna Haraways radikale tilgange til kønsforskningen. Der vil blive lagt særlig vægt på Butlers koncept om kønnet som performativt, hvordan hun forholder sig til biologisk og social køn (sex and gender), hvordan kroppe bliver gjort „forståelige“ og hvordan kønnet herigennem materialiserer sig.

Kapitlet i Laustsen et. al. Berører både Butler og Haraway og er væsentligt, dog er delen om Butler den vigtigste. Derudover er teksten af Brady og Schirato en god introduktionstekst til Butlers tanker om kønnet. Essayet af Butler selv er relevant, men også det mest krævende af teksterne; det giver et indblik i Butlers indledende perspektiver om kønnet som performativt.

Forelæsningens pensum

- Ellis et al. (2020) **[22 s.]**
- Brady and Schirato (2011) **[17 s.]**
- Butler (1988) **[12 s.]**

5. Forelæsning: Groups

2 timer v/ Nicolai Graakjær

Denne forelæsning introducerer socialpsykologiens centrale begreb om grupper. Forelæsningen tager afsæt i forskellige definitioner og vægtlægninger i forhold til at identificere distinkte gruppestrukturer og -processer. Forelæsningen diskuterer derudover, hvad der karakteriserer socialpsykologiens måde at undersøge grupper på.

Forelæsningens pensum

- Graakjær N.J. (2013a) **[13 s.]**
- Graakjær, N.J. (2013b) **[24 s.]**
- Hogg, M., & Vaughan, G. (2009). Kap. 6 **[40 s.]**

6. Forelæsning: Group think & culture

2 timer v/ Bo Christensen

I denne forelæsning, vil vi fokusere på grupper ud fra et socialpsykologisk perspektiv. Vi vil se på, hvordan grupper socialiserer deres medlemmer, hvordan de er strukturerede gennem roller og status, samt hvad der gør de hænger sammen. Herunder også hvad man betegner som groupthink, at beslutninger taget på vegne af grupper kan være udtryk for processer af social eller ideologisk konformitet, og ikke baseret på overvejelser der inddrager etiske, moralske eller kritiske præmisser. I forhold til at forstå, hvordan grupper hænger sammen, vil vi også inddrage kultur og kommunikations afgørende betydning.

Forelæsningens pensum:

- Hogg & Vaughan (2009), Kap. 6 & 11 **[70 s.]**
- Much 1995 **[25 s.]**

7. Forelæsning: Pro- og anti-social adfærd: Helping and hurting others

2 timer v/ Sarah Laier

I denne forelæsning vil vi kigge på pro- og anti-social adfærd ud fra et social-psykologisk perspektiv. Vi vil spørge til, hvad der foranlediger folk til for eksempel aggressiv såvel som hjælpende adfærd. Vi vil kigge på både biologiske såvel som mere socio-kulturelt orienterede forsøg på at forstå dette, hvilket indikerer at vi må inddrage personlige, kulturelle såvel som situationelle faktorer som havende betydning. Endelig vil vi kontekstualisere alle disse overvejelser gennem en perspektivering til Latané og Darleys studier i bystander effekten.

Forelæsningsens pensum

- Hogg & Vaughan (2009), Kap. 8 & 9 **[50 s.]**
- Smith & Haslam (2017), kap. 12 **[15 s.]**

8. Forelæsning: Social Cognition: Attribution and Attitudes

2 timer v/ Sarah Awad

Forelæsningen præsenterer fænomenet social kognition—dvs., hvordan menneskernes tankeprocesser fungerer i hverdagslivet når der er tale om sociale sammenhænge fx perception af andre mennesker og tilskrivning af årsager og motiver til egen og andres opførsel. Forelæsningsens fokuspunkter er begreber tilskrivning (attribution) og holdninger (attitudes) samt processer såsom kognitiv dissonans, hvormed holdninger ændres afhængigt af situationen/konteksten. Hogg og Vaughans kapitler præsenterer begreber og oversigt over relevant forskning mens Smith og Haslams kapitel præsenterer Festingers klassiske studier, som i sin tid lancerede og definerede forskningsfeltet.

Forelæsningsens pensum

- Hogg & Vaughan (2009), Kap. 2 & 4 **[60 s.]**
- Smith & Haslam (2017), kap. 3 **[15 s.]**

9. Forelæsning: Social identity and the 'other'

2 timer v/ Sarah Awad

In this lecture, the focus is on how we identify ourselves through belonging to certain groups (in-group) and how our group identity could affect how we see and behave towards the 'other' (out-group). I suggest you start with reading Hogg & Vaughan, Kap. 7 for an overview of the topic, Then, read Amer & Obradovic (2022) for an understanding of how social identity and the concept of 'recognition' are interrelated. Then, read Howarth (2002) for an empirical study that applies social identity and social representations theory. Then finally orient yourself with Edward Said's classic work on orientalism (McCarthy, 2010) for an understanding of the concept of the 'other.'

Forelæsningsens pensum

- Hogg & Vaughan (2009), Kap. 7 **[35 s.]**
- Amer & Obradovic (2022) **[13 s.]**
- Howarth (2002) **[14 s.]**
- McCarthy, C. (2010) **[17 s.]**

10. Forelæsning: Obedience and Tyranny

2 timer v/ Brady Wagoner

This lecture focuses on social psychology in the post-WWII and its focus on understanding the Nazis. After briefly outlining the Authoritarian Personality, it concentrates on Milgram's (1963) classic experiment on Obedience, including video footage, and explores whether it

explains Eichmann's behaviour (Smith and Haslam, 2017, kap 7). Lastly, we examine Zimbardo's prison study, together with his explanation in terms of situational factors and 'de-individualization' (Smith and Haslam, kap 8).

Forelæsningens pensum

- Smith & Haslam (2017), kap. 7 & 8 **[38 s.]**
- Milgram (1963) **[5 s.]**

11. Forelæsning: Social change: social influence and social representations

2 timer v/ Brady Wagoner

This lecture explores two research approaches developed by the social psychologist Serge Moscovici: conversion theory (Smith and Haslam kap.6) and social representations theory (Moscovici, 1981; Wagoner & Oldmeadow, 2008). The former will be approached through a wider discussion of work in social influence namely, norm formation (Sherif), conformity (Asch) and minority influence (Moscovici), which can be found in Smith & Haslam, 2017, kapers, 4, 5 and 6 respectively.

Forelæsningens pensum

- Smith & Haslam (2017), kap. 4 & 5 & 6 **[49 s.]**
- Asch (1955) **[5 s.]**
- Moscovici (1981) **[28 s.]**
- Wagoner & Oldmeadow (2008) **[3 s.]**

12. Forelæsning: Social interaction & stigma – Goffman

2 timer v/ Nicolai Graakjær

Denne forelæsning introducerer E. Goffmans socialpsykologi. Forelæsningen tager afsæt i Goffmans bidrag til at forstå mellemmenneskelige (især ansigt-til-ansigt) samkvemsformer, og forelæsningen vil perspektivere bidraget til tidligere såvel som senere bidrag på området. Laustsen et al. (2017) og Kristiansen (2010) kan med fordel læses før de to centrale Goffman-tekster.

Forelæsningens pensum

- Laustsen et al. (2017), Kap. 9 **[15 s.]**
- Goffman (1963) **[20 s.]**
- Goffman (1967) **[40 s.]**

13. Forelæsning: Emotions and embodiment

2 timer v/ Svend Brinkmann

Forelæsningen introducerer socialpsykologiske og samfundsteoretiske perspektiver på emotioner og affektivitet, med udgangspunkt i spørgsmål om hvilken rolle hhv. biologi/natur, kultur/normativitet og fornuft/kognition spiller i affektive processer.

Forelæsningens pensum

- Laustsen et al. (2017), Kap. 10 **[18 s.]**

- Bo (2012) [19 s.]
- Hochschild (1979) [20 s.]

14. Forelæsning: Happiness, Post-modernity, and diagnoses

2 timer v/ Svend Brinkmann

This lecture discusses how to understand happiness and suffering from social psychological perspectives. A particular focus on the impact of psychiatric diagnoses is introduced, and concepts such as medicalization and pathologization are introduced as key perspectives on a postmodern epoch.

Forelæsningens pensum

- Brinkmann (2014) [19 s.]
- Laustsen et al. (2017), kap. 8 [17 s.]

15. Forelæsning: Power and discourse- Foucault

2 timer v/ Martin Mølholm

How is it possible to organize a society in such a way, that the people living in that society are likely to act in more or less predictable and foreseeable ways, aiming at taking care of more or less specifically defined problems, challenges and/or urgent needs? How is it possible for the few to transform the many in such a way, that the many – without being threatened, coerced, intimidated or in other ways forced against their will – are not only likely to be acting in desirable ways, but also to share the attitudes, perceptions, understandings and discourses which guide and direct them to act in that way? In this lecture I will, based on the work of (among others) the French philosopher Michel Foucault, offer you a few possible answers to these questions and related ones. Furthermore, I will discuss with you the implications of Foucault's concept of knowledge and power at a societal level, as well as the articles On Therapeutic Authority – Psychoanalytical Expertise under Advanced Liberalism by Miller and Rose (1994), The Subject and Power by Michel Foucault (1982) and The Stigma of Stress and the Absence of Agency by Mølholm and Vetner (2018). The latter article is further reading that serve as (somewhat different) examples of how a discourse-archaeological approach and analysis of the dispositif can be done.

Forelæsningens pensum

- Foucault (1982) [20 s.]
- Miller & Rose (1994) [37 s.]
- Mølholm & Vetner (2018) [23 s.]
- Mølholm & Vetner (2016) [44 s.]

16. Forelæsning: Self-reflexivity & social stratification

2 timer v/ Jonas Yurtsever

Denne forelæsning vil præsentere 2 af sociologiens største tænkere fra den sene del af det 20. århundrede, Pierre Bourdieu og Anthony Giddens. På hver sin måde forsøger Giddens og Bourdieu at overkomme struktur-aktør dualismen med deres teorier og derfor er det meningsfuldt at forstå dem som beslægtede, men også vidt forskellige.

Vi skal gennemgå nogle af Bourdieus væsentligste bidrag fra han teoretiske begrebsapparat, der omhandler social stratifikation, reproduktion, distinktioner, felter osv. - og se hvordan habitusbegrebet er Bourdieus "løsning" på skellet mellem det subjektive og det objektive. Vi skal herefter se på Giddens' betragtninger om overgangen til det han kalder senmoderniteten og hvilke konsekvenser dette har for menneskers selvidentitet – heriblandt hvordan vi kan forstå refleksivitet som en af de primære fænomener i senmoderniteten. Vi skal ligeledes gennemgå, hvordan Giddens forstår forholdet mellem struktur og aktør igennem sit begreb om Strukturationsteorien og - på samme måde som Bourdieu – har et prakselogisk syn på mennesket og verden.

Der er 2 primærtekster, den ene af Bourdieu er en beskrivelse af hans kapitalbegreb, den anden af Giddens er introduktionen til en af hans hovedværker, nemlig Senmodernitet og Selvidentitet. De 2 sekundære tekster er grundige introduktioner til begge teoretikere og diskussioner af deres værker.

Forelæsningsens pensum

- Bourdieu (1986/2010) [12 s.]
- Giddens (1991/1996), kap. 1 [27 s.]
- Järvinen (2020) [25 s.]
- Kaspersen (2020) [19 s.]

17. Forelæsning: Love and relationships

2 timer v/ Alfred Sköld

Denne forelæsning undersøger den betydning som mellem menneskelige relationer generelt, og kærligheden specifikt, har i et socialpsykologisk perspektiv. Med udgangspunkt i en idéhistorisk oversigt over de måder hvorpå kærligheden er blevet forstået i den antikke, kristne, høviske og romantiske tradition, samt hvordan disse indvirker på dagens kærlighedsideal. På denne baggrund udfoldes de samtidige betingelser for den måde hvorpå vi indgår i og udlever relationer i dag. En række samfundsteoretikere argumenterer for at vi lever i en brydningstid, hvor fremvæksten af det senmoderne samfund (Giddens, 1992), og den post-romantiske tidsalder (Illouz, 2012) grundlæggende har ændret koordinaterne for vores samvær, og de forventninger vi har til relationer igennem livet. På baggrund af Hogg & Vaughan (2009) og Badiou (2012) undersøges den videre betydning af disse forandringer i et kritisk lys, samt hvordan de kan ses i lyset af overordnede samfundsmæssige strukturer.

Forelæsningsens pensum

- Hogg & Vaughan (2009), Kap. 10 [20 s.]
- Illouz (2012) [17 s.]
- Giddens (1992) [15 s.]
- Badiou (2012) [8 s.]

18. Forelæsning: Social Acceleration and Resonance - Rosa

2 timer v/ Sebastian Tobias-Renstrøm

Denne forelæsning vil give et indblik i en af samtidens vigtigste sociologer, Hartmut Rosa. Som fjerde generation af Frankfurterskolens kritiske teori, vil der blive givet en kort introduktion til, hvad Frankfurterskolen var og er og hvordan kritisk teori (i denne version) stadig er

væsentlig i dag. Herefter vil følge en gennemgang af Hartmut Rosa begrebsunivers og hans perspektiver om social acceleration og hvorfor det er vigtigt med et temporalt perspektiv i samfundsvidenskaberne. Der vil blive gennemgået de 3 kategorier, hvori Rosa mener vi kan observere denne acceleration og de motorer han mener driver acceleration. Herefter skal vi se på konsekvenserne for den enkelte og hvilke former for deceleration følger i kølvandet på samtiden evindelige acceleration.

Som afslutning skal vi dykke ned i Rosas "løsning" på accelerationsproblematikken, navnlig hvad han kalder for resonans.

Den første Rosa tekst fra 2003 giver et godt overblik over hans perspektiver på den sociale acceleration. Teksten har nogle år på bagen og Rosa har forfinet perspektiverne siden da, men den giver en kort og meningsfuld indgang til hans tankegods – læs den først. Rosa teksten fra 2017 giver en dybere indsigt i hans perspektiver på hvad det gode liv er og introducerer hans resonansperspektiv. Den sidste tekst af Susen 2019 er en opsummering af Rosa magnum opus om resonans og giver en grundig gennemgang af perspektiverne i denne bog.

Forelæsningens pensum

- Rosa (2003) [30 s.]
- Rosa (2017) [19 s.]
- Susen (2019) [35 s.]

19. Forelæsning: Applying Social Psychology to Sustainability

2 timer v/ Sarah Awad

For this lecture, we look back at social psychology and discuss the nature of the knowledge created by this field and what does it say about human nature. Reflect on this using Gergen's (1973) reading.

Then we will apply different theories and concepts of the course to the topic of sustainability. As this course is about understanding and applying theories to different topics, we will look at how social psychological knowledge could be used to promote environmentally sustainable ways of living (Clayton & Brook, 2015; Adams, 2017).

Forelæsningens pensum

- Gergen (1973) [11 s.]
- Clayton & Brook (2005) [15 s.]

20. Forelæsning: Course Summary and exam preparation

2 timer v/ Bo Christensen & Sarah Awad

Samlet pensumliste:

Bøger	sideantal
Hogg, M., & Vaughan, G. (2009). <i>Essentials of social psychology</i> . Pearson Education.	350 s.

Smith, J. R., & Haslam, S. A. (Eds.). (2017). <i>Social psychology: Revisiting the classic studies</i> . Sage.	210 s.
Laustsen, C. B., Larsen, L. T., Nielsen, M. W., Ravn, T., & Sørensen, M. P. (2017). <i>Social theory: a textbook</i> . Routledge. Adgang via AUB: https://kdbk-aub.primo.exlibrisgroup.com/permalink/45KBDK_AUB/n411aj/alma9920763420805762	176 s.
Artikler og kapitler (disse kan findes i modulets kursusrum på Moodle eller via AUB link)	
Amer, A., & Obradovic, S. (2022). Recognising recognition: Self-other dynamics in everyday encounters and experiences. <i>Journal for the Theory of Social Behaviour</i> , 52(4), 550-562. https://onlinelibrary-wiley-com.zorac.aub.aau.dk/doi/epdf/10.1111/jtsb.12356	13 s.
Asch (1955). Opinions and social pressure. <i>Scientific American</i> , 193, 31-35 https://kdbk-aub.primo.exlibrisgroup.com/permalink/45KBDK_AUB/159qapk/cdi_crossref_citationtrail_10_1038_scientificamerican1155_31	5 s.
Badiou, A. (2012). <i>Lovprisning af Kærligheden</i> (s.31-39). Forlaget Philosophia Ltd. (uploades til moodle)	8 s.
Bo, I. G. (2012). Det sociale bånd og følelser i menneskers interaktion: Thomas Scheffs socialpsykologiske perspektiv på stolthed og skam. <i>Psyke & Logos</i> , 2012, 33, 7-26. https://tidsskrift-dk.zorac.aub.aau.dk/psyke/article/view/8771/7343	19 s.
Bourdieu, P. (1986/2010). The forms of capital (1986). I: I. Szeman & T. Kaposy (red.), <i>Cultural Theory: An anthology</i> . Oxford: Wiley-Blackwell. (s. 81-93) (uploades til moodle)	12 s.
Brinkmann, S. (2008). Identity as self-interpretation. <i>Theory & Psychology</i> , 18, 404-422. https://journals-sagepub-com.zorac.aub.aau.dk/doi/epdf/10.1177/0959354308089792	19 s.
Brinkmann, S. (2014). Languages of suffering. <i>Theory & Psychology</i> , 24, 630-648. https://journals-sagepub-com.zorac.aub.aau.dk/doi/epub/10.1177/0959354314531523	19 s.
Butler, J. (1988): "Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory." <i>Theatre Journal</i> 40(4):519-531. https://www-jstor-org.zorac.aub.aau.dk/stable/3207893?sid=primo&seq=1	12 s.
Brady, A. & Schirato, T. (2011): "Gender." in <i>Understanding Judith Butler</i> . SAGE Publications. https://sk-sagepub-com.zorac.aub.aau.dk/book/mono/understanding-judith-butler/chpt/gender	17 s.
Clayton, S. & Brook, A. (2005). Can psychology help save the world? A model for conservation psychology. <i>Analyses of Social Issues and Public Policy</i> , s. 1-15. https://spssi-onlinelibrary-wiley-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1111/j.1530-2415.2005.00057.x	15 s.
Ellis, S. J., Riggs, D. W., & Peel, E. (2020). Lesbian, gay, bisexual, trans, intersex, and queer psychology: An introduction. Cambridge University Press. (chapter 5 s.90-112). (uploades til moodle)	22 s.
Howarth, C. (2002). Identity in whose eyes? : The role of representations in identity construction. <i>Journal for the theory of social behavior</i> , 32(2), 145-162. https://onlinelibrary-wiley-com.zorac.aub.aau.dk/doi/epdf/10.1111/1468-5914.00181	14 s.

Jacobsen, M. H., Laursen, E. & Olsen, J.B. (2013), <i>Socialpsykologi. En grundbog til et fag</i> . København: Hans Reitzels Forlag. s. 17-23. (uploades til moodle)	7 s.
Foucault, M. (1982). The subject and power. <i>Critical inquiry</i> , 8(4), 777-795. https://www-jstor-org.zorac.aub.aau.dk/stable/1343197?sid=primo&seq=1	20 s.
Fraser, C. & Burchell, B. (2001). The nature of social psychology. In <i>Introducing Social Psychology</i> (s. 403-415). Cambridge: Polity. (uploades til moodle)	12 s.
Gergen, K. J. (1973). Social Psychology as History. <i>Journal of Personality and Social Psychology</i> . 26(2). 309-320. https://kdbk-aub.primo.exlibrisgroup.com/permalink/45KBDK_AUB/159qapk/cdi_proquest_journals_614272508	11 s.
Giddens, A. (1991/1996). <i>Modernitet og Selvidentitet – Selvet og Samfundet under Sen-moderniteten</i> . København: Hans Reitzels Forlag. Herfra kap. 1 (21-48) (uploades til moodle)	27 s.
Giddens, A. (1992) <i>Intimitetens forandring – Seksualitet, kærlighed, og erotik i det moderne samfund</i> (s. 49-64). Hans Reitzels Forlag. (uploades til moodle)	15 s.
Goffman, E. (1963). Stigma. Notes on the management of spoiled identity. London: Penguin books. Herfra dele af kap. 1 (11-31). (uploades til moodle)	20 s.
Goffman, E. (1967). On face-work. In E. Goffman, <i>Interaction ritual. Essays on face-to-face behavior</i> . New York Pantheon Books. s. 5-45 (uploades til moodle)	40 s.
Graakjær N.J. (2013a). Gruppeforskning. Amerikanske og europæiske perspektiver 1930-1970. I: M. Jacobsen, E. Laursen & J.B. Olsen (Red.), <i>Socialpsykologi. En grundbog til et fag</i> (s. 85-98). København: Hans Reitzels Forlag. (uploades til moodle)	13 s.
Graakjær, N.J. (2013b). Grupper. Definitioner, strukturer og processer. I M. Jacobsen, E. Laursen & J.B. Olsen (Eds.). <i>Socialpsykologi. En grundbog til et fag</i> (s. 269-293). København: Hans Reitzels Forlag (uploades til moodle)	24 s.
Hochschild, A. R. (1979). Emotion work, feeling rules, and social structure. <i>American journal of sociology</i> , 85(3), 551-575. https://www-jstor-org.zorac.aub.aau.dk/stable/2778583?sid=primo	20 s.
Illouz, E. (2012). <i>Why Love Hurts. A Sociological Explanation</i> (s. 1-17). Cambridge: Polity Press (uploades til moodle)	17 s.
Järvinen, Margaretha (2020). "Kapitel 17: Pierre Bourdieu" i Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (red.): <i>Klassisk og Moderne Samfundsteori</i> , Hans Reitzels Forlag, s. 463-488 (uploades til moodle)	25 s.
Kaspersen, L. B. (2020). "Kapitel 20: Anthony Giddens", i Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (red.): <i>Klassisk og Moderne Samfundsteori</i> , Hans Reitzels Forlag, s. 683-702 (uploades til moodle)	19 s.
McCarthy, C. (2010). The Cambridge introduction to Edward Said. Cambridge University Press. s. 68-85 (uploades til moodle)	17 s.
Milgram, S. (1963). Behavioural study of obedience. <i>Journal of Abnormal and Social Psychology</i> , 67. 371-378. https://psycnet-apa-org.zorac.aub.aau.dk/fulltext/1964-03472-001.pdf	8 s.
Miller, P., & Rose, N. (1994). On therapeutic authority: Psychoanalytical expertise under advanced liberalism. <i>History of the human sciences</i> , 7(3), 29-64. https://journals-sagepub-com.zorac.aub.aau.dk/doi/epdf/10.1177/095269519400700302	37 s.
Moscovici, S. (1981). On social representations. In: J.P. Forgas (ed.) <i>Social Cognition: Perspectives in Everyday Understanding</i> . London: Academic Press. (uploades til moodle)	28 s.
Much, N. (1995). Cultural Psychology. In J. Smith, R. Harre & L. von Langenhove (Eds.), <i>Rethinking Psychology</i> (s. 97-121). London: Sage. (uploades til moodle)	25 s.

Mølholm, M., & Vetner, M. (2018). The Stigma of Stress and the Absence of Agency. <i>Zeitschrift für Diskursforschung</i> , 6(1). (uploades til moodle)	23 s.
Mølholm, M., & Vetner, M. (2016). Diskursarkæologi og dispositivanalyse. In Diskurs og praksis: Teori, metode og analyse (s. 25-58). Samfundslitteratur (uploades til moodle)	44 s.
Richards, G. & Stenner, P. (2022). Putting Psychology in its place (4th). Routledge. [Kapitel 3 og 13]. Adgang via AUB: https://kjdk-aub.primo.exlibris-group.com/permalink/45KBDK_AUB/159qapk/cdi_askewsholts_vle-books_9781000606430	28 s.
Rosa, H. (2003): "Social Acceleration: Ethical and Political Consequences of a Desynchronized High-Speed Society." <i>Constellations</i> 10(1):3–33. https://onlinelibrary-wiley-com.zorac.aub.aau.dk/doi/epdf/10.1111/1467-8675.00309	30 s.
Rosa, H. (2017): "Dynamic Stabilization, the Triple A. Approach to the Good Life, and the Resonance Conception Stabilisation Dynamique, l'approche Du « Triple A » Du Bien-Être et La Conception de La Résonance." <i>Questions de Communication</i> 31(31):437–456. https://shs.cairn.info/article/E_QDC_031_0437	19 s.
Susen, S. (2019): "Correction to: The Resonance of Resonance: Critical Theory as a Sociology of World-Relations?" <i>International Journal of Politics, Culture, and Society</i> 1–36. https://link.springer.com/article/10.1007/s10767-019-9313-6	35 s.
Wagoner, B. & Oldmeadow, J. (2008). Review of Psychoanalysis: Its image and its public by Serge Moscovici. <i>Social Psychological Review</i> , 10(1), 55-57 (uploades til moodle)	3 s.
Samlet sideantal	1478

Kandidatsidefag i psykologi (1. Sem., både 45 ects og 75 ects sidefag)

1. semester

Semesterbeskrivelse for uddannelser ved Aalborg Universitet

Oplysninger om semesteret

Studienævn: Studienævn for Psykologi

Studieordning 2025: <https://studieordninger.aau.dk/2026/59/6620>

Semesterets temaramme

Dette semester introducerer tre centrale almenpsykologiske discipliner: kognitionspsykologi, udviklingspsykologi og pædagogisk psykologi. Her rejses både grundteoretiske og praktiske hhv. anvendelsesorienterede spørgsmål og teorier, så som hvordan vi opfatter vores omverden, hvordan vi husker eller glemmer ting, hvordan børn udvikler sig hhv. hvordan lære vi i forskellige kontekster i livsforløbet.

Semesteret indeholder tre kursusmoduler som på forskellig vis undersøger og afdækker menneskers oplevelse af deres verden og deres færdigheder. Kurset kognitionspsykologi behandler kognition, som består af perception, hukommelse, problemløsning, sprog, kreativitet og andre beslægtede felter. I kurset udviklingspsykologi anlægges der et udviklingsmæssigt perspektiv, hvor disse og andre af menneskers kognitive og sociale færdigheder belyses ud fra studier af bl.a. børn. Det er imidlertid ikke begrænset til barndommen men omhandler også menneskelig udvikling livet igennem. Pædagogisk psykologi beskæftiger sig med de psykologiske aspekter af praksis, hvor der foregår udvikling, uddannelse og læring. Her diskuteres nogle af de mest indflydelsesrige traditioner indenfor pædagogik og pædagogisk psykologi, de forskellige læringsteoretiske positioner, aspekter knyttet til de psykiske processer og de personlige forhold, der indgår i udviklings- og læringsforløb og der perspektiveres løbende til aktuelle pædagogisk-psykologiske debatter og fænomener.

Semesterets organisering og forløb

De tre kurser tilrettelægges som forelæsninger og seminarer. De tre kurser afvikles parallelt. I løbet af semestret vil der planlægges semesters midtvejs- og slutevaluering, hvor det er muligt at tilkendegive tanker omkring læring, opbygning, proces etc.

Der er ca. 20 forelæsningstimer pr kursus, som ofte bliver lagt som enten 2 eller 4 timers blokke. Derudover er der 4 til 5 seminargange/øvelser pr modul hvor man mødes 2-3 timer og har mulighed for at diskutere emner fra forelæsningerne eller pensum med deltagelse af en underviser. Der er ca. 1000 siders pensum pr modul, så semesteret kan hurtigt føles læse-tungt, og det anbefales at man planlægger i overensstemmelse med dette.

Aktivitet	Tidsslot og lokale	Titel	Ansvarlig
Introduktion og velkomst	2x45	Introduktion til BA-sidefag studerende	Nik Kharlamov

Midtvejsevaluering	2x45	Midtvejsevaluering og intro til synopsis evaluering	Nik Kharlamov
Slutevaluering	2x45	Slutevaluering	Nik Kharlamov

Semesterkoordinator og sekretariatsdækning

Ankerlærer: Nik Kharlamov, nik@ikk.aau.dk

Modulansvarlig, kognitionspsykologi:

Tia Hansen, tia@ikk.aau.dk

Modulansvarlig, udviklingspsykologi:

Kristine Jensen de López, kristine@ikk.aau.dk

Modulansvarlig, pædagogisk psykologi:

Noomi Matthiesen (NM), noomi@ikk.aau.dk

Sarah Kirkegaard Jensen (SKJ), sakije@ikk.aau.dk

Sekretariatsdækning

Skema og moodle: ikp-skema-psykologi@ikk.aau.dk

Eksamenssekretariat og bekræftelser: psykologi-eksamen@ikk.aau.dk

Studienævnet – dispensationer og merit: ad@id.aau.dk

Kontakt til studievejledningen: psyk-vejl@ikk.aau.dk

Kognitionspsykologi

Modultitel dansk: Kognitionspsykologi

Modultitel engelsk: Cognitive Psychology

ECTS: 10

Placering

1. Semester KA-sidefag, sammenlæst med 3. Semester (Bacheloruddannelse i Psykologi)

Modulansvarlig

Tia Hansen (TH), tia@ikk.aau.dk

Undervisere

Tia Hansen (TH), tia@ikk.aau.dk

Nik Kharlamov (NK), nik@ikk.aau.dk

Jørn Ry Hansen (JRH), ryhansen@ikk.aau.dk

Patrick Bender (PB), pbender@ikk.aau.dk

Chalotte Glintborg (CG), cgl@ikk.aau.dk

Johan Trettvik (JT), trettvik@ikk.aau.dk

Seminarholdere

Hold 1-2: Nik Kharlamov

Hold 3-4: Jørn Ry Hansen

Hold 5-7: Johan Trettvik

Type og sprog

Kursusmodul.

Undervisning på dansk, pensum primært på engelsk.

Mål

Modulet omfatter introduktion til kognitionspsykologi, herunder væsentlige klassiske og aktuelle tilgange, centrale temaer og metoder, samt forholdet mellem problemstilling, teori, metode og praksis.

Læringsmål

Viden

Den studerende skal gennem modulet opnå viden om og forståelse af:

- fagets afsæt i indlæringspsykologien og dennes grundprincipper
- udvalgte og relevante tilgange til kognitionspsykologi

- væsentlige teorier, metoder og fund inden for centrale kognitionspsykologiske områder. Områderne kan være, men er ikke afgrænset til, perception, opmærksomhed, vidensrepræsentation, sprog og begreber, problemløsning og beslutningstagning samt hukommelse.
- forholdet mellem teori og empiri i faget og
- forståelse af kognitionspsykologiens fænomener med henblik på at kunne identificere kognitionspsykologiske problemstillinger på et reflekteret videnskabeligt grundlag

Færdigheder

Den studerende skal gennem modulet opnå færdigheder i:

- at anvende den tilegnede viden til at identificere og formulere væsentlige og relevante kognitionspsykologiske problemstillinger inden for de centrale temaer
- at anvende den tilegnede viden til at identificere formål, design og fund i enkle empiriske undersøgelser og
- at analysere, diskutere og reflektere over problemstillingerne under inddragelse af teori og evidens med henblik på at kunne begrunde og vælge mellem centrale kognitionspsykologiske teorier samt
- at formidle og diskutere forskningsbaseret viden om kognitionspsykologiske problemstillinger med både fagfæller og ikke-specialister

Kompetencer

Den studerende skal gennem modulet opnå kompetencer til

- at håndtere teoretisk og empirisk forståelse af kognitionspsykologiske fænomener inden for centrale temaer og
- at knytte teori og empiri til praktiske, konkrete og dagligdags problemstillinger.
- selvstændigt at kunne tage ansvar for egen videre faglig udvikling

Fagindhold og sammenhæng med øvrige moduler/semestre

Kognitionspsykologien undersøger, hvordan mennesker erkender verden, herunder sig selv i den. Fagets genstandsområde er de almene processer, som realiserer perception, hukommelse og tænkning, hvilket gør kognitionspsykologi til nødvendig baggrundsviden i andre områder af psykologien. Studiet af kognitive processer har en lang forhistorie. Oldtidens filosoffer interesserede sig for bevidsthedsindholdet og dets relation til den ydre verden, og da videnskabelige studier af psykologi begyndte i slutningen af 1800-tallet, var emnerne hukommelse og forholdet mellem sansning og bevidsthedsindhold. I international psykologi blev indlæringspsykologi (behaviourisme) derpå den dominerende tilgang i et halvt århundrede, men omkring 1970'erne overtog forståelser med vægt på kognitive processer denne rolle. Herfra har kognitionspsykologien udviklet sig i mange retninger, hvoraf kurset bl.a. tematiserer økologisk validitet og anvendelsesperspektiver. Kognitionspsykologiens teorier er ofte partial-teorier, dvs. teorier vedrørende et afgrænset fænomenområde, og de bygger på omfattende empirisk undersøgelse. Et væsentligt mål med kurset er, at de studerende lærer denne type belæg og argumentation at kende.

Omfang og forventet arbejdsindsats

10 ECTS svarer til 270 timers arbejdsindsats, og disse forventes fordelt på følgende måde:

Aktivitet	Timer
19 forelæsninger à 2 timer	38
Evalueringer	4
5 seminargange à 2 timer	10
Læsning og forberedelse	216
Eksamen	1
Kollektiv feedback på eksamenen	1

NB: lektioner tælles som timer.

Antal forelæsninger: 19

Antal forelæsningshold: 1

Antal seminar timer: 10

Antal seminarhold: 7

Deltagere

3. semesters studerende på bacheloruddannelsen i Psykologi samlæst med sidefagsstuderende

Deltagerforudsætninger

Pensum er svært at læse uden gode engelskkundskaber. Det anbefales at have gennemført første år på studiet, herunder benyttet 1. semesters støtte til at læse akademiske tekster og videnskabelige undersøgelser, notetagning, organisering af eget arbejde osv.

Modulaktiviteter (kursusgange med videre)

Modulet består samlet set af 19 forelæsninger og 5 seminarer (alle på dansk) og en mundtlig eksamen. Forelæsninger er ikke pensum-resuméer, der kan erstatte eget studium af kilderne, men de hjælper med overblik ved at skitsere hovedlinjer og centrale spørgsmål, teorier og undersøgelser, og de bistår med forankring i egne erfaringer ved at inddrage studerende med eksempler og små øvelser/demonstrationer undervejs. På seminarer kan studerende skiftes til at fremlægge kilder, som derpå diskuteres. Det anbefales desuden at anvende grundbogens studiestøttende spørgsmål og demonstrationer under læsningen.

		Tidsslot	Tema	Forelæser
Forelæsning	1	2 x 45 min	FL: Introduktion til kognitionspsykologien	Nik Kharlamov
Forelæsning	2	2 x 45 min	FL: Indlæringspsykologi	Nik Kharlamov
Forelæsning	3	2 x 45 min	FL: Metoder	Johan Trettvik
Seminar	1	2 x 45 min	Sem: Læsning af fagets kildetyper	Seminarholderen
Forelæsning	4	2 x 45 min	FL: Visuel og auditiv perception	Nik Kharlamov
Forelæsning	5	2 x 45 min	FL: Opmærksomhed og bevidsthed	Nik Kharlamov

Forelæsning	6	2 x 45 min	FL: Den økologiske tilgang til perception	Johan Trettvik
Forelæsning	7	2 x 45 min	FL: Visuel opmærksomhed og visuel søgning	Nik Kharlamov
Seminar	2	2 x 45 min	Sem: Perception	Seminarholderen
Forelæsning	8	2 x 45 min	FL: Introduktion til hukommelse	Tia Hansen
Forelæsning	9	2 x 45 min	FL: Erindring	Tia Hansen
Forelæsning	10	2 x 45 min	FL: Meta og strategier	Tia Hansen
Forelæsning	11	2 x 45 min	FL: Generel viden	Chalotte Glintborg
Forelæsning	12	2 x 45 min	FL: Funktionsperspektiv på hukommelse	Tia Hansen
Seminar	3	2 x 45 min	Sem: Hukommelse	Seminarholderen
Forelæsning	13	2 x 45 min	FL: Sprog og den forudsigende hjerne	Nik Kharlamov
Forelæsning	14	2 x 45 min	FL: Sprogforståelse og sprogproduktion	Nik Kharlamov
Forelæsning	15	2 x 45 min	FL: Universalitet og diversitet i sproglig kognition	Nik Kharlamov
Seminar	4	2 x 45 min	Sem: Sprog	Seminarholderen
Forelæsning	16	2 x 45 min	FL: Problemløsning og kreativitet	Johan Trettvik
Forelæsning	17	2 x 45 min	FL: Vurdering og beslutninger	Nik Kharlamov
Forelæsning	18	2 x 45 min	FL: Mennesker, andre dyr og videre perspektiver	Tia Hansen
Forelæsning	19	2 x 45 min	FL: Anvendt kognitionspsykologi, opsamling	Johan Trettvik
Seminar	5	2 x 45 min	Sem: Anvendelse	Seminarholderen
Eksamen			Individuel mundtlig eksamen i december	

Eksamen

Mundtlig

Prøven er individuel.

Prøven foregår som en samtale mellem den studerende, eksaminator og intern censor.

Prøvetid: 30 min. inklusive votering og karaktergivning.

Pensumramme: 1000 sider obligatorisk litteratur.

Tilladte hjælpemidler: Med visse hjælpemidler: De studerendes noter.

Der må ikke anvendes generativ AI (fx ChatGPT) i forbindelse med eksamen.

Besvarelsen bedømmes af eksaminator og intern censor.

Bedømmelsesform: 7-trins-skala

Prøvens omfang: 10 ECTS-point.

Forelæsningsmanchet/Pensum:

1. forelæsning: Introduktion til kognitionspsykologien

2 timer v/ Nik Kharlamov

Forelæsningen introducerer faget kognitionspsykologi, dets genstand og dets videnskabsteoretiske ståsted. Vi diskuterer desuden begrebet kunstig intelligens (artificial intelligence, AI), dens natur, dens oprindelse netop i den samme strømning som den moderne kognitionspsykologi, samt dens nuværende status og betydning for faget. Ud over grundbogens kapitel omfatter forelæsningens pensum kognitionspsykologisk forskning i effektive studiestrategier (der tages op igen i forelæsning 10). Desuden gives overblik over kursets indhold og eksamen.

Litteratur (44 s.):

- Farmer & Matlin (2023), kapitel 1. **[18 s.]**
- Carpenter, Pan & Butler (2022) **[16 s.]**
- Mueller & Oppenheimer (2014) **[10 s.]**

2. forelæsning: Indlæringspsykologi

2 timer v/ Nik Kharlamov

Med afsæt i behaviourismen præsenteres grundbegreber om adfærd og indlæring, som eksemplificeres med nogle centrale studier.

Litteratur (54 s.):

- Farmer & Matlin (2023), kapitel 7 **[24 s.]**.
- Hock (1999): Uddragene om Pavlov; Watson; Skinner; og Tolman. **[30 s.]**

3. forelæsning: Metoder

2 timer v/ Johan Trettvik

Hvordan kan man studere fænomener på det kognitive niveau videnskabeligt?

Litteratur (45 s.):

- Breakwell et al (2012). [12 s.]
- Fife-Shaw (2012). [10 s.]
- Pennycook et al. (2018). [16 s.]
- Sternberg (2006). [7 s.]

4. forelæsning: Visuel og auditiv perception

2 timer v/ Nik Kharlamov

Perception omhandler fortolkning af sanseindtryk, således at lysstråler, lydbølger, kemiske stoffer m.fl. samles i fx indtryk af en bøfsandwich. Denne forelæsning introducerer klassiske fænomener og studier, som definerer forskningsfeltet, samt begynder diskussion af "den forudsigende hjerne/indkodning" (som bestræber sig på at blive den herskende teoretiske ramme for perceptions- og kognitionspsykologi). De empiriske eksempler drejer sig om visuel perception af objekter i kontekst af naturlige omgivelser.

Litteratur (53 s.):

- Farmer & Matlin (2023), kapitel 2 [24 s.]
- Peelen, Berlot & de Lange (2024) [14 s.]
- Spaak, Peelen & de Lange (2022) [15 s.]

5. forelæsning: Opmærksomhed og bevidsthed

2 timer v/ Nik Kharlamov

Forelæsningen præsenterer opmærksomhedens begrænsede og selektive karakter, dens rolle i den menneskelige erfaring af verden og dens forhold til adfærd. Med afsæt i Wus tekst diskuteres teoretiske udfordringer ved at begrebsliggøre opmærksomhedsfænomener. Vi diskuterer også klassiske empiriske studier om uopmærksom blindhed og blindhed over for forandringer samt et nyligt begrebsliggjort parallelt fænomen: uopmærksom døvhed. Empiriske studier i forelæsningens pensum handler om uopmærksomhedsblindhed og -døvhed, og af Macdonald og Lavie forankres fænomenet i Nilli Lavies teori om perceptuel belastning (som hun adskiller teoretisk fra kognitiv belastning).

Litteratur (49 s.):

- Farmer & Matlin (2023), kapitel 3 [18 s.]

- Wu (2024) **[15 s.]**
- Drew, Vö & Wolfe (2013) **[6 s.]**
- Macdonald & Lavie (2011) **[10 s.]**

6. forelæsning: Den økologiske tilgang til perception

2 timer v/ Johan Trettvik

Den økologiske tilgang til perception, foreslået af James J. Gibson m.fl., præsenteres og illustreres med et konkret studie. Desuden øvelser.

Litteratur (79 s.):

- Gibson & Walk (1960) **[8 s.]**
- Gibson (1979). **[42 s.]**
- Trettvik (2001). **[29 s.]**

7. forelæsning: Visuel opmærksomhed og visuel søgning

2 timer v/ Nik Kharlamov

Anne Treismans (1935–2018) Teori om Integrering af Egenskaber (Feature Integration Theory, FIT, oprindeligt udviklet sammen med Garry Gelade) er en af kognitionspsykologiens mest indflydelsesrige teorier. Vi diskuterer teorien i kontekst af Treismans andre bidrag (som Hochstein opsummerer som forsøg på at forstå, hvordan mennesker perciperer essens af den verden, de er eksponeret over for) samt dens videreudvikling af Jeremy M. Wolfe, i form af Vejledt Søgning (Guided Search) 6.0 model.

Litteratur (49 s.):

- Hochstein (2020) **[7 s.]**
- Treisman (1986) **[9 s.]**
- Wolfe (2021) **[33 s.]**

8. forelæsning: Introduktion til hukommelse

2 timer v/ Tia Hansen

Hvad er hukommelse egentlig – hvad vil det sige at huske noget? Forelæsningen introducerer subdisciplinen hukommelse og klassiske modeller for forskellige typer hukommelse.

Litteratur (45 s.):

- Farmer & Matlin (2023), kapitel 4 **[21 s.]** og 5 **[24 s.]**

9. forelæsning: Erindring

2 timer v/ Tia Hansen

Bevidst erindring af tidligere oplevelser er en menneskelig evne, som anvendes i mange sammenhænge, herunder de fleste terapiretninger. Men hvordan fungerer denne hukommelsesform egentlig? Forelæsningen gennemgår og eksemplificerer centrale problemstillinger og teorier - herunder blitzerindringer - og vi diskuterer anvendelsesimplikationer.

Litteratur (79 s.):

- Larsen (1983) [31 s.]
- Brown & Kulik (1977). [27 s.]
- Talarico & Rubin (2003). [7 s]
- Hyman & Kleinknecht (1999). [14 s.]

10. forelæsning: Meta- og anvendt hukommelse

2 timer v/ Tia Hansen

Hvordan og hvor godt forstår vi vores hukommelse? Forelæsningen introducerer til metakognition og strategier for at huske.

Litteratur (92 s.):

- Farmer & Matlin (2023), kap 6 [20 s.] og 13 [26 s.].
- Nickerson (1998) [46 s.]

11. forelæsning: Generel viden

2 timer v/ Chalotte Glinthorg

Forelæsningen introducerer teorier om strukturen i vores generelle viden med særligt fokus på kategorisering og kontekst.

Litteratur (57 s.):

- Farmer & Matlin (2023), kapitel 8 [25 s.].
- Bransford & Johnson (1972). [10 s.]
- Rosch (1978). [22 s.]

12. Forelæsning: Funktionsperspektiver på hukommelse

2 timer v/ Tia Hansen

Hvad skal vi med at huske os selv, fungerer det ens i alle kulturer, og dannes den mentale struktur af selvet eller hverdagen? Forelæsningen introducerer disse funktionelle perspektiver på hukommelse.

Litteratur (61 s.).

- Bluck & Alea (2009). [16 s.]
- Wang & Ross (2013). [13 s.]
- de la Mata et al. (2015). [18 s.]
- Brown et al. (2009) [7 s.]
- Brown (2016) [7 s.]

13. forelæsning: Sprog og den forudsigende hjerne

2 timer v/ Nik Kharlamov

Sprog—meningsfuld symbolsk kommunikation, som følger regler—er den primære måde, som mennesker kommunikerer med hinanden på. Denne forelæsning skaber overblik over kognitionspsykologisk tilgang til sprog og sætter denne tilgang i kontekst af teorien om den forudsigende hjerne (hér repræsenteret af den nu klassiske artikel af Andy Clark; Farmer og kollegaer—hvor Farmer er vores grundbogs medforfatter—overfører Clarks argumenter direkte på det sproglige domæne).

Litteratur (52 s.):

- Farmer & Matlin (2023), kapitel 9 [24 s.]
- Clark (2012) [26 s.]
- Farmer, Brown & Tanenhaus (2013) [2 s.]

14. forelæsning: Sprogforståelse og sprogproduktion

2 timer v/ Nik Kharlamov

Traditionelt inddeles den sproglige kognition i sprogforståelse og sprogproduktion. Forelæsningen omhandler teorier og klassiske empiriske fund inden for disse områder. En interessant teoretisk diskussion, som bl.a. har implikationer for indsats for personer med læsevan- skeligheder og/eller synsbesvær, er hvorvidt man kan aflæse semantisk information med per- rifert syn. Brothers, Hoversten og Traxler (2017) præsenterer et omfattende eksperimentelt studie netop om denne problemstilling mens Schotter og Payne (2019) samt Snell og Grain- ger (2019) giver teoretisk perspektivering.

Litteratur (44 s.):

- Farmer & Matlin (2023), kapitel 10 [19 s.]
- Snell & Grainger (2019) [9 s.]
- Schotter & Payne (2019) [2 s.]

- Brothers, Hoversten & Traxler (2017) [14 s.]

15. forelæsning: Universalitet og diversitet i sproglig kognition

2 timer v/ Nik Kharlamov

Er sproget unikt for mennesker? Hvilken indflydelse har sproget på andre aspekter og domæne af menneskers kognition? Hvordan interagerer sproglig, kulturel og kognitiv diversitet? Disse problemstillinger behandles i denne forelæsning, hvor vi diskuterer forskellige vinkler på den såkaldte Sapir-Whorffs hypotese om lingvistisk relativitet, som indebærer, at sproglige forskelle fører til specifikke kognitive forskelle fx i farve-, rum- og tidsperception. Det empiriske eksempel handler om det danske sprog—og hvordan dets noget unikke fonetik skaber en særlig type kontekstafhængighed, som fx norsktalende mennesker formentligt ikke har brug for.

Litteratur (55 s.):

- Majid, A. (2013) [2 s.]
- Berwick et al. (2013) [10 s.]
- Boroditsky (2011) [3 s.]
- Dideriksen et al. (2023) [40 s.]

16. forelæsning: Problemløsning og kreativitet

2 timer v/ Johan Trettvik

Problemløsning er et klassisk område af kognitionspsykologien. I forelæsningen vil vi se nærmere på dette og på dets kobling til kreativitet.

Litteratur (53 s.):

- Farmer & Matlin (2023), kapitel 11 [21 s.].
- Christensen & Schunn (2005). [14 s.]
- Kimmel & Groth (2024) [18 s.]

17. forelæsning: Vurdering og beslutninger

2 timer v/ Nik Kharlamov

Hvordan tager vi beslutninger? Hvorfor vælger vi, som vi gør? Er vi rationelle væsner? Spørgsmålet er måske snarere, hvordan vi formår at være rationelle trods alt. Forelæsningen introducerer til kognitionspsykologisk forståelse af (rationel) tænkning og diskuterer biasforskning i klassisk og nyere perspektiv. Det empiriske eksempel er et af de studier, som de Neys citerer, hvor problemstillingen handler om, hvorvidt man kan udføre formentligt kognitivt kontrollerede opgaver "ubevidst".

Litteratur (52 s.):

- Farmer & Matlin (2023), kapitel 12 [24 s.]
- de Neys (2023) [19 s.]
- Linzarini, Houdé & Borst (2017) [9 s.]

18. forelæsning: Mennesker, andre dyr og videre perspektiver

2 timer v/ Tia Hansen

Komparativ psykologi undersøger dyrs adfærd og psyke og sammenligner med menneskers, ofte knyttet til kognitiv og udviklingspsykologisk grundforskning. Antropozoologi undersøger interaktioner mellem mennesker og andre dyr, ofte knyttet til klinisk psykologi. Forelæsningen introducerer disse perspektiver samt eksemplificerer, hvordan forskning i kognitive processer belyser klinisk-psykologiske problemstillinger. Desuden handler forelæsningen om eksamen.

Litteratur (39 s.):

- Genlæs evt. Hock (1999)
- Herrmann et al (2007). [7 s.]
- Nagasawa et al. (2015). [3 s.]
- MacLean & Hare (2015). [2 s.]
- Beetz et al (2012). [15 s.]
- Koban et al. (2017). [12 s.]

19. forelæsning: Kognitionspsykologi i anvendelse generelt og aktuelt

2 timer v/ Johan Trettvik

Forelæsningen samler op på kurset ved at vise med en række eksempler, hvordan kognitionspsykologi har fundet anvendelse, både ved at præge andre af psykologiens subdiscipliner, og i analyse og løsning af konkrete praktiske problemstillinger i menneskers hverdag. Desuden handler forelæsningen om en helt aktuel anvendelse af kognitionspsykologi, nemlig jeres snarlige eksamen.

Litteratur (0 nye sider, men genlæst pensum nedenfor):

- Genlæs Breakwell et al (2012), Fife-Shaw (2012) og Sternberg (2006). Evt. også Farmer & Matlin (2023, kapitel 1), Trettvik (2001) og Pennycook et al. (2018).

Samlet pensumliste:

Litteraturen består af 973 sider. Heraf udgør en relativt let tilgængelig lærebog (Farmer & Matlin) ca. 400 sider, mens resten overvejende er primærkilder til eksemplificering af et centralt spørgsmål, en klassisk metode, et særligt perspektiv osv. Spørg gerne forelæserne om forslag til videre læsning.

- Beetz, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H., & Kotrschal, K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: The possible role of oxytocin. *Frontiers in Psychology*, 3, 234.3. doi: 10.3389/fpsyg.2012.00234 (uploades til moodle) **[15 s.]**
- Berwick, R. C., Friederici, A. D., Chomsky, N., & Bolhuis, J. J. (2013). Evolution, brain, and the nature of language. *Trends in Cognitive Sciences*, 17(2), 89-98. <https://www-sciencedirect-com.zorac.aub.aau.dk/science/article/pii/S1364661312002823> **[10 s.]**
- Bluck, S., & Alea, N. (2009). Thinking and talking about the past: Why remember? *Applied Cognitive Psychology*, 23(8), 1089-1104. <https://onlinelibrary-wiley-com.zorac.aub.aau.dk/doi/abs/10.1002/acp.1612> **[16 s.]**
- Boroditsky, L. (2011). How language shapes thought. *Scientific American*, 304(2), 63-65. <https://www-jstor-org.zorac.aub.aau.dk/stable/26002395?sid=primo&seq=4> **[3 s.]**
- Bransford, J.D., & Johnson, M.K. (1972). Contextual prerequisites for understanding: Some investigations of comprehension and recall. *Journal of Learning and Verbal Behavior*, 11(6), 717-727. <https://www-sciencedirect-com.zorac.aub.aau.dk/science/article/pii/S0022537172800069> **[10 s.]**
- Breakwell, G. M., Wright, D. B., & Smith, J. A. (2012). Research questions and planning research. In G. M. Breakwell, J. A. Smith & D. B. Wright (Eds.), *Research methods in psychology* (4th ed., s. 3-14). London, UK: Sage. (uploades til moodle) **[12 s.]**
- Brothers, T., Hoversten, L. J., & Traxler, M. J. (2017). Looking back on reading ahead: No evidence for lexical parafoveal-on-foveal effects. *Journal of Memory and Language*, 96, 9-22. <https://www-sciencedirect-com.zorac.aub.aau.dk/science/article/pii/S0749596X16302261> **[14 s.]**
- Brown, N. (2016). Transition Theory: A minimalist perspective on the organization of autobiographical memory. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 5. <https://psycnet-apa-org.zorac.aub.aau.dk/record/2016-33676-007> **[7 s.]**
- Brown, N. R., Lee, P. J., Krslak, M., Conrad, F. G., Hansen, T.G.B., Havelka, J., & Reddon, J. R. (2009). Living in History: How war, terrorism, and natural disaster affect the organization of autobiographical memory. *Psychological Science*, 20(4), 399-405. <https://journals-sagepub-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1111/j.1467-9280.2009.02307.x> **[7 s.]**
- Brown, R., & Kulik, J. (1977). Flashbulb memories. *Cognition*, 5, 73-99. <https://www-sciencedirect-com.zorac.aub.aau.dk/science/article/pii/001002777790018X> **[27 s.]**
- Carpenter, S. K., Pan, S. C., & Butler, A. C. (2022). The science of effective learning with spacing and retrieval practice. *Nature Reviews Psychology*, 1, 496-511. <https://www-nature-com.zorac.aub.aau.dk/articles/s44159-022-00089-1> **[16 s.]**

- Christensen, B. T., & Schunn, C. D. (2005). Spontaneous access and analogical incubation effects. *Creativity Research Journal* 17(2/3), 207-220. <https://www-tandfonline-com.zorac.aub.aau.dk/doi/abs/10.1080/10400419.2005.9651480> [14 s.]
- Clark, A. (2013). Whatever next? Predictive brains, situated agents, and the future of cognitive science. *Behavioral and Brain Sciences*, 36, 181–204. <https://doi.org/10.1017/S0140525X12000477> [24 s.]
- de la Mata, M. L., Santamaría, A., Hansen, T. G. B., & Ruiz, L. (2015) Earliest autobiographical memories in college students from three countries: Towards a situated view. *Memory Studies*, 8(2), 151-168. <https://journals-sagepub-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1177/1750698014543966> [18 s.]
- De Neys W. (2023). Advancing theorizing about fast-and-slow thinking. *Behavioral and Brain Sciences* 46, e111. (Kun hovedartikel, s. 1-19) <https://www-cambridge-org.zorac.aub.aau.dk/core/journals/behavioral-and-brain-sciences/article/advancing-theorizing-about-fastandslow-thinking/316D2A018DFCB97676D3B2E8C6A1A0BA> [19 s.]
- Dideriksen, C., Christiansen, M. H., Dingemanse, M., Højmark-Bertelsen, M., Johansson, C., Tylén, K., & Fusaroli, R. (2023). Language-specific constraints on conversation: Evidence from Danish and Norwegian. *Cognitive Science*, 47, e13387. <https://doi.org/10.1111/cogs.13387> [40 s.]
- Drew, T., Võ, M. L.-H., & Wolfe, J. M. (2013). The Invisible Gorilla strikes again: Sustained inattention blindness in expert observers. *Psychological Science*, 24(9), 1848-1853. <https://journals-sagepub-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1177/0956797613479386> [6 s.]
- Fife-Shaw, C. (2012). Introduction to quantitative research. In G. M. Breakwell, J. A. Smith & D. B. Wright (Eds.), *Research methods in psychology* (4th ed., s. 17-38). London, UK: Sage. (Uddrag: Starten af kapitlet: side 17-26) (uploades til moodle) [10 s.]
- Farmer & Matlin (2023). *Cognition* (11th ed). Wiley. [400 s.]
- Farmer, T. A., Brown, M., & Tanenhaus, M. K. (2013). Prediction, explanation, and the role of generative models in language processing. *Behavioral and Brain Sciences*, 36, 211-212. <https://www-cambridge-org.zorac.aub.aau.dk/core/journals/behavioral-and-brain-sciences/article/prediction-explanation-and-the-role-of-generative-models-in-language-processing/0AFF58A42669570BE599193A403630A7> [2 s.]
- Gibson, J. J. (1979). The ecological approach to visual perception. Hillsdale: Lawrence Erlbaum. (Uddrag: kap. 8 & 14 (s. 127-143 & 238-262)) (uploades til moodle) [42 s.]
- Gibson, E. J., & Walk, R. D. (1960). The "visual cliff". *Scientific American*, 202(4), 64-71. <https://doi.org/10.1038/scientificamerican0460-64> (uploades til moodle) [8 s.]

- Herrmann, E., Call, J., Hernández-Lloreda, M. V., Hare, B., & Tomasello, M. (2007). Humans have evolved specialized skills of social cognition: The cultural intelligence hypothesis. *Science* <https://doi.org/10.1126/science.1146282> (uploades til moodle) [7 s.]
- Hochstein, S. (2020). The gist of Anne Treisman's revolution. *Attention, Perception and Psychophysics*, 82, 24-30. <https://doi.org/10.3758/s13414-019-01797-2> [7 s.]
- Hock, R. R. (1999). *Forty studies that changed psychology. Explorations into the history of psychological research* (3rd ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall. (Uddragene om Pavlov, Watson, Skinner og Tolman) (uploades til moodle) [30 s.]
- Hyman, I. E., Jr. & Kleinknecht, E. E. (1999). False childhood memories. Research, theory, applications. In L. M. William & V. L. Banyard (Eds.), *Trauma & memory* (s. 175-188). London: Sage. (uploades til moodle) [14 s.]
- Kimmel M, Groth C. (2024). What affords being creative? Opportunities for novelty in light of perception, embodied activity, and imaginative skill. *Adaptive Behavior*, 32(3), 225-242. doi: 10.1177/10597123231179488 <https://journals-sagepub-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1177/10597123231179488> [18 s.]
- Koban, L., Schneider, R., Ashar, Y. K., Andrews-Hanna, J. R., Landy, L., Moscovitch, D. A., . . . Arch, J. J. (2017). Social anxiety is characterized by biased learning about performance and the self. *Emotion*, 17(8), 1144-1155. doi: 10.1037/emo0000296 <https://psycnet-apa-org.zorac.aub.aau.dk/fulltext/2017-14263-001.html> [12 s.]
- Larsen, S. F. (1983). Erindringens natur og historie. *Psyke & Logos*, 4(2), 277-307. <https://doi.org/10.7146/pl.v4i2.135975> [31 s.]
- Linzarini, A., Houdé, O., & Borst, G. (2017). Cognitive control outside of conscious awareness. *Consciousness and Cognition*, 53, 185-193. <https://www-sciencedirect-com.zorac.aub.aau.dk/science/article/pii/S1053810017301216> [9 s.]
- Macdonald, J. S. P., & Lavie, N. (2011). Visual perceptual load induces inattentional deafness. *Attention, Perception and Psychophysics*, 73, 1780-1789. <https://doi.org/10.3758/s13414-011-0144-4> [10 s.]
- MacLean, E. L., & Hare, B. (2015). Dogs hijack the human bonding pathway. *Science*, 348(6232), 280-281. <https://www-science-org.zorac.aub.aau.dk/doi/10.1126/science.aab1200> [2 s.]
- Majid, A. (2023). Establishing psychological universals. *Nature Reviews Psychology*, 2, 199-200. <https://www-nature-com.zorac.aub.aau.dk/articles/s44159-023-00169-w> [2 s.]
- Mueller, P. A., & Oppenheimer, D. M. (2014). The pen is mightier than the keyboard: Advantages of longhand over laptop note taking. *Psychological Science*, 25(6), 1159-1168. <https://journals-sagepub-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1177/0956797614524581> [10 s.]

- Nagasawa, M., et al. (2015). Oxytocin-gaze positive loop and the coevolution of human-dog bonds. *Science*, 348(6232), 333-336. DOI: 10.1126/science.126102 [3 s.] <https://doi.org/10.1126/science.1261022>
- Nickerson, R. S. (1998). Confirmation bias: a ubiquitous phenomenon in many guises. *Review of General Psychology*, 2(2), 175-220. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.2.2.175> [46 s.]
- Peelen, M. V., Berlot, E., & de Lange, F. P. (2024). Predictive processing of scenes and objects. *Nature Reviews Psychology*, 3, 13-26. <https://www-nature-com.zorac.aub.aau.dk/articles/s44159-023-00254-0> [14 s.]
- Pennycook, G., Cannon, T. D., & Rand, D. G. (2018). Prior exposure increases perceived accuracy of fake news. *Journal of Experimental Psychology: General*, 147(12), 1865–1880. <https://psycnet-apa-org.zorac.aub.aau.dk/fulltext/2018-46919-001.html> [16 s.]
- Rosch, E. (1978/2004). Principles of categorization. In E. Rosch & B. B. Lloyd (Eds.), *Cognition and categorization* (s. 27-48). Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates. Reprinted in B. Aarts et al. (Eds.) (2004), *Fuzzy grammar: a reader* (s. 91-108). <https://ebookcentral.proquest.com/lib/aalborguniv-ebooks/reader.action?docID=422377&ppg=102> [22 s.]
- Schotter, E. R., & Payne, B. R. (2019). Eye movements and comprehension are important to reading. *Trends in Cognitive Sciences*, 23(10), 811–812. <https://www-sciencedirect-com.zorac.aub.aau.dk/science/article/pii/S1364661319301573> [2 s.]
- Snell, J., & Grainger, J. (2019). Readers are parallel processors. *Trends in Cognitive Sciences*, 23(7), 537–546. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2019.04.006> [10 s.]
- Spaak, E., Peelen, M. V., & de Lange, F. P. (2022). Scene context impairs perception of semantically congruent objects. *Psychological Science*, 33(2), 299–313. <https://doi.org/10.1177/09567976211032676> [15 s.]
- Sternberg, R. J. (2006). Cognitive psychology (4th ed.). Thomson Wadsworth. (Kapitel 1, afsnit "Distinctive research methods", s. 13-19). (uploades til moodle) [7 s]
- Treisman, A. (1986). Features and objects in visual processing. *Scientific American*, 255(5), 114–116. <https://www-jstor-org.zorac.aub.aau.dk/stable/24976089?sid=primo&seq=1> [9 s.] (når reklamer i tidsskriftet er regnet fra)
- Talarico, J. M., & Rubin, D. C. (2003). Confidence, not consistency, characterizes flashbulb memories. *Psychological Science*, 14, 455-461. <https://journals-sagepub-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1111/1467-9280.02453> [7 s.]
- Trettvik, J. (2001). En økologisk tilgang til perception og aktivitet. *Psyke & Logos*, 22(2), 485-513. <https://doi.org/10.7146/pl.v22i2.8543>. [29 s.]

- Wang, Q., & Ross, M. (2005). What we remember and what we tell: The effects of culture and self-priming on memory representations and narratives. *Memory*, 13(6), 594-606. <https://www-tandfonline-com.zorac.aub.aau.dk/doi/abs/10.1080/09658210444000223> [13 s.]
- Wolfe, J. M. (2021). Guided Search 6.0: An updated model of visual search. *Psychonomic Bulletin and Review*, 28, 1060-1092. <https://doi.org/10.3758/s13423-020-01859-9> [33 s.]
- Wu, W. (2024). We know what attention is! *Trends in Cognitive Sciences*, 28(4), 304-318. <https://www-sciencedirect-com.zorac.aub.aau.dk/science/article/pii/S1364661323002863> [15 s.]

Samlet pensum: 995 sider.

Hvis der i stedet anvendes en tidligere udgave af grundbogen, bliver det samlede sideantal større.

Udviklingspsykologi

Modultitel dansk: Udviklingspsykologi

Modultitel engelsk: Developmental Psychology

ECTS: 10

Placering

1. semester KA-sidefag, samlest med 3. Semester (Bacheloruddannelsen i Psykologi)

Modulansvarlig

Kristine M. Jensen de López (KJL), kristine@ikk.aau.dk

Undervisere

Carolin Demuth (CD), cdemuth@ikk.aau.dk

Hanne Bruun Søndergaard Knudsen (HBSK), hannebsk@ikk.aau.dk

Kristine M. Jensen de López (KJL), kristine@ikk.aau.dk

Patrick K. Bender (PBE), pbender@ikk.aau.dk

Peter Krøjgaard (PKR), peter@psy.au.dk

Per Frederiksen (PF) perf@ikk.aau.dk

Majse Lind (ML) mlind@ikk.aau.dk

Nik Kharlamov (NK), nik@ikk.aau.dk

Cecilie Marie Schmidt Thøgersen, ceciliemst@ikk.aau.dk

Seminarholdere

Seminar 1 (alle 7 hold): Nik Kharlamov (NK), nik@ikk.aau.dk

Seminar 2 (alle 7 hold): Carolin Demuth (CD), cdemuth@ikk.aau.dk

Seminar 3 (alle 7 hold): Hanne Bruun Søndergaard Knudsen (HBSK), hannebsk@ikk.aau.dk

Seminar 4 (alle 7 hold): Cecilie Marie Schmidt Thøgersen, ceciliemst@ikk.aau.dk

Seminar 5 (alle 7 hold) Kristine M. Jensen de López (KJL), kristine@ikk.aau.dk

Type og sprog

Kursusmodul, på dansk og engelsk

Mål

Modulet omfatter centrale teorier og forskningsresultater om menneskets kognitive og socio-emotionelle udvikling på ontogenetisk plan og de dertil knyttede videnskabelige psykologiske begreber i videnskabshistorisk belysning.

Kurset omfatter blandt andet:

- udviklingspsykologiske perioder inden for spædbørns udvikling, småbørns udvikling, udviklingen i ungdomsperioden og den sene udvikling med et livslangt udviklingsforløb som det overordnede perspektiv

- centrale forklaringsmodeller vedrørende menneskets udvikling og dennes natur og de dertil knyttede videnskabelige psykologiske begreber i videnskabshistorisk belysning
- centrale temaer, teorier og forskning inden for såvel det kognitive som det socioemotionelle område
- centrale metoder inden for det udviklingspsykologiske felt
- centrale temaer vedrørende den udviklingspsykologiske dannelse af personligheden

Læringsmål

Viden

Den studerende skal gennem modulet opnå viden om og forståelse af:

- relevante tilgange til børns udvikling og menneskets livslange udvikling
- udvalgte centrale teorier, fund og metoder indenfor udviklingspsykologien
- den principielle anvendelighed af udviklingspsykologisk viden i praktiske sammenhænge

Færdigheder

Den studerende skal gennem modulet opnå færdigheder i:

- at identificere, formulere og vurdere relevante udviklingspsykologiske problemstillinger af såvel kognitiv som af socio-emotionel karakter
- at identificere og analysere formål, design, og fund i udvalgte empiriske undersøgelser inden for udviklingspsykologien
- at analysere, diskutere og reflektere over udviklingspsykologiske problemstillinger under inddragelse af teori og evidens med henblik på at kunne begrunde og vælge mellem centrale tilgange til udviklingspsykologiske teorier
- at formidle og diskutere forskningsbaseret viden om udviklingspsykologiske problemstillinger med både fagfæller og ikke-specialister

Kompetencer

Den studerende skal gennem modulet opnå kompetencer til:

- at håndtere teori og empiri i relevant og kritisk diskussion af udviklingspsykologiske fænomener og
- at knytte teori og empiri til praktiske, konkrete og dagligdags problemstillinger
- at forholde sig til egen faglig progression inden for det udviklingspsykologiske fagområde
- selvstændigt at kunne tage ansvar for egen videre faglig udvikling

Fagindhold og sammenhæng med øvrige moduler/semestre

Kurset følger menneskets udvikling kronologisk fra den prænatale udvikling til alderdommen og uddyber væsentlige emner i udviklingspsykologien - også kaldet menneskets ontogenese - med fokus på individets socio-emotionelle og kognitive udvikling. Den studerende præsenteres for klassiske og nyere teoretiske og metodiske tilgange til forståelsen af menneskers udvikling.

Kurset har tematisk overlap med andre moduler, såsom personlighedspsykologi og kognitionspsykologi.

Omfang og forventet arbejdsindsats

Kurset består af i alt 19 forelæsninger af to lektioner og tilhørende seminarhold.
 10 ECTS svarer til 270 timers arbejdsindsats, og disse forventes fordelt på følgende måde:

Aktivitet	Timer
19 forelæsninger à 2 timer	38
5 seminargange à 2 timer	10
Læsning og forberedelse	217
Eksamen	4
Kollektiv feedback på eksamenen	1

NB: lektioner tælles som timer.

Antal forelæsninger: 19 x 2 timer

Antal forelæsningshold: 1

Antal seminar timer: 5 x 2 timer

Antal seminarhold: 7

Deltagere

3. semesters studerende på bacheloruddannelsen i Psykologi - samlæst med sidefagsstuderende

Deltagerforudsætninger

Der kræves gode dansk- og engelskkundskaber for at følge forelæsninger og læse pensum. Det anbefales at have gennemført 1. og 2. semester af psykologiuddannelsen. Det anbefales at have tilegnet sig kompetencer ift. organisering og strukturering af selvstændigt arbejde og læsning af akademisk litteratur. Det anbefales at studerende danner studiegrupper.

Modulaktiviteter (kursusgange med videre)

Modulet består af i alt 19 forelæsningsgange af 2 x 45 min., hvor der hver forelæsningsgang vil blive introduceret og diskuteret ét eller flere centrale emner, begreber, metoder eller teorier indenfor udviklingspsykologien. Formål med forelæsningerne er således ikke en gennemgang af pensum men derimod at give et indblik i udviklingspsykologiens centrale områder. Modulet består desuden af 5 seminarer, som er kendetegnet ved aktiv studenterdeltagelse på baggrund af forskellige aktiviteter og diskussioner. Modulet afsluttes med en individuel, skriftlig eksamen.

Forelæsning	Tema	Forelæser	Relevant litteratur fra pensum
Blok I: Introduktion, begreber og metoder i udviklingspsykologi			
1. Forelæsning 2 x 45 min.	Hvad er udviklingspsykologi? Introduktion til kurset og nogle af grunddisciplinens centrale begreber	Kristine Jensen de López	Siegler, et al. (2024) kap. 1 (s. 2-22), kap. 4, kap. 9 (s. 324-355) [65 s.] I alt 51 sider

2. Forelæsning 2 x 45 min.	Introduktion til metoder i udviklingspsykologi	Nik Kharlamov	Siegler, et al. (2024) kap. 1 (s. 23-39), kap. 3 (s. 93-99) [24 s.] I alt 24 sider
Seminar 1: Metoder i udviklingspsykologi /Nik Kharlamov –			
Blok II: Spædbørn			
3. Forelæsning 2 x 45 min.	Sensitive perioder 1: den prænatale udvikling og tidlige barndom	Per Frederiksen	Siegler, et al. (2024) kap. 2 (s. 40-74) [34 s.] Laplante et al. (2008) [16 s.] Berens & Nelson (2015) [21 s.] I alt 71 sider
4. Forelæsning 2 x 45 min.	Tilknytning	Carolyn Demuth (afholdes på engelsk)	Siegler, et al. (2024) kap. 11 (s. 396-429) [33 s.] Demuth (2013) [40 s.] Otto (2015) (s. 136-143) [8 s.] Valsiner (2000). (s. 40-46 & 217-224 [13 s.] I alt 94 sider
Seminar 2: Tidlig udvikling / Carolyn Demuth - 2 x 45 min. (per hold) (afholdes på engelsk)			
5. og 6. Forelæsning 4 x 45 min.	Kognitiv udvikling og udvikling af episodisk hukommelse I og II	Peter Krøjgaard Gæsteforelæser	Siegler, et al. (2024) kap. 1 (s. 4-6), kap. 4 (Piaget, s. 125-134), kap. 5 (Perception, s. 164-180) [37 s.] Dahl et al. 2015) [28 s.] I alt 65 sider
7. Forelæsning 2 x 45 min.	Udvikling af Kommunikative og sproglige færdigheder I	Kristine Jensen de López	Siegler, et al. (2024) kap. 6 (s. 202-236) [34 s.] Bohn et al. (2020) [12 s.] Lke et al. (2020) [22 s.] Pruden et al. (2006) [34 s.] Tomasello (2000) [4 s.] Tomasello (2021) [12 s.] I alt 118 sider
Blok III: Førskolebørn			
8. Forelæsning 2 x 45 min.	Udvikling af Kommunikative og sproglige færdigheder II	Kristine Jensen de López	Samme som ved forelæsning 7

			Siegler, et al. (2024) kap. 6 (s. 202-236) [34 s.] Bohn et al. (2020) [12 s.] Lke et al. (2020) [22 s.] Pruden et al. (2006) [34 s.] Tomasello (2000) [4 s.] Tomasello (2021) [12 s.] I alt 118 sider
9. Forelæsning 2 x 45 min.	Theory of Mind	Patrick Bender	Bender (2019) [20 s.] Caputi et al. (2012) [28 s.] Peterson, & Wellman (2019) [28 s.] Siegler, et al. (2024) kap. 7 (s. 240-261), kap. 9 (s. 334-339) [26 s.] I alt 102 sider
10. Forelæsning 2 x 45 min.	Emotionsforståelse	Patrick Bender	Pons et al. (2004) [21 s.] Bender et al. 2011) [19 s.] Siegler, et al. (2024) kap. 10 (s. 358-371) [14 s.] I alt 54 sider
11. Forelæsning 2 x 45 min.	Emotionsregulering	Patrick Bender	Eisenberg et al. (2005) [7 s.] McRae & Gross (2020) [11 s.] Zimmermann, & Iwanski (2014) [23 s.] Siegler, et al. (2024) kap. 10 (s. 373-395) [22 s.] I alt 63 sider
Seminar 3. Social Kognition / Cecilie Schmidt Thøgersen - 2 x 45 min. (per hold)			
12. Forelæsning 2 x 45 min.	Leg og Læring	Hanne B. Søndergaard Knudsen	Siegler, (2024), kapitel 13, side 466-492 [26 s.] Thibodeau et al., (2016), [26 s.] Hofslundsengen et al., (2016) [24 s.] I alt 76 sider
Blok IV: Skolebørn			
13. Forelæsning 2 x 45 min.	Venskaber og boglige færdigheder	Hanne B. Søndergaard Knudsen	Siegler, (2024), Kapitel 8 (s. 282-319) og kapitel 13, 466-492 [63 s.] Dolean et al., (2019) [20 s.]

			Simanowski & Krajewski, 2019 [30 s.] I alt 113 sider
Blok V: Unge			
14. Forelæsning 2 x 45 min.	Sensitive perioder 2: den tidlige ungdom	Per Frederiksen	Siegler, (2024), kapitel 3, s. 103-105 og kapitel 14 s. 519-529 [13 s.] Albert et al. (2013) [8 s.] I alt 21 sider
Seminar 4. Kognition / Hanne Søndergaard Knudsen - 2 x 45 min. (per hold)			
15. Forelæsning 2 x 45 min.	Identitet I	Carolín Demuth (afholdes på engelsk)	Bamberg (2011) [42 s.] Demuth & Watzlawik (2021). [10 s.] Calder-Dawe & Martinussen (2021) [24 s.] I alt 76 sider
Blok VI: Voksne			
16. Forelæsning 2 x 45 min.	Identitet II	Majse Lind	Habermas & Köber (2015) [31 s.] Branje et al. (2021) [31 s.] Mitchell et al. (2021) [15 s.] I alt 77 sider
17. Forelæsning 2 x 45 min.	Parforhold, familie- og arbejdsliv	Hanne B. Søndergaard Knudsen	Belsky (2022). Uddrag fra kapitel 11 og 12 [25 s.] Vlachantoni et al., (2020) [19 s.] Machu et al., (2024) [13 s.] I alt 57 sider
Blok VII: Aldring			
18. Forelæsning 2 x 45 min.	Kognition og det lange liv	Hanne B. Søndergaard Knudsen	Prince et al., (2024) [27 s.] Mortensen (2011) [30 s.] Couto et al., (2026) [22 s.] I alt 79 sider
19. Forelæsning 2 x 45 min.	Memory, Forgetting and Personhood in later life	Carolín Demuth (afholdes på engelsk)	Belsky (2012) [26 s.] Brockmeier (2014) [22 s.] Hydén (2014). [18 s.] I alt 66 sider
Seminar 5. Opsummering og Eksamen / Kristine Jensen de López - 2 x 45 min. (per hold)			

Kollektiv feedback eksamen

Eksamen

Skriftlig

Prøven er en stedprøve i form af en bunden skriftlig opgave.

Prøven er individuel.

Prøvetid: 4 timer.

Pensumramme: 1000 standardsider obligatorisk litteratur (pensum).

Tilladte hjælpemidler:

Med visse hjælpemidler: de studerendes noter

Bemærk: hjælpemidler skal være i papirformat eller gemt lokalt på computeren (brug af internettet er ikke tilladt).

Der må ikke anvendes generativ AI (fx ChatGPT) i forbindelse med eksamen.

Besvarelsen bedømmes af eksaminator.

Prøvens omfang: 10 ECTS-point.

Forelæsningsmanchet/Pensum:

1. Forelæsning: Hvad er udviklingspsykologi? Introduktion til kurset og nogle af grunddisciplinens centrale begreber

2 timer v/ Kristine Jensen de López

Beskrivelse: Denne forelæsning er en generel introduktion til udvalgte klassiske teorier, centrale begreber og paradigmer inden for grunddisciplinen udviklingspsykologi.

Litteratur:

- Siegler, et al. (2024) kap. 1 (s. 2-22), kap. 4, kap. 9 (s. 324-355) **[51 s.]**

2. Forelæsning: Introduktion til kvantitativ metode og statistik

2 timer v/ Nik Kharlamov

Beskrivelse: Forelæsningen (og den tilknyttede Seminargang 1) diskuterer udviklingspsykologiens kvantitative og statistiske metoder, med særsilt fokus på kvantificering af observa-

tionsdata, længdesnitsundersøgelser (longitudinal designs) og visualiseringer af udviklingssekvenser (developmental sequences/trajectories). Desuden nævnes der kortfattet genetiske og epigenetiske studier, med særsilt fokus på helgenomsassociationsstudier (GWAS, genome-wide association study).

Litteratur:

- Siegler, et al. (2024) kap. 1 (s. 23-39), kap. 3 (s. 93-99) **[24 s.]**

3. Forelæsning: Sensitive perioder 1: Den prænatale udvikling og tidlig barndom *2 timer v/ Per Frederiksen*

Denne forelæsning vil præsentere de forskellige stadier i den prænatale udvikling. Endvidere vil betydningen af den prænatale udvikling for det videre livsforløb diskuteres ud fra forskellige forskningsresultater.

Litteratur:

- Siegler, et al. (2024) kap. 2 (s. 40-74) **[34 s.]**
- Laplante DP, Brunet A, Schmitz N, Ciampi A, King S. P (2008). Project Ice Storm: prenatal maternal stress affects cognitive and linguistic functioning in 5 1/2-year-old children. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 47(9):1063–72 **[16 s.]**
- Berens, A.E. & Nelson. C.A. (2015) The science of early adversity: is there a role for large institutions in the care of vulnerable children? *The Lancet* 386:9991 (s 388-398) **[21 s.]**

I alt 71 sider

4. Forelæsning: Tilknytning *2 timer v/ Carolin Demuth (afholdes på engelsk)*

Attachment Theory has been one of the most influential theories in developmental psychology up until today. This lecture will give a general introduction to attachment theory and major empirical findings. It will further discuss the socialization of emotion regulation and attachment from a cultural perspective.

Litteratur:

- Siegler, et al. (2024) kap. 11 (s. 396-429) **[33 s.]**
- Demuth, C. (2013). Socializing infants towards a cultural understanding of expressing negative affect: A Bakhtinian informed discursive psychology approach. *Mind, Culture, and Activity*. 20(1), 39-61 **[40 s.]**
- Otto (2015) Attachment During Infancy and Early Childhood: Cultural Variations, Development of. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (fully revised 2nd. Edition), s. 136-143 **[8 s.]**

- Valsiner (2000) s. 40-46 og s. 217- 224 from chapter 10 (corresponds to page 5-14 in the pdf file from the online version) **[13 s.]**

I alt 94 sider

5. og 6. Forelæsning: Kognitiv udvikling og udvikling af episodisk hukommelse I og II

4 timer v/ gæsteforelæser Peter Krøjgaard

Forelæsningerne tager udgangspunkt i en redegørelse for Piagets teori om barnets udvikling af objektpermanens, der i mange henseender er repræsentativ for Piagets udviklingsteori generelt. Herefter præsenteres et udpluk af de mange forsøg, der har haft til hensigt at be- eller afkræfte dele af Piagets teori. Anden del vil se på børns hukommelsesmæssige udvikling med særligt fokus på børns hukommelse for konkrete begivenheder. Forelæsningen vil undervejs berøre nogle af de metodiske problemstillinger, der knytter sig til udforskning af spædbørns kognition og hukommelse.

Litteratur:

- Dahl, J. J., Kingo, O. S., & Krøjgaard, P. (2015). The magic shrinking machine revisited: The presence of props at recall facilitates memory in 3-year-olds. *Developmental Psychology*, 51(12), 1704–1716. **[28 s.]**
- Siegler, et al. (2024) kap. 1 (s. 4-6), kap. 4 (Piaget, s. 125-134), kap. 5 (Perception, s. 164-180) **[30 s.]**

I alt 58 sider

7. og 8. Forelæsning: Udvikling af kommunikative og sproglige færdigheder I & II

4 timer v/ Kristine Jensen de López

Forelæsningerne koncentrerer omkring en kortlægning af det typiske forløb i børns udvikling af kommunikative færdigheder og sproglige færdigheder. Der fokuseres på forskellige teoretiske uenigheder, og empiriske studier der be- og afkræfter teorierne, samt på betydningen af tidlige tilegnede sociokulturelle færdigheder for barnets senere udvikling af sprog.

Litteratur:

- Bohn, M., Le, K. N., Peloquin, B., Köymen, B., & Frank, M. C. (2020). Children's interpretation of ambiguous pronouns based on prior discourse. *Developmental Science*, e13049 **[12 s.]**
- Lüke C, Ritterfeld U, Grimminger A, Rohlfing KJ and Liszkowski U (2020). Integrated Communication System: Gesture and language acquisition in typically developing children and children with LD and DLD. *Front. Psychol.* 11:118. doi: 10.3389/fpsyg.2020.00118 **[22 s.]**
- Pruden, S.M., Hirsh-Pasek, K. & Golinkoff, R.M. (2006). The Social Dimension in Language Development; A Rich History and a New Frontier. I: P. Marshall & N. Fox

(Eds.) *The development of social engagement: Neurobiological perspectives*. Kap. 5 (s. 118-152). Oxford University Press. **[34 s.]**

- Tomasello, M. (2000). Culture and cognitive development. *Current Directions in Psychological Science*, 9(2): 37-40 **[4 s.]**
- Tomasello, M. (2021). *Nøglen er social cognition*. I P. Thomsen (red.) At udvikle et sprog: Tomasellos børneforskning i en dansk kontekst. Dafolo **[12 s.]**
- Siegler, et al. (2024) kap. 6 (s. 202-236) **[34 s.]**

I alt 118 sider

9. Forelæsning: Theory of Mind

2 timer v/ Patrick Bender

Forelæsningen har fokus på børns forståelse af mentale tilstande, også kaldet Theory of Mind (ToM). Ud fra en mainstream, test-baseret forståelse af ToM, gennemgås forskning og teoretiske forklaringsmodeller, der adresserer udviklingen af ToM, dens hierarkiske udviklingsstadier, forudsætninger og konsekvenser. Udover den berømte False Belief-test berøres der også andre milepæle og konstrukter indenfor ToM, og der introduceres til ToM udviklingen efter barndommen.

Litteratur:

- Bender, P. K. (2019). Social kognition i et udviklingsperspektiv: Theory of mind og emotionsforståelse. *Psyke & Logos*, 40(2), 169-188 **[20 s.]**
- Caputi, M., Lecce, S., Pagnin, A., & Banerjee, R. (2012). Longitudinal effects of theory of mind on later peer relations: the role of prosocial behavior. *Developmental psychology*, 48(1), 257-270 **[28 s.]**
- Peterson, C. C., & Wellman, H. M. (2019). Longitudinal theory of mind (ToM) development from preschool to adolescence with and without ToM delay. *Child development*, 90(6), 1917-1934. DOI: 10.1111/cdev.13064 **[28 s.]**
- Siegler, et al. (2024) kap. 7 (s. 240-261), kap. 9 (s. 334-339) **[26 s.]**

I alt 102 sider

10. forelæsning: Emotion Understanding

2 timer v/ Patrick Bender

Forelæsningen har fokus på børns forståelse af emotionelle tilstande, også kaldet Emotion Understanding (EU). Ud fra en mainstream, test-baseret forståelse af EU gennemgås forskning og teoretiske forklaringsmodeller, der adresserer udviklingen af denne type forståelse, dens forudsætninger og konsekvenser. Der berøres relationer til Theory of Mind, såvel som andre emotionelle kompetencer.

Litteratur:

- Bender, P. K., Pons, F., Harris, P. L., & de Rosnay, M. de. (2011). Do young children misunderstand their own emotions? *European Journal of Developmental Psychology*, 8(3), 331–348 [19 s.]
- Pons, F., Harris, P. L., & de Rosnay, M. de. (2004). Emotion comprehension between 3 and 11 years: Developmental periods and hierarchical organization. *European Journal of Developmental Psychology*, 1(2), 127–152 [21 s.]
- Siegler, et al. (2024) kap. 10 (s. 358-371) [14 s.]

I alt 54 sider

11. forelæsning: Emotion Regulation

2 timer v/ Patrick Bender

Forelæsningen har fokus på børns udviklende evne til at regulere egne emotioner. Der gennemgås forskning og teoretiske forklaringsmodeller, der adresserer Emotion Regulation (ER), dens forudsætninger og konsekvenser. Ud fra et lifespan perspektiv berøres der tidlig selv- og coregulation som baggrund for senere selvstændig regulation af emotionelle tilstande.

Litteratur:

- Eisenberg, N., Sadovsky, A., & Spinrad, T. L. (2005). Associations of emotion-related regulation with language skills, emotion knowledge, and academic outcomes. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2005(109), 109–118 [7 s.]
- McRae, K., & Gross, J. J. (2020). Emotion regulation. *Emotion*, 20(1), 1-9 [11 s.]
- Zimmermann, P., & Iwanski, A. (2014). Emotion regulation from early adolescence to emerging adulthood and middle adulthood: Age differences, gender differences, and emotion-specific developmental variations. *International Journal of Behavioral Development*, 38(2), 182–194 [23 s.]
- Siegler, et al. (2024) kap. 10 (s. 373-395) [22 s.]

I alt 63 sider

12. Forelæsning: Leg og læring

2 timer v/ Hanne Bruun Søndergaard Knudsen

Forelæsningen omhandler udvikling af børns leg, samt forholdet mellem leg og læring, herunder sammenhængen mellem leg, eksekutive funktioner, og begyndende læsning / skrivning.

Litteratur:

- Siegler et al., (2024) kap 13 (s. 466-495) [29 s.]
- Thibodeau, R.B., Gilpin, A.T., Brown, M.M., Meyer, B.A. (2016). The effects of fantastical pretend-play on the development of executive functions: An intervention study. *Journal of Experimental Child Psychology* 145, 120-138 [26 s.]

- Hofslundsengen, H., Hagtvet, B.E., Gustafsson, J.E. (2016). Immediate and delayed effects of invented writing intervention in preschool. *Reading and Writing*, 29, 1473-1495. DOI 10.1007/s11145-016-9646-8 [24 s.]

I alt 79 sider

13. Forelæsning: Venskaber og boglige færdigheder

2 timer v/ Hanne Bruun Søndergaard Knudsen

Forelæsningen sætter fokus på betydningen af venskaber i skolealderen, hvordan venskaberne ændrer sig gennem livet, og på hvordan de kvalitative ændringer får betydning for forskellige aspekter af udviklingen. Forelæsningen fokuserer desuden på boglig læring, herunder de faktorer der har betydning for udvikling af dansk og matematik færdigheder

Litteratur:

- Siegler, (2024), Kapitel 8 og 13, side 282-319, 466-492 [29 s.]
- Anthony, R., Young, H., Hewitt, G., Sloan, L., Moore, G., Murphy, S. and Cook, S. (2023), Young people's online communication and its association with mental well-being: results from the 2019 student health and well-being survey. *Child & Adolescent Mental Health*, 28: 4-11 [14 s.]
- Dolean, D. D., Dolean, D. D., Melby-Lervåg, M., Tincas, I., Damsa, C., & Lervåg, A. (2019). Achievement gap: Socioeconomic status affects reading development beyond language and cognition in children facing poverty. *Learning and Instruction*, 63, 101218. Damşa, C [20 s.]
- Simanowski, S., & Krajewski, K. (2019). Specific Preschool Executive Functions Predict Unique Aspects of Mathematics Development: A 3-Year Longitudinal Study. *Child development*, 90(2), 544–561 [30 s.]

I alt 93 sider

14. Forelæsning; Sensitive perioder 2: Den tidlige ungdom

2 timer v/Per Frederiksen

Med afsæt i forskning med fokus på adolescens vil det diskuteres, hvorvidt denne periode også kan anskues som en særligt sensitiv og formbar udviklingspsykologisk periode på lige fod med barndommen.

Litteratur:

- Albert, D., Chein, J., & Steinberg, L. (2013). Peer Influences on Adolescent Decision Making. *Current Directions in Psychological Science*, 22(2), 114–120 [8 s.]
- Siegler, (2024), kapitel 3, s. 103-105 og kapitel 14 s. 519-529 [13 s.]

I alt 21 sider

15. Forelæsning: Identitet I

2 timer v/ Carolin Demuth (afholdes på engelsk)

The lecture will give an introduction to central theories on (self-)identity and its development over the life span. Current state-of-the art approaches in identity research illuminate how communicating through discourse, particularly the constant telling and retelling of memories, histories, or relationships, produces discursive resources for people to use when constructing their identities. We will particularly address the notion of narrative identity and how identity is also related to changes in society.

Litteratur:

- Bamberg, M. (2011). Who am I? Narration and its contribution to self and identity. *Theory & Psychology*, 21(1), 3-24 [42 s.]
- https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=W7F3_OLDmjk
- Demuth, C. & Watzlawik, M. (2021). Where is Identity? In: M. Bamberg, C. Demuth & M. Watzlawik, (Eds). *The Cambridge Handbook of Identity*. s. 629-638. Cambridge University Press [10 s.]
- Calder-Dawe, O., & Martinussen, M. (2021). Researching Identities as Affective Discursive Practices. In: M. Bamberg, C. Demuth & M. Watzlawik, (Eds). *The Cambridge Handbook of Identity*. s. 120-143. Cambridge University Press [24 s.]

I alt 76 sider

Optional:

https://www.youtube.com/watch?v=W7F3_OLDmjk

16. Forelæsning: Identitet II

2 timer v/ Majse Lind

Denne forelæsning præsenterer forskellige forståelser af identitet og identitetsudvikling med særlig fokus på voksenalderen.

Litteratur:

- Habermas, T., & Köber, C. (2015). Autobiographical reasoning is constitutive for narrative identity: The role of the life story for personal continuity. *The Oxford handbook of identity development*, 1, 564-574. [31 s.]
- Branje, S., De Moor, E. L., Spitzer, J., & Becht, A. I. (2021). Dynamics of identity development in adolescence: A decade in review. *Journal of Research on Adolescence*, 31(4), 908-927. [31 s.]
- Mitchell, L. L., Adler, J. M., Carlsson, J., Eriksson, P. L., & Syed, M. (2021). A conceptual review of identity integration across adulthood. *Developmental Psychology*, 57(11), 1981–1990. [15 s.]

I alt 77 sider

17. Forelæsning: Parforhold, familie- og arbejdsliv

2 timer v/ Hanne B. Søndergaard Knudsen

Denne forelæsning undersøger trivsel hos voksne, med hensyn til balance i arbejds- og familieliv, samt balancen hos 'sandwich-generationen'. Spørgsmålet er i hvilket omfang Erik Eriksons udviklingsteori stadig er relevant og aktuel, når det kommer til det centrale i unge og midaldrende voksnes udvikling.

Litteratur:

- Belsky (2022): Experiencing the lifespan Uddrag fra kapitel 11 og 12 [25 s.]
- Machù, V., Arends, I., Almansa, J., Veldman, K., & Bültmann, U. (2024). Young adults' work-family life courses and mental health trajectories from adolescence to young adulthood: a TRAILS study. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 59(12), 2227–2235. [13 s.]
- Vlachantoni, A., Evandrou, M., Falkingham, J., & Gomez-Leon, M. (2020). Caught in the middle in mid-life: provision of care across multiple generations. *Ageing and Society*, 40(7), 1490–1510. doi:10.1017/S0144686X19000047 [19 s.]

I alt 56 sider

18. Forelæsning: Kognition og det lange liv

2 timer v/ Hanne B. Søndergaard Knudsen

Forelæsningen omhandler dels den aldrendes syn på egen aldring og dels de ændringer i kognitive funktioner der ses hos mennesker i et livstidsperspektiv.

Litteratur:

- de Paula Couto, M. C. P., Weiss, D., Casper, M., & Rothermund, K. (2025). Contrasting paths to longevity: How personal and generalized views on aging differentially predict mortality. *Psychology and Aging*, 40(6), 583–593. [22 s.]
- Prince, J. B., Davis, H. L., Tan, J., Muller-Townsend, K., Markovic, S., Lewis, D. M. G., Hastie, B., Thompson, M. B., Drummond, P. D., Fujiyama, H., & Sohrabi, H. R. (2024). Cognitive and neuroscientific perspectives of healthy ageing. *Neuroscience and biobehavioral reviews*, 161, 105649. [27 s.]
- Mortensen, E.L. (2011). The ageing intellect. In Larsen, L. (Ed.), *Gerontopsychology - the psychology of the ageing person*, 65-95. Aarhus University Press [30 s.]

I alt 79 sider

19. Forelæsning: Memory, Forgetting and Personhood in Later Life

2 timer v/ Carolin Demuth (afholdes på engelsk)

This lecture addresses development in old age. While a typically pessimistic view of aging is that it leads to a steady decline in physical and mental abilities. Aging is, however not just a biological process but also a cultural one. Recently, scholars have pointed out that the potentials for development and growth in old age have largely been ignored in psychology. The lecture will cover socio-emotional aspects in old age as well as resilience and cultural aspects of aging.

Litteratur:

- Belsky, J. (2012, 3rd ed). Experiencing the Life Span. New York: Worth Publishers, Chapter 3 **[26 s.]**
- Brockmeier, J. (2014) Questions of Meaning: Memory, Dementia, and the Postautobiographical Perspective. In: L. C. Hydén, H.Lindemann & J.Brockmeier (eds). *Beyond Loss: Dementia, Identity, Personhood*. (s. 69–90) Oxford University Press **[22 s.]**
- Hydén, L.C. (2014) How to Do Things with Others: Joint Activities Involving Persons with Alzheimer's Disease. In: L. C. Hydén, H. Lindemann & J. Brockmeier (eds). *Beyond Loss: Dementia, Identity, Personhood*. (s. 137-154) Oxford University Press **[18 s.]**

I alt 66 sider

Samlet obligatorisk pensumliste: 585 sider primærlitteratur + 341 sider grundbogslitteratur, i alt 926 sider

Albert, D., Chein, J., & Steinberg, L. (2013). Peer Influences on Adolescent Decision Making. *Current Directions in Psychological Science*, 22(2), 114–120 (uploades til moodle) **[8 s.]**

Anthony, R., Young, H., Hewitt, G., Sloan, L., Moore, G., Murphy, S. and Cook, S. (2023), Young people's online communication and its association with mental well-being: results from the 2019 student health and well-being survey. *Child & Adolescent Mental Health*, 28: 4-11. <https://doi.org/10.1111/camh.12610> **[14 s.]**

Bamberg, M. (2011). Who am I? Narration and its contribution to self and identity. *Theory & Psychology*, 21(1), 3-24 (uploades til moodle) **[42 s.]**

Belsky, J. (2012, 3rd ed). Experiencing the Life Span. New York: Worth Publishers, Chapter 3 (uploades til moodle) **[26 s.]**

Belsky (2022): Experiencing the lifespan Uddrag fra kapitel 11 og 12 (uploades til moodle) **[25 s.]**

Bender, P. K. (2019). Social cognition i et udviklingsperspektiv: Theory of mind og emotionsforståelse. *Psyke & Logos*, 40(2), 169-188 (uploades til moodle) **[20 s.]**

Bender, P. K., Pons, F., Harris, P. L., & de Rosnay, M. de. (2011). Do young children misunderstand their own emotions? *European Journal of Developmental Psychology*, 8(3), 331–348. <https://www.tandfonline.com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1080/17405629.2010.495615> **[19 s.]**

- Berens, A.E. & Nelson, C.A. (2015) The science of early adversity: is there a role for large institutions in the care of vulnerable children? *The Lancet* 386:9991 (page 388-398) <https://www-sciencedirect-com.zorac.aub.aau.dk/science/article/pii/S0140673614611314> [21 s.]
- Bohn, M., Le, K. N., Peloquin, B., Köymen, B., & Frank, M. C. (2020). Children's interpretation of ambiguous pronouns based on prior discourse. *Developmental Science*, e13049 <https://onlinelibrary-wiley-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1111/desc.13049> [12 s.]
- Branje, S., De Moor, E. L., Spitzer, J., & Becht, A. I. (2021). Dynamics of identity development in adolescence: A decade in review. *Journal of Research on Adolescence*, 31(4), 908-927. <https://onlinelibrary-wiley-com.zorac.aub.aau.dk/doi/10.1111/jora.12678> [31 s.]
- Brockmeier, J. (2014) Questions of Meaning: Memory, Dementia, and the Postautobiographical Perspective. In: L. C. Hydén, H.Lindemann & J.Brockmeier (eds). *Beyond Loss: Dementia, Identity, Personhood*. (s. 69–90) Oxford University Press (uploades til moodle) [22 s.]
- Calder-Dawe, O., & Martinussen, M. (2021). Researching Identities as Affective Discursive Practices. In: M. Bamberg, C. Demuth & M. Watzlawik, (Eds). *The Cambridge Handbook of Identity*. s. 120-143. Cambridge University Press <https://www-cambridge-org.zorac.aub.aau.dk/core/books/cambridge-handbook-of-identity/researching-identities-as-affective-discursive-practices/3595320E242682087A8FB1ACEF8AD208> [24 s.]
- Caputi, M., Lecce, S., Pagnin, A., & Banerjee, R. (2012). Longitudinal effects of theory of mind on later peer relations: the role of prosocial behavior. *Developmental psychology*, 48(1), 257-270 <https://psycnet-apa-org.zorac.aub.aau.dk/fulltext/2011-19824-001.html> [28 s.]
- Dahl, J. J., Kingo, O. S., & Krøjgaard, P. (2015). The magic shrinking machine revisited: The presence of props at recall facilitates memory in 3-year-olds. *Developmental Psychology*, 51(12), 1704–1716. <https://psycnet-apa-org.zorac.aub.aau.dk/fulltext/2015-45618-001.html> [28 s.]
- Demuth, C. (2013). Socializing infants towards a cultural understanding of expressing negative affect: A Bakhtinian informed discursive psychology approach. *Mind, Culture, and Activity*. 20(1), 39-61 <https://www-tandfonline-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1080/10749039.2012.719992> [40 s.]
- Demuth, C. & Watzlawik, M. (2021). Where is Identity? In: M. Bamberg, C. Demuth & M. Watzlawik, (Eds). *The Cambridge Handbook of Identity*. s. 629-638. Cambridge University Press <https://www-cambridge-org.zorac.aub.aau.dk/core/books/cambridge->

handbook-of-identity/where-is-identity-reflections-on-identity-conceptualizations-dimensions-and-implications/EEB8DF00E246969F141F9C07D21B531F [10 s.]

- de Paula Couto, M. C. P., Weiss, D., Casper, M., & Rothermund, K. (2025). Contrasting paths to longevity: How personal and generalized views on aging differentially predict mortality. *Psychology and Aging*, 40(6), 583–593. <https://psycnet-apa-org.zorac.aub.aau.dk/fulltext/2026-14412-001.html> [22 s.]
- Dolean, D. D., Dolean, D. D., Melby-Lervåg, M., Tincas, I., Damsa, C., & Lervåg, A. (2019). Achievement gap: Socioeconomic status affects reading development beyond language and cognition in children facing poverty. *Learning and Instruction*, 63, 101218. Damsa, C. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959475218308703?via%3Dihub> [20 s.]
- Eisenberg, N., Sadovsky, A., & Spinrad, T. L. (2005). Associations of emotion-related regulation with language skills, emotion knowledge, and academic outcomes. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2005(109), 109–118. <https://onlinelibrary-wiley-com.zorac.aub.aau.dk/doi/abs/10.1002/cd.143> [7 s.]
- Habermas, T., & Köber, C. (2015). Autobiographical reasoning is constitutive for narrative identity: The role of the life story for personal continuity. *The Oxford handbook of identity development*, 1, 564-574. (uploades til moodle) [31 s.]
- Hofslundsengen, H., Hagtvet, B.E., Gustafsson, J.E. (2016). Immediate and delayed effects of invented writing intervention in preschool. *Reading and Writing*, 29, 1473-1495. DOI 10.1007/s11145-016-9646-8 <https://link-springer-com.zorac.aub.aau.dk/article/10.1007/s11145-016-9646-8> [24 s.]
- Hydén, L.C. (2014) How to Do Things with Others: Joint Activities Involving Persons with Alzheimer's Disease. In: L. C. Hydén, H. Lindemann & J. Brockmeier (eds). *Beyond Loss: Dementia, Identity, Personhood*. (s. 137-154) Oxford University Press (uploades til moodle) [18 s.]
- Laplante DP, Brunet A, Schmitz N, Ciampi A, King S. P (2008). Project Ice Storm: prenatal maternal stress affects cognitive and linguistic functioning in 5 1/2-year-old children. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 47(9):1063–72 <https://oce-ovid-com.zorac.aub.aau.dk/article/00004583-200809000-00012/HTML> [16 s.]
- Lüke C, Ritterfeld U, Grimminger A, Rohlfing KJ and Liszkowski U (2020). Integrated Communication System: Gesture and language acquisition in typically developing children and children with LD and DLD. *Front. Psychol.* 11:118. doi: 10.3389/fpsyg.2020.00118 <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7010863/> [22 s.]

- Machů, V., Arends, I., Almansa, J., Veldman, K., & Bültmann, U. (2024). Young adults' work-family life courses and mental health trajectories from adolescence to young adulthood: a TRAILS study. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 59(12), 2227–2235. <https://link-springer-com.zorac.aub.aau.dk/article/10.1007/s00127-024-02664-8> [13 s.]
- McRae, K., & Gross, J. J. (2020). Emotion regulation. *Emotion*, 20(1), 1-9 <http://dx.doi.org/10.1037/emo0000703> [11 s.]
- Mitchell, L. L., Adler, J. M., Carlsson, J., Eriksson, P. L., & Syed, M. (2021). A conceptual review of identity integration across adulthood. *Developmental Psychology*, 57(11), 1981–1990. <https://psycnet-apa-org.zorac.aub.aau.dk/fulltext/2022-13974-016.html> [15 s.]
- Mortensen, E.L. (2011). The ageing intellect. In Larsen, L. (Ed.), *Gerontopsychology - the psychology of the ageing person, 65-95*. Aarhus University Press (uploades til moodle) [30 s.]
- Peterson, C. C., & Wellman, H. M. (2019). Longitudinal theory of mind (ToM) development from preschool to adolescence with and without ToM delay. *Child development*, 90(6), 1917-1934. DOI: 10.1111/cdev.13064 <https://www-jstor-org.zorac.aub.aau.dk/stable/45221211?sid=primo&seq=1> [28 s.]
- Pons, F., Harris, P. L., & de Rosnay, M. de. (2004). Emotion comprehension between 3 and 11 years: Developmental periods and hierarchical organization. *European Journal of Developmental Psychology*, 1(2), 127–152. <https://www-tandfonline-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1080/17405620344000022> [21 s.]
- Pruden, S.M., Hirsh-Pasek, K. & Golinkoff, R.M. (2006). The Social Dimension in Language Development; A Rich History and a New Frontier. I: P. Marshall & N. Fox (Eds.) *The development of social engagement: Neurobiological perspectives*. Kap. 5 (s. 118-152). Oxford University Press. (uploades til moodle) [34 s.]
- Otto (2015) Attachment During Infancy and Early Childhood: Cultural Variations, Development of. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (fully revised 2nd. Edition), s. 136-143 <https://www-sciencedirect-com.zorac.aub.aau.dk/science/chapter/referencework/pii/B9780080970868231668> [8 s.]
- Prince, J. B., Davis, H. L., Tan, J., Muller-Townsend, K., Markovic, S., Lewis, D. M. G., Hastie, B., Thompson, M. B., Drummond, P. D., Fujiyama, H., & Sohrabi, H. R. (2024). Cognitive and neuroscientific perspectives of healthy ageing. *Neuroscience and biobehavioral reviews*, 161, 105649. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2024.105649> [27 s.]

- Simanowski, S., & Krajewski, K. (2019). Specific Preschool Executive Functions Predict Unique Aspects of Mathematics Development: A 3-Year Longitudinal Study. *Child development*, 90(2), 544–561. <https://www-jstor-org.zorac.aub.aau.dk/stable/45117962?sid=primo&seq=1> [30 s.]
- Siegler, R., Saffran, J. R., Gershoff, E., Einsenberg, N., & Leaper, C. (2024). *How Children Develop* (7th Edition). MacMillan. Kap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 10, 11, 13, 14 [341 s.]
OBS SE sidetal under de enkelte forelæsninger
- Thibodeau, R.B., Gilpin, A.T., Brown, M.M., Meyer, B.A. (2016). The effects of fantastical pretend-play on the development of executive functions: An intervention study. *Journal of Experimental Child Psychology* 145, 120-138 <https://www-sciencedirect-com.zorac.aub.aau.dk/science/article/pii/S0022096516000023> [26 s.]
- Tomasello, M. (2000). Culture and cognitive development. *Current Directions in Psychological Science*, 9(2): 37-40 <https://journals-sagepub-com.zorac.aub.aau.dk/doi/abs/10.1111/1467-8721.00056> [4 s.]
- Tomasello, M. (2021). *Nøglen er social cognition*. I P. Thomsen (red.) At udvikle et sprog: Tomasellos børneforskning i en dansk kontekst. Dafolo (uploades til moodle) [12 s.]
- Valsiner, J. (2000). *Culture and Human Development*. London: SAGE, s. 40-46 and 217-224 (uploades til moodle) [13 s.]
- Vlachantoni, A., Evandrou, M., Falkingham, J., & Gomez-Leon, M. (2020). Caught in the middle in mid-life: provision of care across multiple generations. *Ageing and Society*, 40(7), 1490–1510. doi:10.1017/S0144686X19000047 <https://www-cambridge-org.zorac.aub.aau.dk/core/journals/ageing-and-society/article/caught-in-the-middle-in-midlife-provision-of-care-across-multiple-generations/5539D1998C15655F6955DAF902077DBB> [19 s.]
- Zimmermann, P., & Iwanski, A. (2014). Emotion regulation from early adolescence to emerging adulthood and middle adulthood: Age differences, gender differences, and emotion-specific developmental variations. *International Journal of Behavioral Development*, 38(2), 182–194. <https://journals-sagepub-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1177/0165025413515405> [23 s.]

I alt 926 sider

Pædagogisk Psykologi

Modultitel dansk: *Pædagogisk Psykologi*

Modultitel engelsk: *Educational Psychology*

ECTS: 10

Placering

1. semester KA-sidefag, samlæst med 5. semester (*Bacheloruddannelsen i Psykologi*)

Modulansvarlig

Noomi Matthiesen (NM), noomi@ikk.aau.dk

Sarah Kirkegaard Jensen (SKJ), sakije@ikk.aau.dk

Undervisere

Noomi Matthiesen (NM), noomi@ikk.aau.dk

Bo Allesøe Christensen (BAC), boallesoe@ikk.aau.dk

Casper Feilberg (CF), feilberg@ikk.aau.dk

Sarah Kirkegaard Jensen (SKJ), sakije@ikk.aau.dk

Marie Rytter (MR), marierm@ikk.aau.dk

Lene Tanggaard (LT), lenet@ikk.aau.dk

Maria Lyndgaard Petersen, mlp-maria@ikk.aau.dk

Niels Jakob Pasgaard, njp@ikk.aau.dk

Seminarholdere

2 hold: kun til workshops

Type og sprog

Studiefagsmodul

Dansk & Engelsk

Mål

Modulet omfatter centrale teorier og forskningsresultater inden for den pædagogiske psykologi herunder teorier om faktorer, der fremmer eller forhindrer individers læring, udvikling og forandring i praksis.

Læringsmål

Viden

Når modulet er afsluttet, skal den studerende kunne demonstrere viden om og forståelse af:

- centrale teorier om læring og forandring af praksis, om forholdet mellem uddannelse, profession og arbejdspladsbaseret læring samt indsigt i forskellige opfattelser af forholdet mellem pædagogik og psykologi som selvstændige videnskabsdiscipliner
- aktuelle samfundsrelevante diskurser om læring og forandring samt evnen til at analysere disse og placere dem i et historisk og kulturelt perspektiv og
- personligheds-, udviklings-, kognitions- og socialpsykologiske aspekter ved pædagogisk psykologi
- centrale teorier og empiri indenfor pædagogisk psykologi med henblik på at kunne reflektere over disse i konkrete afgrænsede sammenhænge

Færdigheder

Når modulet er afsluttet, skal den studerende kunne demonstrere færdigheder i:

- at identificere, analysere og vurdere psykologiske aspekter af læring og af forandring af praksis
- at identificere, analysere og vurdere psykologisk relevante aspekter i forholdet mellem uddannelse, profession og arbejdspladsbaseret læring
- at identificere, analysere og vurdere forskellige opfattelser af forholdet mellem pædagogik og psykologi som selvstændige videnskabsdiscipliner
- at identificere, analysere og vurdere aktuelle samfundsrelevante diskurser om læring og forandring samt disses placering i et historisk og kulturelt perspektiv
- at identificere, analysere og vurdere personligheds-, udviklings-, kognitions- og socialpsykologiske aspekter ved pædagogisk psykologi
- at anvende teori og empiri på udvalgte områder indenfor pædagogisk psykologi til at begrunde og vælge mellem centrale tilgange til relevante problemstillinger
- at formidle og diskutere forskningsbaseret pædagogisk-psykologisk viden i faglige sammenhænge med både fagfæller og ikke-specialister

Kompetencer

Når modulet er afsluttet, skal den studerende kunne demonstrere kompetencer til:

- at anvende ovenstående viden og færdigheder til teoretisk og metodisk at undersøge pædagogisk-psykologiske problemstillinger på en selvstændig, velargumenteret, nuanceret og kritisk måde
- at kunne perspektivere og aktualisere pædagogisk-psykologiske problemstillinger på en fagligt relevant måde
- at kunne forholde sig nuanceret, kritisk og begrundet til pædagogisk-psykologiske problemstillinger på en selvstændig, velargumenteret, nuanceret og kritisk måde
- at identificere egne læringsbehov og selvstændigt tage ansvar for egen faglig udvikling

Fagindhold og sammenhæng med øvrige moduler/semestre

Pædagogisk psykologi beskæftiger sig med de psykologiske problemstillinger der knytter sig til læring, udvikling og tilblivelsesprocesser. Det er således problemstillinger der opstår i uddannelses-, institutions- og organisationssammenhænge. Gennemgribende temaer handler om læring, undervisning, identitet, deltagelsesmuligheder og handlekompetencer.

Pædagogisk psykologi trækker særligt på teorier fra social-, personligheds-, udviklings- og kognitionspsykologiske felter, og beskæftiger sig med tematikker og metoder der er beslægtede med både organisations- og klinisk psykologi.

Omfang og forventet arbejdsindsats

10 ECTS svarer til 270 timers arbejdsindsats, og disse forventes fordelt på følgende måde:

Aktivitet	Timer
17 forelæsninger af 2 timer	34
5 seminarer af 3 timer (2 hold)	15
Læsning og forberedelse	216
Eksamen (stedprøve 4 timer)	4
Kollektiv feedback på eksamen	1

NB: lektioner tælles som timer.

Antal forelæsninger: 17 x 2 timer

Antal forelæsningshold: 1

Antal seminar timer (workshops): 5 x 3 + 1 x 4

Antal seminarhold: 2

Deltagere

Bachelorstuderende -samlæst med sidefagsstuderende

Modulaktiviteter (kursusgange med videre)

FORLÆSNING	VARIGHED	TITEL/EMNE	UNDERVISER
1.	2x45 min	<i>Introduktion</i> Hvad er pædagogisk psykologi?	Sarah Kirkegaard Jensen Noomi Matthiesen
2.	2x45 min	<i>Introduktion</i> Historiske, politiske og pædagogisk-psykologiske blikke på skolen som institution	Sarah Kirkegaard Jensen
3.	2x45 min	<i>Læringsteori</i> Behaviorisme i den pædagogiske psykologi	Noomi Matthiesen
4.	2x45 min	<i>Læringsteori</i> Kognitionspsykologi i den pædagogiske psykologi	Maria Lyndgaard Petersen
5.	2x45 min	<i>Læringsteorier</i> Humanistisk psykologisk og eksistentiel-humanistisk læringsteori	Casper Feilberg

6.	2x45 min	<i>Læringsteorier</i> Projektpædagogisk teori	Casper Feilberg
7.	2x45 min	<i>Læringsteorier</i> Kulturhistorisk psykologi	Sarah Kirkegaard Jensen
8.	2x45 min	<i>Læringsteorier</i> Situert læring	Noomi Matthiesen
9.	2x45 min	<i>Pædagogikken i psykologien</i> Introduktion til pædagogik i psykologien	Noomi Matthiesen
10.	2x45 min	<i>Pædagogikken i psykologien</i> Det pædagogiske paradoks	Bo Allesøe
11.	2x45 min	<i>Pædagogikken i psykologien</i> Om dannelsesbegrebet og dets aktualitet inden for videregående uddannelser	Casper Feilberg
12.	2x45 min	<i>Pædagogikken i psykologien</i> Gert Biesta	Marie Rytter
13.		<i>Pædagogikken i psykologien</i> Hannah Arendt	Noomi Matthiesen
14.	2x45 min	<i>Temaer i den pædagogiske psykologi</i> Trivsel og dannelse	Lene Tanggaard
15.	2x45 min	<i>Temaer i den pædagogiske psykologi</i> Følelser og magt i spil i uddannelses-kontekster	Casper Feilberg
16.	2x45 min	<i>Temaer i den pædagogiske psykologi</i> Ulighed i uddannelse	Sarah Kirkegaard Jensen
17.	2x45 min	Afrunding, opsamling og evaluering	Sarah Kirkegaard Jensen & Noomi Matthiesen
18.	1x45 min	Kollektiv feedback	Sarah Kirkegaard Jensen & Noomi Matthiesen
WORKSHOP-DAGE	VARIGHED	TITEL/EMNE	UNDERVISER
1.	3x45 min (x2)	At navigere i et læringsteoretisk landskab	Sarah Kirkegaard Jensen & Noomi Matthiesen
2.	3x45 min (x2)	At anvende læringsteoriene?	Maria Lyndgaard Petersen
3.	3x45 min (x2)	Trivselsarbejde i uddannelsessystemet (efter forelæsning 13)	Marie Rytter
4.	3x45 min (x2)	Problemorienteret analyse af aktuelle pædagogisk-psykologiske problemstillinger (Afholdes efter Caspers sidste forelæsning)	Casper Feilberg
5.	3x 45 min (x2)	Det digitaliserede børne/ungeliv	Niels Jakob Pasgaard

Eksamen

Skriftlig

Prøven er en stedprøve i form af en bunden skriftlig opgave.
Prøven er individuel.

Prøvetid: 4 timer.

Pensumramme: 1000 standardsider obligatorisk litteratur.

Besvarelsen bedømmes af eksaminator ud fra 7-trins-skala.

Tilladte hjælpemidler: Med visse hjælpemidler:

- De studerendes noter
- Pensum.

Bemærk: hjælpemidler skal være i papirformat eller gemt lokalt på computeren (brug af internettet er ikke tilladt).

Der må ikke anvendes generativ AI (fx ChatGPT) i forbindelse med eksamen

Censur: Intern prøve

Prøvens omfang: 10 ECTS-point.

Forelæsningsmanchet/Pensum:

1. Forelæsning: Introduktion – hvad er pædagogisk psykologi?

2 timer v/ Sarah Kirkegaard Jensen & Noomi Matthiesen

I denne forelæsning gives en introduktion til pædagogisk psykologi, de problemstillinger der behandles indenfor dette område, samt hvilke praksis- og anvendelsesområder der berøres af pædagogisk-psykologiske tematikker. Forelæsningen tegner et landskab over, hvilke dele af psykologien, der trækkes på i arbejdet med pædagogisk-psykologiske problemstillinger.

Forelæsningens pensum:

- Nielsen, K. & Tanggaard, L. (2018). *Pædagogisk psykologi – en grundbog*. Samfundslitteratur. 2. udgave. (Kapitel 1, s. 9-18) **[9 s.]**
- Wiberg, M. & Qvortrup, A. (2013). Kapitel 2: Læringsteoriene – hvad teoretiserer de over? I: A. Qvortrup og M. Wiberg (red.), *Læringsteori og didaktik*. Hans Reitzels Forlag (s. 49-71). **[22 s.]**

2. Forelæsning: Historiske, politiske og pædagogisk-psykologiske blikke på skolen som institution

2 timer v/ Sarah Kirkegaard Jensen

Stort set alle mennesker (i hvert fald i den privilegerede del af verden) har erfaringer med skolegang – med klasseværelser, opslagstavler, skolegårde, cykelskure, klasselærere, mad-

pakker osv. I et historisk, politisk og pædagogisk-psykologisk perspektiv zoomer denne forelæsning ind på skolen som en helt særlig, normativ institutionel ramme omkring børns lærings- og forandringsprocesser.

Forelæsningens pensum:

- Gilliam, L. & Gulløv, E. (2012). Samfundets børn. Civilisering, barnesyn og institutionalisering (s. 39-61). I: L. Gilliam og E. Gulløv (red.), *Civiliserende institutioner. Om idealer og distinktioner i opdragelse*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag. **[22 s.]**
- Jackson, P. W. (1990[1968]). *Life in Classrooms*. New York: Teachers College Press (Første del af kapitel 1, 'The Daily Grind', s. 3-11) **[8 s.]**

Supplerende litteratur

- Gjerløff, A. K., Jacobsen, A. F., Nørgaard, E. & Ydesen, C. (2014). *Da skolen blev sin egen. 1920-1970. Dansk skolehistorie, bind 4*. Aarhus Universitetsforlag.
- Hermann, S. (2007). *Magt & oplysning. Folkeskolen 1950-2006*. Unge Pædagoger, København (Del 2, s. 57-164)
- Lyotard, J.F. (1982). *Viden og det postmoderne samfund*. Århus: Slagmarks Skyttegravsserie. Kap. 1-7.
- Thejsen, T. (2006). *Kampen om folkeskolens formål. Folkeskolens formålsparagraf fra 1814 til 2006*. Udgivet på www.folkeskolen.dk

3. Forelæsning: Behaviorisme og den pædagogiske psykologi

2 timer v/ Noomi Matthiesen

I denne forelæsning beskriver jeg behaviorismens klassiske forståelser af læring, og hvad disse forståelser betyder for pædagogisk psykologi og pædagogisk praksis. John Hatties teori om synlig læring præsenteres som et eksempel på en moderne behavioristisk teori.

Forelæsningens pensum:

- Hattie, J. & Timperley, H. (2007). The Power of Feedback. *Review of Educational Research*. Vol. 77 (1) s. 81-112. **[31 s.]**
- Nielsen, K. & Klitmøller, J. (2017). Blinde pletter i den synlige læring. Kritiske kommentar til "Hattie-revolutionen." *Nordic Studies in Education*, 1, 3-18 **[15 s.]**
- Nielsen, K. & Tanggaard, L. (2018). *Pædagogisk psykologi – en grundbog*. Samfundslitteratur. 2. udgave. (kap. 2)
- Skinner, B. F. (1975). Motivationens og emotionens indre verden. I: *Om behaviorisme* (s. 159-177). København, Danmark: Det Schønbergske Forlag. **[18 s.]**

Supplerende litteratur

- Skinner, B. F. (1971). *Beyond Dignity and Freedom*. Kapitel 1 & 2. Penguin books. **[s. 39]**

- Skinner, B. F. (1978). *Reflections on behaviorism and society* (s. 140-159). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall. [19 s.]

4. Forelæsning: Kognitionspsykologi som læringsteori

2 timer v/ Maria Lynggaard Petersen

I denne forelæsning undersøges Piagets stadieteori, som beskriver, hvordan børn gennemgår fire stadier af kognitiv udvikling. Der fokuseres på, hvordan disse stadier påvirker børns forståelse af verden og deres aktive konstruktion af viden gennem interaktion med omverdenen. Piagets begreber om assimilation og akkumulation diskuteres også.

Start med at læse kapitlet i Nielsen og Tanggaard (2018) for en introduktion til Piagets teoretiske rammer. Læs derefter Piaget (1952) for en grundlæggende forståelse af hans stadieteori. Vygotskys tekst (1978) giver et komparativt perspektiv ved at understrege, at læring primært sker i den sociale kontekst, hvilket adskiller sig fra Piagets fokus på individuelle kognitive processer. Hvor Piaget betoner, at kognitiv udvikling sker gennem stadier af modning, ser Vygotsky læring som en proces, der er tæt knyttet til sociale interaktioner og kulturelle redskaber. Sammenligningen af de to teorier giver et nuanceret billede af, hvordan både individuelle faktorer (som modning) og sociale faktorer påvirker børns kognitive udvikling.

Forelæsningens pensum:

- Nielsen, K. & Tanggaard, L. (2018). *Pædagogisk psykologi – en grundbog*. Samfundslitteratur. 2. udgave. (kap. 3)
- Piaget, J. (2003[1964]). Part 1: Cognitive Development in Children: Piaget. Development and Learning. *Journal of Research in Science Teaching*, Vol. 40, Supplement (s. 8-18) [10 s.]
- Piaget, J. (1972). Fra genetisk psykologi til erkendelsesteori. I V. Bloch & V. Bloch (Overs.), *Psykologi og erkendelsesteori* (s. 23–37). Hans Reitzels Forlag. [14 s.]
- Vygotsky, L. S. (1978). Interaction between learning and development. In *Mind in society: The development of higher psychological processes* (kapitel 6, s. 79-91). Harvard University Press. [12 s.]

5. Forelæsning: Humanistisk psykologisk og eksistentiel-humanistisk læringsteori

2 timer v/ Casper Feilberg

Den amerikanske humanistiske psykologi (Rogers 1969) har også præsenteret perspektiver på læring, med et særligt fokus på den lærende og underviserens indstilling. I forelæsningen præsenteres grundbegreber og grundforståelser, og de sættes i perspektiv af den kritik, som er rettet mod traditionens forståelser. Senere fremkom der eksistentiel-humanistiske perspektiver på læring (Giorgi, Colaizzi), som kort modstilles med eksistentiel-fænomenologiske perspektiver på læring (Dreyfus & Dreyfus) (Klitmøller, 2013).

Forelæsningens pensum (pædagogisk rækkefølge):

- Rogers, C. (1969). *Freedom to learn*. Ohio: Merrill. (s. 157-164, 279-297). **[18 s.]**
- Klitmøller, J. (2013). Fænomenologisk læringsteori. In: A. Qvortrup, & M. Wiberg (red.), *Læringsteori og Didaktik* (s. 190-208). Hans Reitzels Forlag. **[16 s.]**
- Nielsen, K. & Tanggaard, L. (2018). *Pædagogisk psykologi – en grundbog*. 2. udgave. Samfundslitteratur (Kapitel 3 – s. 80-92) **[13 s.]**

6. Forelæsning: Om projektpædagogisk teori og dens aktualitet

2 timer v/ Casper Feilberg

I en dansk sammenhæng har projektpædagogikken (Illeris, 1985) siden 1970'erne introduceret pædagogiske forståelser, som den dag i dag stadig er aktuelle.

Forelæsningens pensum (pædagogisk rækkefølge):

- Bo, I. G., Feilberg, C. & Romani, A. Q. (2022). Indledning. In: C. Feilberg, I. G. Bo & A. Q. Romani (eds.) *Projektarbejdets dannelsepotentiale* (s. 9-21). Aalborg Universitetsforlag. **[13 s.]**
- Illeris, K. (1985 [1981]). *Modkvalificeringens pædagogik – problemorientering, deltagerstyring og eksemplarisk indlæring*. (2. oplag, nyt forord). København: Unge Pædagoger (1. Indledning s. 25-34, 4. Grundlæggende didaktiske principper s. 93-117). **[31 s.]**
[Grundlaget for at studerende kan stille emancipatoriske spørgsmål, argumenterer Illeris, er, at de får frihed til at stille kritiske spørgsmål, og kun det problemorienterede projektarbejde giver via deltagerstyringen denne magt til studerende. Videre kan man ifølge Illeris kun stille kritiske spørgsmål, hvis ens tænkning udspringer af et grundlag der muliggør formuleringen af kritiske spørgsmål i form af en kritisk samfundsteori. Illeris giver i indledningen et eksempel på en kritisk samfundsteori, som gør det muligt at beskrive det problemorienterede projektarbejdes pædagogiske potentiale. Andre kan anvende andre teoretiske grundlag for kritik, men marxistisk samfundsteori er Illeris' inspirationskilde].
- Nielsen, K. & Tanggaard, L. (2018). *Pædagogisk psykologi – en grundbog*. 2. udgave. Samfundslitteratur (Kapitel 3 – Om Projektpædagogik s. 93-94) **[2 s.]**
 Se desuden pensumteksten Feilberg (2015, s. 56), som er oplistet under forelæsningen *Følelser og magt i spil i uddannelseskontekster*, mht. en diskussion af Klaus Nielsens kritik af projektpædagogikken.
- Krogh, L., Olsen, J. B., & Rasmussen, P. (2008). Indledning. I: L. Krogh, J.B. Olsen & P. Rasmussen (red.), *Projektpædagogik: perspektiver fra Aalborg Universitet* (s. 9-10). Aalborg: Aalborg Universitetsforlag. **[2 s.]**

7. Forelæsning: Kulturhistorisk psykologi

2 timer v/ Sarah Kirkegaard Jensen

Den forelæsning introducerer til den kulturhistoriske psykologi og teoriens dialektiske forståelse af udvikling, læring og undervisning. Forelæsningen fokuserer i særlig grad – men ikke isoleret – på Vygotskys centrale rolle i den kulturhistoriske psykologi.

Forelæsningens pensum:

- Hedegaard, M. (2012). The dynamic aspects in children's learning and development. I: M. Hedegaard, A. Edwards & M. Fleer (red.), *Motives in children's development: Cultural-historical approaches* (s. 9-27). Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press. **[18 s.]**
- Klitmøller, J., & Hviid, P. (2019). Lev Semenovitj Vygotskij og den kulturhistoriske psykologi. I: L. M. Gulbrandsen (Ed.), *Opvækst og psykisk udvikling: En grundbog i udviklingspsykologiske teorier og metoder* (2. udgave., s. 259-285). Akademisk Forlag. **[26 s.]**
- Vygotsky, L. S. (1987). From 'Thinking and Speech'. I: R. W. Rieber (Red.), *The collected works of L.S. Vygotsky* (Vol. 1 Problems of general psychology, s. 194-214). New York, NY: Plenum. (Oprindeligt publiceret på russisk i 1934). **[20 s.]**

Supplerende litteratur:

- Nielsen, K. & Tanggaard, L. (2018). *Pædagogisk psykologi – en grundbog*. 2. udgave. Samfundslitteratur (Kapitel 4. s. 123-150)

8. Forelæsning: Læringsteori – Situeret læring

2 timer v/ Noomi Matthiesen

Denne forelæsning præsenterer situeret læringsteori, der argumenterer for, at læring og viden er relationelt og situeret. Forelæsningen tager fat på de diskussioner, der historisk har kendetegnet situeret læringsteori, med særligt fokus på diskussionen om transfer af viden fra en praksis til en anden. Derudover skitseres aktuelle diskussioner, omkring situeret læringsteori. Start med at læse Lave (2009), dernæst Packer & Goicoechea (2000). Læs derefter Anderson et al. (1996) og Greenos svar til dem. Grundbogen støtter læsningen af primærlitteraturen.

Forelæsningens pensum:

- Anderson, J., Reder, L., & Simon, H. (1996). Situated Learning and Education. *Educational Researcher*, 25(4), 5–11 **[6 s.]**
- Greeno, J.G. (1997). On claims that answer the wrong questions. *Educational Researcher*, 26(1) s. 5-17. doi: 10.3102/0013189X026001005. **[12 s.]**
- Lave, J. & Wenger, E. (1999). Situeret Læring og andre tekster. Hans Reitzels Forlag. Kap. 1, 2 & 4 (s. 31-54 & 77-100). **[46 s.]**
- Packer, M. J. & Goicoechea (2000). Sociocultural and Constructivist Theories of Learning: Ontology, Not Just Epistemology. *Educational Psychologist* 35(4) (s. 227-241). **[14 s.]**

- Nielsen, K. & Tanggaard, L. (2018). *Pædagogisk psykologi – en grundbog*. 2. udgave. Samfundslitteratur. Kapitel 4.

9. Forelæsning: Introduktion til pædagogikken i psykologien

2 timer v/ Noomi Matthiesen

Denne forelæsning introducerer til pædagogik som videnskab, og har til formål at støtte udviklingen af viden om forholdet mellem pædagogik og psykologi, jf. læringsmålet i studieordningen; "indsigt i forskellige opfattelser af forholdet mellem pædagogik og psykologi som selvstændige videnskabsdiscipliner". Der vil blive argumenteret for, mens psykologien er en normativ videnskab, er pædagogikkens normativitet af en anden mere eksistentiel og politisk art. Der vil være en kort introduktion til flere relevante pædagogiske tænkere, men forelæsningen vil bruge en del tid på Gert Biesta, og hans argumentation for nødvendigheden af at diskutere *formålet* med uddannelse.

Forelæsningens pensum:

- Bjerre, J. & Fibæk Laursen, P. (2022). *Pædagogikhåndbogen*. Hans Reitzels Forlag. Kapitel 1.1 (s. 13-18) & Kapitel 1.3 (s. 35-55). **[25 s.]**
- Oelkers, J. (2002). Rousseau and the image of 'modern education'. *Journal of Curriculum Studies*, 34(6), 679–698. **[19 s.]**
- Winther-Jensen, T. (2019). Teoretisk pædagogik. Egenart og oprindelse. *Studier i Pædagogisk Filosofi*, 8(2), 2-19 **[17 s.]**

10. Forelæsning: Det pædagogiske paradoks

2 timer v/ Bo Allesøe

Det pædagogiske paradoks har været en central del af pædagogikkens tankegods siden starten og er blevet diskuteret af stort set alle de store pædagogiske tænkere fra Rousseau og Kant til mere moderne tænkere som Benner. Paradokset er knyttet til forståelsen af læring, og vi kender det i forskellige afskygninger, at der for eksempel kan være forskel på det vi siger og det vi gør, eller at en betoning af autonomi kan føre til heteronomi. Forelæsningen vil introducere bredt til begrebet, dvs. med både tilbageblik og nutidsblik, og vi vil diskutere hvordan det kan bruges i den pædagogiske psykologi, både i forhold til andet litteratur i møder på modulet men også hvordan det konkret kan være med til at indramme, hvad man kan kalde pædagogisk psykologiske situationer eller episoder.

Forelæsningens pensum:

- Oettingen, A. (2001). Det pædagogiske paradoks. Klim. Kapitlerne om Kant (s. 35-50) og Benner (s. 135-163) **[43 s.]**
- Løvlie, L. (2007). Does paradox count in education. *Utbilding & Demokrati*, 16(3): 9-24 **[15 s.]**

11. Forelæsning: Dannelsesbegrebets aktualitet inden for videregående uddannelser

2 timer v/ Casper Feilberg

Dannelse er et af de helt centrale begreber inden for humaniora, som har en lang forhistorie og mange betydninger. Begrebet er i dag mere aktuelt end nogensinde, og det tages til indtægt for mange forskellige betydninger i den videnskabelige litteratur og i den offentlige debat. I denne forelæsning tages begrebet kort op i forhold til folkeskole (Biesta og Klafki), og først og fremmest op i forhold til universitetsuddannelse (Feilberg). Dannelsesbegrebet anvendes (fx Feilberg) og kritiseres (fx Biesta) på mange forskellige måder, og forelæsningen vil give indblik i disse positioner. En af forelæsningens mål er at slå til lyd for at skelne mellem uddannelse og dannelse, da dannelsesbegrebet hermed kan tematisere ofte oversete aspekter af uddannelsesforløbet, nemlig de forhold som angår andet og mere end blot kompetencetilegnelse og erhvervsforberedelse.

Forelæsningens pensum:

- Feilberg, C. (2022). Dannelsesbegrebet og personlig-faglig dannelse. In: C. Feilberg, I. G. Bo & A. Q. Romani (eds.) *Projektarbejdets dannelsespotentiale* (s. 99-120, samt fortællingen om Anna s. 214-219). Aalborg Universitetsforlag. **[27 s.]**
- Biesta, G. (2002). Bildung And Modernity: The Future Of Bildung In A World Of Difference. *Studies in Philosophy and Education* 21: 343–351. **[8 s.]**
[Biesta præsenterer et rids af dannelsesbegrebets historie og lancerer derefter sit eget bud på de værdier, der bør fremmes i uddannelsessystemet og som dannelsesbegrebet kan tilskrives. Biesta forholder sig dog generelt meget kritisk til dannelsesbegrebet i lyset af hans post-strukturelle udgangspunkt]

Supplerende litteratur:

- Klafki, W. (2001). *Dannelsesteori og didaktik – Nye studier*. Kapitel: Anden studie: Grundtræk af et nyt almindannelseskoncept. I centrum: tidstypiske nøgleproblemer (s. 59-103). Klim.
[Den tyske didaktiker Wolfgang Klafkis arbejde har været meget populært inden for bl.a. lærerkredse, idet han både fremskriver en klassisk dannelsesteori, og fremhæver konkrete undervisningsmæssige implikationer herfra. Uddraget beskriver hans senere arbejder med dannelsesteorien, der bl.a. trækker på Habermas' tre erkendelsesinteresser].

12. Forelæsning: Gert Biesta

2 timer v/ Marie Rytter

Gert Biesta har de seneste årtier været en markant kritisk stemme inden for pædagogik og uddannelse. Han har peget på en "markedsgørelse" af uddannelsesområdet, hvor bl.a. målings-, evidens- og læringslogikker er blevet styrende. Og hvor mange – ifølge Biesta - har glemt at spørge, hvad uddannelse er til *for*.

I forelæsningen introduceres der til nogle af Biestas kritiske analyser. Hvad er der sket med uddannelsesområdet, og hvori ligger problemet? Herefter undersøger vi Biestas egen position. Hvad forstår han selv ved god uddannelse?

Forelæsningens pensum:

- Biesta, G. (2009). Good education in an age of measurement: On the need to reconnect with the question of purpose in education. *Educational Assessment, Evaluation & Accountability*, 21(1), 33-46. doi:10.1007/s11092-008-9064-9 **[13 s.]**
- Biesta, G. (2021). World-Centred Education: A View for the Present. (Kap 1, s. 1-15 10.4324/9781003098331. **[15 s.]**
- Morsing, O. (2017): Biestas tænkning i det moderne samfund – uddannelsespolitik, pædagogik og eksistens I. *Uddannelse for en menneskelig fremtid : Gert Biestas pædagogiske tænkning*, Klim. (s. 13-34) **[21 s.]**

13. Forelæsning: Hannah Arendts pædagogiske tænkning

2 timer v/ Noomi Matthiesen

Denne forelæsning introducerer kort til Hannah Arendts liv og tænkning som politisk filosof. Forelæsningens primære fokus er på hendes forståelse af uddannelse, opdragelse og pædagogik. Hendes centrale pointe er, at voksne har en dobbelt opgave, nemlig at føre de nytilkommende (børn) ind i en verden, der allerede eksisterer, og samtidig at give plads til barnets nye begyndelser. Hendes pædagogik handler således om forholdet mellem det gamle og det nye. Hun kan læses som en kritiker af en børnecentreret humanistisk psykologi. Læs gerne kapitlet af Korsgaard først, da det hjælper med at forstå primærteksten. Læs teksten af Matthiesen til sidst, da det skal læses som et eksempel på, hvordan Arendt kan anvendes til at lave en pædagogisk psykologisk analyse.

Forelæsningens pensum:

- Arendt, H. (2021). Krisen i skolesystemet og pædagogikken. Kap. 1. I: *Krisen i skolesystemet og pædagogikken - og andre pædagogiske tekster*. (s. 7-31). Aarhus: KLIM. **[24 s.]**
- Korsgaard, M.T. (2021). Nye begyndelser -efterskrift. I: H. Arendt (2021). *Krisen i skolesystemet og pædagogikken - og andre pædagogiske tekster*. (s. 121-153) Aarhus: KLIM. **[32 s.]**
- Matthiesen, N. (2025). Håb og Familieliv. I: A. Sköld & K. Lundsgaard-Leth (red). *Det Håbende Dyr*. KLIM. Kapitel 3. **[20 s.]**

14. Trivsel og Dannelse

2 timer v/ Lene Tanggaard

Forelæsningen tager afsæt i en diskussion af trivselsbegrebet, som det defineres af bl.a. WHO og af den danske trivselskommission for dernæst at undersøge, hvad der sker med analyser af de udfordringer, som er beskrevet som en trivselskrise og som en øget sårbarhed blandt børn og unge, hvis denne anskues fra et situeret dannelsesperspektiv. Forelæsningen tager afsæt i nyere læringsteori fra situeret læring og viser, hvordan disse perspektiver kan åbne for nye perspektiver på trivsel og dannelse. Forelæsningen inviterer til overvejelser over, hvordan den pædagogiske psykologi kan bidrage til den trivselsudfordring, som vi ser i den vestlige verden, og hvordan trivselsbegrebets individualpsykologiske ophav kan udfordres i en situeret, relationel psykologisk begrebsramme.

Forelæsningens pensum:

- Nielsen, K. & Tanggaard, L. (2018). *Pædagogisk psykologi – en grundbog*. 2. udgave. Samfundslitteratur. Kapitel 4.
- Brinkmann, S., Tanggaard, L. & Rømer, T.A. (2025). *Trivsel tur-retur*. Aarhus: Klim. Kapitel 1-2 (s. 17-48) **[31 s.]**

Supplerende litteratur:

- Tanggaard, L. (2024). Vi mangler ganske enkelt at undersøge pædagogisk-psykologiske svar på mistrivslen. <https://www.folkeskolen.dk/folkeskolen-nr-1-2024-kreativitet-paedagogik/lene-tanggaard-vi-mangler-ganske-enkelt-at-undersoge-paedagogisk-psykologiske-svar-pa-mistrivslen/4751326>

15. Forelæsning: Følelser og magt i spil i uddannelseskontekster

2 timer v/ Casper Feilberg

Følelser og magt er en uomgængelig del af uddannelseskontekster. To grundlæggende forskellige perspektiver præsenteres; et psykoanalytisk forstående perspektiv på følelsernes betydning for læring, og en eksistentiel-fænomenologisk analyse af magt og selvrefleksion inden for en universitetskontekst. Begge traditioner har det til fælles, at de tematiserer processer og erfaringer som går på tværs af rollerne privatperson og studerende/underviser. Endelig ser vi på sammenhænge mellem dem, og deres potentiale for at fremme reel læring og dannelse.

Forelæsningens pensum:

- White, J. (2002). On 'learning' and 'learning about': W. R. Bion's theory of thinking and educational praxis. In: D. Barford (ed.), *The ship of thought. Essays on Psychoanalysis and Learning*, s. 84-105. Karnac Books. **[21 s.]**
[Hvad sker der af processer i underviseren og i den studerende og i gruppen, som har betydning for transformative læreprocesser? White præsenterer en psykoanalytisk forståelse med fokus på følelsernes betydning. For en dansk redegørelse for Bions begreber, se Feilberg (2014, s. 161ff)]

- Feilberg, C. (2015). Selvfleksion som uddannelsesgreb – en kritisk diskussion. *Nordiske Udkast*, (2), 42- 78. **[27 s.]**
[Selvfleksion angår et beredskab til at forholde sig selvkritisk til egen praksis, samt til anvendelsen af viden ved intervention i forhold til andre (borgere, grupper). Underviseren kan understøtte de studerendes tilegnelse af selvfleksion ved bl.a. at interessere sig for deres motivation og faglige problemer ud fra et processuelt og psykologisk perspektiv. Dette kan opfattes som en overvågning af de studerendes adfærd og sproglige udtryk på et niveau, som er privat og ofte ukendt af personen selv. Denne pædagogisk-psykologiske problemstilling må derfor underkastes kritik og selvfleksion, og det er målet med denne artikel.]
- Nielsen, K. & Tanggaard, L. (2018). *Pædagogisk psykologi – en grundbog*. 2. udgave. Samfundslitteratur (Kapitel 8)

16. Forelæsning: Ulighed i uddannelse

2 timer v/ Sarah Kirkegaard Jensen

Trods et historisk lighedsideal i institutionaliseret uddannelse er ulighed i uddannelse en vedvarende udfordring. I denne forelæsning introduceres til forskningsfeltet omkring ulighed i uddannelse, herunder betydningen af socioøkonomi, kultur, etnicitet mv.

Forelæsningspensum:

- Jensen, S. (2021). 'The Danes are rich and live in the villas; the others live in the blocks of flats': on the social and material character of diversity in children's school life in Denmark. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, DOI: 10.1080/09518398.2021.1900620 **[16 s.]**
- Mehan, H. (1992). Understanding inequality in schools: The contribution of interpretive studies. *Sociology of Education*, 65, 1-20. **[20 s.]**
- Staunæs, D. (2000). Hvorfor hænger de "tyrkisk-kurdiske" drenge ud ved bænkene langs skolemuren? *Unge Pædagoger*, 61(5), 1-18 **[17 s.]**

Supplerende litteratur:

- Reay, D. (2004). 'Mostly Roughs and Toughs': Social Class, Race and Representation in Inner City Schooling, *Sociology*, Vol. 38, No. 5 (1005-1023) **[18 s.]**

17. Forelæsning: Afrunding, opsamling og evaluering

2 timer v/ Sarah Kirkegaard Jensen & Noomi Matthiesen

Denne forelæsning tegner et overordnet landskab over feltet og trækker trådene tilbage til første forelæsning. Derudover arbejdes der på eksamensforberedelse og der afsættes tid til spørgsmål og evaluering.

18. Kollektiv feedback

Oversigt over workshopdage samt tilhørende pensum

1. At navigere i et læringsteoretisk landskab

3 timer (*i to hold*) v/ Sarah Kirkegaard Jensen & Noomi Matthiesen

I denne workshop zoomer vi ind på nogle af de grundlæggende problemstillinger og begreber, der ses på tværs af forskellige læringsteorier: relationen mellem subjekt og verden, teoriernes forståelse af forandring, læringens paradoks, dualisme og antidualisme, hvordan vi den skal forstå mv.

Workshops pensum:

- Gruppearbejdet forudsætter ikke at specifikke tekster er læst på forhånd. Der trækkes på hele pensum om læringsteorier.

2. Læringsteorier i anvendelse

3 timer (*i to hold*) v/ Maria Lyndgaard Petersen

I denne workshop vil vi udforske, hvordan læringsteoriene lever i praksis. Med udgangspunkt i klip, øvelser og cases anvender vi perspektiver fra pensum til at analysere, hvordan læringsteoriene manifesterer sig i konkrete situationer. Målet er at reflektere over, hvad der bliver synligt i læringsprocesserne ud fra de forskellige teorier, og hvad der bliver muligt (og måske umuligt), når vi anvender disse teorier i virkelige scenarier. Vi sigter mod at få indsigt i, hvordan læringsteorier kan bruges til at forstå og ændre adfærd, samt hvordan de kan anvendes i psykologisk praksis.

Workshops pensum:

- Gruppearbejdet forudsætter ikke at specifikke tekster er læst på forhånd. Der trækkes på hele pensum om læringsteori.

3. Trivselsarbejde i uddannelsessystemet: Tilgange og forståelser

3 timer (*i to hold*) v/ Marie Rytter

I denne workshop beskæftiger vi os med, hvordan børn og unges (mis)trivsel håndteres i den pædagogiske praksis.

Workshoppen tager udgangspunkt i folkeskolen, hvor trivselsbegrebet har fået en mere central plads de seneste år. Der er et overordnet politisk mål om øget trivsel for eleverne, der foretages nationale målinger af denne trivsel, og mange skole opererer med trivselsdage, trivselsråd mv.

På workshoppen diskuteres:

- Trivselsforståelser i feltet mellem psykologi og pædagogik og mellem teori og praksis.
- Trivselsaktiviteter –og evalueringer. Hvordan, hvorfor og med hvilke implikationer?
- Mødet med mistrivsel - handlemuligheder og dilemmaer hos den professionelle.

Der veksles mellem oplæg, plenumsamtaler og gruppeaktiviteter

Workshops pensum:

Workshoppen vil, udover nedenstående tekster, forsøge at perspektivere til forskellige dele af pensum.

Pensumtekster

- Ereaut, G., & Whiting, R. (2008). What do we mean by 'wellbeing' and why might it matter? London: Department for Children, Schools and Families. **[22 s.]**
- Simovska, V., & Primdahl, N. L. (2024). Trivsel og Trivselsfremme i Skolen. (s. 4-42) **[38 s.]**

Supplerende tekster:

- Vallgård, K, Nyvang, C. (2018) Lykkeimperativet i folkeskolen. Affekter og Følelser. Aarhus: Tidsskrift for professionsstudier (s. 16-22) **[6 s.]**
- Primdahl, N. L. & Simovska, V. (2024). Untangling the threads of school wellbeing: Underlying assumptions and axes of normativity. British Educational Research Journal, 00, 1–14.
- Meyer, R., & et al (2025) Et dansk svar på en vestlig udfordring. Trivselskommissionens afrapportering, kap. 1 + 2. <https://www.uvm.dk/-/media/filer/trivselskommissionen/250224-trivselskommissionens-afrapportering.pdf> **[19 s.]**

4. Problemorienteret analyse af aktuelle pædagogisk-psykologiske problemstillinger

3 timer (i to hold, efter hinanden, placeret efter Caspers forelæsning er afholdt) v/ Casper Feilberg

Som ved enhver ordentlig gruppedannelsesproces, starter vi med kollektiv brainstorm i tilfældigt sammensatte grupper, så man møder nogle nye ideer. Ideerne skrives op så alle kan se alle ideer. Det problemorienterede arbejde organiseres derfra ved at man – inspireret af egne eller andres ideer - vælger sig ind på selvdefinerede problemfelter (studerestyring), som man er optaget af, og som man ønsker at analysere og diskutere via pædagogisk-psykologisk teori. Man har altså mulighed for selv at vælge de nærmere eksempler og observationer, som danner grundlag for de faglige diskussioner: herved er arbejdet problemorienteret og gruppeorganiseret. Gruppens refleksioner deles via et resumé på Moodle, og vi samler op i plenum.

Workshops pensum:

- Det problemorienterede og gruppeorganiserede arbejde forudsætter ikke at specifikke tekster er læst på forhånd. Workshopen gør det bl.a. muligt at inddrage projektpædagogisk, dannelseseftoretisk og psykoanalytisk teori (eller alt muligt andet fra modulets pensum), afhængig af hvad problemstillingen kalder på.

5. Det digitaliserede børne/ungeliv

3 timer (i to hold) v/ Niels Jakob Pasgaard

Digitale og sociale medier fylder stadig mere i børn og unges liv. Vi står stadig et sted, hvor det kan være svært at overskue de positive og negative konsekvenser af denne udvikling, og hvor det kan være svært at adskille skærmenes effekter fra effekterne af de mange andre forandringer, børne/ungelivet har gennemgået over de senere år.

Med afsæt i J. Haidts tekst taler vi i denne workshop om betydningen af, at børn og unges liv i høj grad er blevet digitaliserede – hvad bringer det med sig, og hvad er pædagogikkens rolle i relation til dette?

Pensum

- Haidt, J. (2024). Den ængstelige generation. Svane & Bilgrav. s. 11-60. **[49 s.]**

Supplerende tekster:

- Heidegger, M. (1999/1957). Spørgsmålet om teknikken og andre skrifter. Gyldendal. s. 36-65. **[29 s.]**

Samlet pensum til kursusmodulet:

Bøger:

Nielsen, K. & Tanggaard, L. (2018). *Pædagogisk psykologi – en grundbog*. 2. udgave. Samfundslitteratur Kapitel 1-4, s. 9-159 og Kapitel 8, s. 237-245. **[159 s.]**

Tekster:

Arendt, H. (2021). Krisen i skolesystemet og pædagogikken. Kap. 1. I: *Krisen i skolesystemet og pædagogikken - og andre pædagogiske tekster*. (s. 7-31). Aarhus: KLIM. (uploades til moodle) **[24 s.]**

Anderson, J., Reder, L., & Simon, H. (1996). Situated Learning and Education. *Educational Researcher*. 25(4), 5–11. <https://www-jstor-org.zorac.aub.aau.dk/stable/1176775?sid=primo&seq=1> **[6 s.]**

Biesta, G. (2009). Good education in an age of measurement: On the need to reconnect with the question of purpose in education. *Educational Assessment, Evaluation & Accountability*, 21(1), 33-46. doi:10.1007/s11092-008-9064-9 <https://link-springer-com.zorac.aub.aau.dk/article/10.1007/s11092-008-9064-9> **[13 s.]**

Biesta, G. (2002). Bildung And Modernity: The Future Of Bildung In A World Of Difference.

- Studies in Philosophy and Education*. 21, 343–351. <https://link-springer-com.zorac.aub.aau.dk/article/10.1023/A%3A1019874106870> [9 s.]
- Biesta, Gert. (2021). World-Centred Education: A View for the Present. (Kap 1, s 1-15 10.4324/9781003098331.) https://www.researchgate.net/publication/352809159_World-Centred_Education_A_View_for_the_Present [15 s.]
- Bjerre, J. & Fibæk Laursen, P. (2022). *Pædagogikhåndbogen*. Hans Reitzels Forlag. Kapitel 1.1 (s. 13-18) & Kapitel 1.3 (s. 35-55). (uploades til moodle) [25 s.]
- Bo, I. G., Feilberg, C. & Romani, A. Q. (2022). Indledning. In: C. Feilberg, C., I. G. Bo & A. Q. Romani (eds.) *Projektarbejdets dannelsepotentiale* (s. 9-21). Aalborg Universitetsforlag. (uploades til moodle) [13 s.]
- Brinkmann, S., Tanggaard, L. & Rømer, T.A. (2025). Trivsel tur-retur. Aarhus: Klim. Kapitel 1-2 (s. 17-48) (uploades til moodle) [31 s.]
- Ereaut, G., & Whiting, R. (2008). What do we mean by 'wellbeing' and why might it matter? London: Department for Children, Schools and Families. <https://dera.ioe.ac.uk/id/eprint/8572/1/dcsf-rw073%20v2.pdf> [22 s.]
- Feilberg, C. (2015). Selvrefleksion som uddannelsesgreb – en kritisk diskussion. *Nordiske Udkast*, 2, 42-78. <https://tidsskrift.dk/nu/article/view/141468> [27 s.]
- Feilberg, C. (2022). Dannelsesbegrebet og personlig-faglig dannelse. In: C. Feilberg, I. G. Bo & A. Q. Romani (eds.) *Projektarbejdets dannelsepotentiale* (s. 99-120, samt fortællingen om Anna s. 214-219). Aalborg Universitetsforlag. (uploades til moodle) [27 s.]
- Gilliam, L. & Gulløv, E. (2012). Samfundets børn. Civilisering, barnesyn og institutionalisering (s. 39-61). I: L. Gilliam og E. Gulløv (red.), *Civiliserende institutioner. Om idealer og distinktioner i opdragelse*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag. (uploades til moodle) [22 s.]
- Greeno, J.G. (1997). On claims that answer the wrong questions. *Educational Researcher*, 26(1), 5-17. doi: 10.3102/0013189X026001005. <https://journals-sagepub-com.zorac.aub.aau.dk/doi/abs/10.3102/0013189X026001005> [12 s.]
- Haidt, J. (2024). Den ængstelige generation. Svane & Bilgrav. s. 11-60. (uploades til moodle) [49 s.]
- Hattie, J. & Timperley, H. (2007). The Power of Feedback. *Review of Educational Research*. Vol. 77 (1) s. 81-112. <https://journals-sagepub-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.3102/003465430298487> [31 s.]
- Hedegaard, M. (2012). The dynamic aspects in children's learning and development. I: M. Hedegaard, A. Edwards & M. Fleer (red.), *Motives in children's development: Cultural-historical approaches* (s. 9-27). Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press. (uploades til moodle) [18 s.]
- Illeris, K. (1985 [1981]). *Modkvalificeringens pædagogik – problemorientering, deltagerstyring og eksemplarisk indlæring*. (2. oplag, nyt forord). København: Unge Pædagoger [1. Indledning s. 25-34, 4. Grundlæggende didaktiske principper s. 93-117. (uploades til moodle) [31 s.]
- Jackson, P. W. (1990[1968]). *Life in Classrooms*. New York: Teachers College Press (Første del af kapitel 1, 'The Daily Grind', s. 3-11) (uploades til moodle) [8 s.]

- Jensen, S. (2021). 'The Danes are rich and live in the villas; the others live in the blocks of flats': on the social and material character of diversity in children's school life in Denmark. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, DOI: 10.1080/09518398.2021.1900620 <https://www.tandfonline-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1080/09518398.2021.1900620> [16 s.]
- Klitmøller, J. (2013). Fænomenologisk læringsteori. In: A. Qvortrup, & M. Wiberg (red.), *Læringsteori og Didaktik* (s. 190-208). Hans Reitzels Forlag. (uploades til moodle) [16 s.]
- Klitmøller, J., & Hviid, P. (2019). Lev Semenovitj Vygotskij og den kulturhistoriske psykologi. I: L. M. Gulbrandsen (Ed.), *Opvækst og psykisk udvikling: En grundbog i udviklingspsykologiske teorier og metoder* (2. udgave., s. 259-285). Akademisk Forlag. (uploades til moodle) [26 s.]
- Korsgaard, M.T. (2021). Nye begyndelser -efterskrift. I: H. Arendt (2021). *Krisen i skolesystemet og pædagogikken - og andre pædagogiske tekster*. (s. 121-153) Aarhus: KLIM. (uploades til moodle) [32 s.]
- Krogh, L., Olsen, J. B., & Rasmussen, P. (2008). Indledning. I: L. Krogh, J.B. Olsen & P. Rasmussen (red.), *Projektpædagogik: perspektiver fra Aalborg Universitet* (s. 9-10). Aalborg: Aalborg Universitetsforlag. (uploades til moodle) [2 s.]
- Lave, J. & Wenger, E. (1999). Situeret Læring og andre tekster. Hans Reitzels Forlag. Kap. 1, 2 & 4 (s. 31-54 & 77-100). (uploades til moodle) [46 s.]
- Løvlie, L. (2007). Does paradox count in education. *Utbildning & Demokrati*, 16(3): 9-24 (uploades til moodle) [15 s.]
- Matthiesen, N. (2025). Håb og Familieliv. I: A. Sköld & K. Lundsgaard-Leth (red). *Det Håbende Dyr*. KLIM. Kapitel 3. (uploades til moodle) [20 s.]
- Mehan, H. (1992). Understanding inequality in schools: The contribution of interpretive studies. *Sociology of Education*. 65, 1-20. <https://www-jstor-org.zorac.aub.aau.dk/stable/2112689?sid=primo> [20 s.]
- Nielsen, K. & Klitmøller, J. (2017). Blinde pletter in den synlige læring. Kritiske kommentar til "Hattie-revolutionen." *Nordic Studies in Education*, 1, 3-18 <https://www-scup-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.18261/issn.1891-5949-2017-01-02> [15 s.]
- Oelkers, J. (2002). Rousseau and the image of 'modern education'. *Journal of Curriculum Studies*, 34(6), 679-698. <https://www-tandfonline-com.zorac.aub.aau.dk/doi/abs/10.1080/00220270210141936> [19 s.]
- Oettingen, A. (2001). Det pædagogiske paradoks. Klim. Kapitlerne om Kant (s. 35-50) og Benner (s. 135-163) (uploades til moodle) [43 s.]
- Packer, M. J. & Goicoechea (2000). Sociocultural and Constructivist Theories of Learning: Ontology, Not Just Epistemology. *Educational Psychologist* 35(4), 227-241. https://www-tandfonline-com.zorac.aub.aau.dk/doi/abs/10.1207/S15326985EP3504_02 [14 s.]
- Piaget, J. (2003[1964]). Part 1: Cognitive Development in Children: Piaget. Development and Learning. *Journal of Research in Science Teaching*, Vol. 40, Supplement (s. 8-18) <https://onlinelibrary-wiley-com.zorac.aub.aau.dk/doi/abs/10.1002/tea.10090> [10 s.]
- Piaget, J. (1972). Fra genetisk psykologi til erkendelsesteori. I V. Bloch & V. Bloch (Overs.), *Psykologi og erkendelsesteori* (s. 23-37). Hans Reitzels Forlag. (uploades til moodle) [14 s.]

- Rogers, C. (1969). Freedom to learn. Ohio: Merrill. s. 157-164, 279-297. (uploades til moodle) **[18 s.]**
- Simovska, V., & Primdahl, N. L. (2024). Trivsel og Trivselsfremme i Skolen. (s. 4-42) https://dpu.au.dk/fileadmin/edu/Paedagogisk_Indblik/Trivsel_og_trivselsfremme_i_skolen/24_Trivsel_og_trivselsfremme_i_skolen_-16-04-2024.pdf **[38 s.]**
- Skinner, B. F. (1975). Motivationens og emotionens indre verden. I: *Om behaviorisme* (s. 159-177). København, Danmark: Det Schønbergske Forlag. (uploades til moodle) **[18 s.]**
- Staunæs, D. (2000). Hvorfor hænger de "tyrkisk-kurdiske" drenge ud ved bænkene langs skolemuren? *Unge Pædagoger*, 61(5), 1-18 (uploades til moodle) **[17 s.]**
- Vygotsky, L. S. (1978). Interaction between learning and development. In *Mind in society: The development of higher psychological processes* (kapitel 6, s. 79-91). Harvard University Press. (uploades til moodle) **[12 s.]**
- Vygotsky, L. S. (1987). From 'Thinking and Speech'. I: R. W. Rieber (Red.), *The collected works of L.S. Vygotsky* (Vol. 1 Problems of general psychology, s. 194-214). New York, NY: Plenum. (Oprindeligt publiceret på russisk i 1934). (uploades til moodle) **[20 s.]**
- White, J. (2002). On 'learning' and 'learning about': W. R. Bion's theory of thinking and educational praxis. In: D. Barford (ed.), *The ship of thought. Essays on Psychoanalysis and Learning*, s. 84-105. Karnac Books. (uploades til moodle) **[21 s.]**
- Wiberg, M. & Qvortrup, A. (2013). Kapitel 2: Læringsteorierne – hvad teoretiserer de over? I: A. Qvortrup og M. Wiberg (red.), *Læringsteori og didaktik*. Hans Reitzels Forlag (s. 49-71). (uploades til moodle) **[22 s.]**
- Winther-Jensen, T. (2019). Teoretisk pædagogik. Egenart og oprindelse. *Studier I Pædagogisk Filosofi*, 8(2), 2-19 <https://tidsskrift.dk/spf/article/view/111186> **[17 s.]**

I alt: 1018 sider

Kandidatsidefag i psykologi (kun 75 ects sidefag)

3. semester

Introduktion til arbejds- og organisationspsykologi (5 ECTS)

Modultitel dansk: Arbejds- og organisationspsykologi

Modultitel engelsk: Work and organizational Psychology

ECTS: 5

Placering

3. semester KA-sidefag

Modulansvarlig

Thomas Borchmann borchman@ikk.aau.dk

Undervisere

Thomas Borchmann (TB), borchman@ikk.aau.dk

Einar Baldursson (EBB), einarb@ikk.aau.dk

Tanja Kirkegaard (TK) tanjak@ikk.aau.dk

Charlotte Wegener (CW) cw@ikk.aau.dk

Poul Bonde Jensen (PBJ)

Anners Abild (AA)

Seminarholdere

Søren Lindhardt Jensen linhardt@ikk.aau.dk

Type og sprog

Studiefagsmodul (dansk)

Mål

Modulet omfatter centrale teorier og forskningsresultater inden for arbejds- og organisationspsykologien herunder teorier om individers og gruppers adfærd, identitet og emotioner i relation til arbejdet og organisationen.

Læringsmål

Viden

Når modulet er afsluttet, skal den studerende kunne demonstrere viden om og forståelse af:

- centrale psykologiske teorier og begreber vedrørende arbejdets organisering organisationsadfærd og attituder/holdninger hos medlemmerne af en organisation
- problemstillinger vedrørende gruppeprocesser og arbejdsgruppen samt teorier om helbredsmæssige konsekvenser forbundet med arbejdet
- personligheds-, udviklings-, kognitions- og socialpsykologiske aspekter ved arbejds- og organisationspsykologi
- centrale teorier og empiri indenfor arbejds- og organisationspsykologi med henblik på at kunne reflektere over disse i konkrete afgrænsede sammenhænge

Færdigheder

Når modulet er afsluttet, skal den studerende kunne demonstrere færdigheder i:

- at identificere, analysere og vurdere psykologiske aspekter af arbejdets organisering organisationsadfærd og attituder/holdninger hos medlemmerne af en organisation
- at identificere, analysere og vurdere problemstillinger vedrørende gruppeprocesser og arbejdsgruppen samt i teorier om helbredsmæssige konsekvenser forbundet med arbejdet
- at identificere, analysere og vurdere personligheds-, udviklings-, kognitions- og socialpsykologiske aspekter ved arbejds- og organisationspsykologi
- at anvende teori og empiri på udvalgte områder indenfor arbejds- og organisationspsykologi til at begrunde og vælge mellem centrale tilgange til relevante problemstillinger
- at formidle og diskutere forskningsbaseret arbejds- og organisationspsykologisk viden i faglige sammenhænge

Kompetencer

Når modulet er afsluttet, skal den studerende kunne demonstrere kompetencer til:

- at håndtere ovenstående viden og kompetencer i konkrete, afgrænsede sammenhænge
- at identificere egne læringsbehov og selvstændigt tage ansvar for egen faglig udvikling.
- selvstændigt at kunne tage ansvar for egen videre faglig udvikling

Fagindhold og sammenhæng med øvrige moduler/semestre

Kursusmodulet i *Arbejds- og organisationspsykologi* introducerer til arbejds- og organisationspsykologi. Arbejds- og organisationspsykologien tilhører de anvendte discipliner indenfor psykologien og beskæftiger sig med en bred vifte af problemstillinger. Herunder problemstillinger relateret til motivation- og produktivitet, organisationsudvikling og medarbejderudvikling, det psykiske og sociale arbejdsmiljø, belastningsreaktioner og arbejdsbetingende sygdomme, samt sundhedsforebyggende og sundhedsfremmende tiltag i forhold til arbejdet og organisationer. Undervisningens formål er at give et overblik over arbejds- og organisationspsykologiens centrale teoretiske traditioner og nøgleproblemstillinger.

Omfang og forventet arbejdsindsats

Kursusmodulet består af 18 timers forelæsning og 6 timers seminar undervisning – hertil forventes 110 timers hjemmearbejde i form af hhv. forberedelse og efterbearbejdelse af undervisning samt eksamensforberedelse

Aktivitet	Timer
9 forelæsninger à 2 timer	18

3 seminargange à 2 timer	6
Læsning og forberedelse	110
Eksamen	1

NB: lektioner tælles som timer.

Antal forelæsninger: 9

Antal forelæsningshold: 1

Antal seminar timer: 6

Antal seminarhold: 1

Deltagere

3. semester KA-sidefag samlæst med 5 semester BA

Modulaktiviteter

Kursus-gang	Varighed	Tema/Emne	Forelæser	Tekster
1 + 2	2 x 2 timer	Arbejds- og organisationssyn	TB	1 - 4
3 + 4	2 x 2 timer	Forskrifter for arbejdsorganisering, medarbejdermotivation og medarbejderkontrol: Scientific management/Taylorisme og moderne gennemslag af Scientific management/Taylorisme	TB	5 – 8 21 - 24
5 + 6	2 x 2 timer	Forskrifter for arbejdsorganisering, medarbejdermotivation og medarbejderkontrol: Human-relationskolen og Personlig-vækst orienteringen	TB	5 + 9 5 + 10 – 20
7	2 timer	Arbejdsopgaver i en HR-afdeling	PBJ	Intet pensum
8	2 timer	Organisatorisk kultur	TK	22-24
9	2 timer	Følelser og magt i organisationer	TK & CW	25 - 27

Seminar 1	2 timer	Case: Taylorisme – karakteristika og konsekvenser	SL
Seminar 2	2 timer	Case: Sindelagspåvirkning – gevinster og mulige tab	SL
Seminar 3	2 timer	Eksamensgennemgang og spørgetime	SL

Eksamen

Mundtlig eksamen.

Prøven er individuel.

Prøven foregår som en samtale mellem den studerende, eksaminator og intern censor. Samtalen indledes med en mundtlig præsentation på maksimalt 5 minutter med udgangspunkt i et spørgsmål, som den studerende frit har udvalgt fra en liste, der er offentliggjort af

eksaminator 14-17 dage før eksamen. Der gives karakter på grundlag af den samlede præstation.

Normeret prøvetid: 30 minutter inklusive votering og karaktergivning.

Pensumramme: 500 standardsider i obligatorisk litteratur.

Bedømmelsesform: Ved bedømmelsen gives karakter efter 7-trinsskalaen. Besvarelsen bedømmes af eksaminator og intern censor.

Tilladte hjælpemidler:

- Med visse hjælpemidler: De studerendes noter

Der må ikke anvendes generativ AI (fx ChatGPT) i forbindelse med eksamen

Censur: intern prøve

Prøvens omfang: 5 ECTS-point.

Vurderingskriterierne er angivet i Universitetets eksamensordning

Forelæsningsmanchet/Pensum:

1. og 2. forelæsning: Arbejds- og organisationssyn

4 timer v/ Thomas Borchmann

På forelæsningen introduceres til faget samt til forskellige perspektiver på arbejde og organisationer

Litteratur (1-4)

- Torpegaard og Borchmann, (2009) Hvad er arbejde og hvordan bør arbejdsorganisationer anskues? Workingpaper. **[22 s.]**
- Adler, Paul S.; Linda C. Forbes & Hugh Willmott (2007) Critical Management Studies, I Walsh, James P. (Editor) & Arthur P. Brief (Eds.). The Academy of Management Annals of Organization and Management, Vol. 1 -Lawrence Erlbaum Associates Inc, New York (December 2007) 119 - 154 (1-27 i kompendiet) **[27 s.]**
- Morgan.G. (1980) Paradigms, Metaphors and puzzle-solving in organization theory. Administrative Science Quarterly, Vol. 25-. Issue 4 – 605 – 622 **[17 s.]**
- Standing, G. (2016) The Precariat. Kap. 1 i bogen The Precariat. London: Bloomsbury (s. 1-28) **[28 s.]**

3. og 4. forelæsning: Forskrifter for arbejdsorganisering, ledelse, medarbejder-motivation og medarbejderkontrol: Scientific management/Taylorisme og moderne gennemslag af Scientific management/Taylorisme

2 x 2 timer v/ Thomas Borchmann

På tredje og fjerde forelæsning introduceres til forskellige forskrifter for arbejdsorganisering, ledelse og medarbejdermotivation og medarbejderkontrol. Der sættes særligt fokus på Scientific management/Taylorisme og moderne gennemslag af Scientific management/Taylorisme

Litteratur (5-12):

- Sabro, K. E. (1984) Organisationsteori. Kap. 1 i (red. Eggert Petersen og Knud-Erik Sabroe) Arbejdpsykologi: arbejde, arbejdsmiljø og arbejdsorganisation. Munksgaard. [14 s.]
- Taylor, F.W. (1999). Scientific management. I: Clark; Chandler & Barry. Organisation and identities. Int. Thomson business Press. [5 s.]
- Braverman, H. (1974) Kap. 4. Scientific Management - i bogen Labour and Monopoly Capital [26 s.]
- Leidener, R. (1993) Kap. 2. How can work on people be routinized i bogen Fast Food Fast Talk. University of California Press (s. 24 – 43) [19 s.]
- Chan, J et al (2020) Kap. 4. Managing Foxconn i bogen Dying for an Iphone. London: Pluto press (48- 69) [21 s.]
- Callum, C. (2020) Kap. 3. The system of Control i bogen Riding for Deliveroo. Cambridge: Polity Press (s. 41 – 72) [31 s.]
- Healey, M. (2020) Kap 4. Alienation and work: ICT professionals I bogen Marx and Digital Machines: Alienation, Technology, Capitalism. London: University of Westminster Press. (s. 39 – 57) [18 s.]
- Martha Crowley, Daniel Tope, Lindsey Joyce Chamberlain and Randy Hodson (2010) Neo-Taylorism at Work: Occupational Change in the Post-Fordist Era *Social Problems* Vol. 57, No. 3 (August 2010), s. 421-447 [26 s.]

5. og 6. forelæsning: Forskrifter for arbejdsorganisering, ledelse og medarbejdermotivation og medarbejderkontrol: Human-relationskolen og Personlig-vækst orienteringen

2 x 2 timer v/ Thomas Borchmann

På femte og sjette forelæsning introduceres til forskellige forskrifter for arbejdsorganisering, ledelse og medarbejdermotivation og medarbejderkontrol. Der sættes særligt fokus på Human-relationskolen og Personlig-vækst orienteringen

Litteratur (5 + 13 - 21):

- Roethlisberger, F.J. & Dickson, W.J. (1999). Group restriction of output. I: Clark; Chandler & Barry. Organisation and identities. Int. Thomson business Press. [12 s.]
- Herzberg, F. (1999). Motivation through job enrichment. I: Clark; Chandler & Barry. Organisation and identities. Int. Thomson business Press. [9 s.]
- Kondrasuk, J (1981) Studies in MBO Effectiveness, The Academy of Management Review, Vol. 6, No. 3 (Jul., 1981), s. 419-430 [11 s.]

- Kunda, G. (2006) Culture and Organization. Kap 1 i Engineering Culture - Control and commitment in a High-tech Cooperation. Philadelphia: Temple University press (s. 1-25) **[25 s.]**
- Tynell, J. (2002). Det er min egen Skyld. Tidsskrift for arbejdsliv, 2002 **[18 s.]**
- Fleming, P & Sturdy, (2009) "'Just be yourself!': Towards neo-normative control in organisations?", Employee Relations, Vol. 31 Issue: 6, s.569-583. **[14 s.]**
- McGregor, D. M. (1957). The Human Side of Enterprise. Management Review, 46, 22-28. **[8 s.]**
- Bass, B (1990) From Transactional to Transformational leadership: learning to share the vision. Organizational Dynamics. Vol 18. 19 – 31 **[12 s.]**
- Tourish, D. (2019) Flawed Theorizing, Dodgy Statistics and (In)Authentic Leadership Theory. Kap.7 i Management Studies in Crisis – Fraud, deception and Meaningsless research **[28 s.]**

7. forelæsning: Arbejdsopgaver i en HR-afdeling

2 timer v/ Poul Bonde Jensen

På forelæsningen sættes fokus på typiske arbejdsopgaver i en HR – afdeling samt skiftende dagsordenstemaer og udviklinger heri

Litteratur:

- Der er ikke knyttet litteratur til forelæsningsgangen

8. forelæsning: Organisatorisk kultur

2 timer v/ Tanja Kirkegaard

På forelæsningen sættes fokus på organisatorisk kultur

Litteratur (22 –24):

- Alvesson, M., Kärreman, D., & Ybema, S. (2017). Studying culture in organizations. *The Oxford handbook of management*, 103-126. **[23 s.]**
- Smollan, R.K.& Sayers, J.G. (2009). Organizational culture, change and emotions: A qualitative study. *Journal of change management* 9 (4), 435-457 **[22 s.]**
- Kirkegaard, T., & Brinkmann, S. (2016). "Which coping strategies does the working environment offer you?" A field study of the distributed nature of stress and coping. *Nordic Psychology*, 68(1), 12-29. **[19 s.]**

9. forelæsning: Følelser og magt i organisationer

2 timer v/ Tanja Kirkegaard & Claus Elmholdt

På forelæsningen sættes fokus på følelser og magt i organisationer

Litteratur (25 – 27):

- Ashkanasy, N.M., & Humphrey, R.H. (2014). Leadership and Emotion: A Multilevel Perspective. *The Oxford handbook of management*, 783-804. **[21 s.]**
- Elfenbein, H.A. (2023). Emotions in Organizations: Theory and Practice. *Annual Review of Psychology*. 74; 489-517. **[28 s.]**
- Elmholt, C. (2011). Autentisk ledelse i den emotionelle organisation. I: *Følelser i ledelse*, Århus: Forlaget Klim (s. 25 –45). **[20 s.]**

Litteratur til kursusmodulet i Arbejds- og organisationspsykologi		
Tema: Arbejds- og organisationssyn		
1	Torpegaard og Borchmann, (2009) Hvad er arbejde og hvordan bør arbejdsorganisationer anskues? Workingpaper. Udlægges som pdf	22 s.
2	Adler, Paul S.; Linda C. Forbes & Hugh Willmott (2007) Critical Management Studies, I Walsh, James P. (Editor) & Arthur P. Brief (Eds.). <i>The Academy of Management Annals of Organization and Management</i> , Vol. 1 Lawrence Erlbaum Associates Inc, New York (December 2007) 119 - 154 (1-27 i kompendiet)	27 s.
3	Morgan.G. (1980) Paradigms, Metaphors and puzzle-solving in organization theory. <i>Administrative Science Quarterly</i> , Vol. 25 . Issue 4 – 605 – 622	17 s.
4	Standing, G. (2016) The Precariat. Kap 1 i bogen The Precariat. London: Bloomsbury (s. 1-28)	28 s.
Tema: Forskrifter for arbejdsorganisering, medarbejdermotivation og medarbejderkontrol		
5	Sabro, K. E. (1984) Organisationsteori I (red. Eggert Petersen og Knud-Erik Sabroe) <i>Arbejdspsykologi: arbejde, arbejdsmiljø og arbejdsorganisation</i> . Munksgaard.	14 s.
6	Taylor, F.W. (1999). <i>Scientific management</i> . I: Clark; Chandler & Barry. <i>Organisation and identities</i> . Int. Thomson business Press.	5 s.
7	Braverman, H. (1974) Kap. 4. <i>Scientific Management</i> i bogen <i>Labour and Monopoly Capital</i>	26 s.
8	Chan, J et al (2020) Kap. 4. Managing Foxconn i bogen <i>Dying for an Iphone</i> . London: Pluto press (48-69)	21 s.
9	Leidener, R. (1993) Kap. 2. How can work on people be routinized i bogen <i>Fast Food Fast Talk</i> . University of California Press (s. 24 – 43)	19 s.
10	Callum, C. (2020) Kap. 3. The system of Control i bogen <i>Riding for Deliveroo</i> . Cambridge: Polity Press (s. 41 – 72)	31 s.
11	Healey, M. (2020) Kap 4. Alienation and work: ICT professionals I bogen <i>Marx and Digital Machines: Alienation, Technology, Capitalism</i> . London: University of Westminster Press. (s. 39 – 57)	18 s.

12	Martha Crowley, Daniel Tope, Lindsey Joyce Chamberlain and Randy Hodson: Neo-Taylorism at Work: Occupational Change in the Post-Fordist Era <i>Social Problems</i> Vol. 57, No. 3 (August 2010), s. 421-447	26 s.
13	Roethlisberger, F.J. & Dickson, W.J. (1999). Group restriction of output. I: Clark; Chandler & Barry. Organisation and identities. Int. Thomson business Press.	12 s.
14	Herzberg, F. (1999). Motivation through job enrichment. I: Clark; Chandler & Barry. Organisation and identities. Int. Thomson business Press.	9 s.
15	McGregor, D. M. (1957). The Human Side of Enterprise. Management Review, 46, 22-28.	8 s.
16	Kondrasuk, J (1981) Studies in MBO Effectiveness, The Academy of Management Review, Vol. 6, No. 3 (Jul., 1981), s. 419-430 https://www-jstor-org.zorac.aub.aau.dk/stable/257377?sid=primo&origin=crossref&seq=1	11 s.
17	Bass, B (1990) From Transactional to Transformational leadership: learning to share the vision. Organizational Dynamics. Vol 18. 19-31	12 s.
18	Tourish, D. (2019) Flawed Theorizing, Dodgy Statistics and (In)Authentic Leadership Theory. Kap.7 i Management Studies in Crisis – Fraud, deception and Meaningsless research https://www-cambridge-org.zorac.aub.aau.dk/core/books/management-studies-in-crisis/flawed-theorising-dodgy-statistics-and-inauthentic-leadership-theory/E9BAA34B6795531ABA1960AA1AE7727D	28 s.
19	Kunda, G. (2006) Culture and Organization. Kap 1 i Engineering Culture - Control and commitment in a High-tech Cooperation. Philadelphia: Temple University press (s. 1- 25)	25 s.
20	Tynell, J. (2002). Det er min egen Skyld. Tidsskrift for arbejdsliv, 2002	18 s.
21	Fleming, P & A. Sturdy, (2009) ""Just be yourself": Towards neo-normative control in organisations?", Employee Relations, Vol. 31 Issue: 6, s. 569-583, https://doi.org/10.1108/01425450910991730	14 s.
Tema: Kultur, Følelser og Magt		
22	Alvesson, M., Kärreman, D., & Ybema, S. (2017). Studying culture in organizations. <i>The Oxford handbook of management</i> , 103-126.	23 s.
23	Smollan, R.K.& Sayers, J.G. (2009). Organizational culture, change and emotions: A qualitative study. Journal of change management 9 (4), 435-457	22 s.
24	Kirkegaard, T., & Brinkmann, S. (2016). "Which coping strategies does the working environment offer you?" A field study of the distributed nature of stress and coping. <i>Nordic Psychology</i> , 68(1), 12-29. https://www-tandfonline-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1080/19012276.2015.1045543	19 s.

25	Ashkanasy, N.M., & Humphrey, R.H. (2014). Leadership and Emotion: A Multilevel Perspective. <i>The Oxford handbook of management</i> , 783-804.	21 s.
26	Elfenbein, H.A. (2023). Emotions in Organizations: Theory and Practice. <i>Annual Review of Psychology</i> . 74; 489-517.	28 s.
27	Elmholdt, C. (2011). Autentisk ledelse i den emotionelle organisation. I: <i>Følelser i ledelse</i> , Århus: Forlaget Klim (s. 25-45).	20 s.
		I alt 524 sider

Biologisk Psykologi

Modultitel dansk: *Biologisk Psykologi*

Modultitel engelsk: *Biological Psychology*

ECTS: 10

Placering:

3. semester KA Sidefag; samlæst med 3. semester (*Bacheloruddannelsen i Psykologi*)

Modulansvarlig

Christian Gerlach, christiang@ikk.aau.dk

Undervisere

Christian Gerlach (CG)

Jørn Ry Hansen (JRH), ryhansen@ikk.aau.dk

Nik Kharlamov (NK), nik@ikk.aau.dk

Laura Petrini (LP), lap@hst.aau.dk

Thomas Alrik Sørensen (TAS), alrik@ikk.aau.dk

Seminarholdere

Nik Kharlamov hold 1-4

Laura Petrini hold 5-6

Type og sprog

Angivelse af modulets type: kursusmodul

Angivelse af sprog: Dansk og Engelsk

Mål

Modulet omfatter centrale teorier og forskningsresultater om psykens biologiske grundlag og de dertil knyttede videnskabelige begreber i videnskabshistorisk belysning. Faget omfatter følgende elementer:

- centrale problemstillinger vedrørende psykens biologiske grundlag
- nervesystemets opbygning, cellulære grundlag, udvikling, funktion og plasticitet
- psykologiske funktioners neurale grundlag (eksempelvis perception – herunder smerteopfattelse og placebo-analgesi – hukommelse, emotioner, motivation, sprog og styrefunktioner)
- arveanlæg, arvelighed, epigenetik og deres rolle i psykologiske fænomener
- patologiske konsekvenser af ændringer i det neurale grundlag for psykiske funktioner
- centrale neurovidenskabelige forskningsmetoder

Læringsmål

Viden

Den studerende skal gennem modulet opnå viden om og forståelse af:

- nervesystemet og hjernen
- centrale teorier og metoder indenfor biologisk psykologi
- patologiske konsekvenser af neurale forstyrrelser med særligt henblik på neuropsykiatriske og neuropsykologiske forhold

Færdigheder

Den studerende skal gennem modulet opnå færdigheder i at:

- identificere, formulere og vurdere væsentlige og relevante biologisk-psykologiske problemstillinger
- analysere, diskutere og reflektere over problemstillingerne med inddragelse af genstandsfeltets teori og evidens
- identificere og vurdere formål, design, og fund i udvalgte empiriske undersøgelser
- anvende teori og empiri i kritisk diskussion vedr. centrale fænomener inden for den biologiske psykologi samt
- formidle biologisk-psykologiske indsigter i faglige og tværfaglige sammenhænge

Kompetencer

Den studerende skal gennem modulet opnå kompetencer til at:

- knytte teori og empiri til praktiske, konkrete og dagligdags problemstillinger og
- indgå selvstændigt i fagligt og tværfagligt samarbejde
- selvstændigt at kunne tage ansvar for egen videre faglig udvikling

Fagindhold og sammenhæng med øvrige moduler/semestre

The module is very much interconnected with the modules of cognitive psychology and developmental psychology. Here we can provide the neurobiological bases for understanding many cognitive abilities (e.g., memory, attention, language, etc.) that we use every day and how these abilities have developed while we age and become adults.

Omfang og forventet arbejdsindsats

Aktivitet	Timer
18 forelæsninger à 2 timer 1 forelæsning á 4 timer	40
Midtvejsevaluering	2
5 seminargange à 2 timer	10
Læsning og forberedelse	217
Eksamen	1

NB: lektioner tælles som timer.

Antal forelæsninger: $18 \times 2 + 1 \times 4$

Antal seminar timer: 5×2

Antal seminarhold: 6

Deltagere

3. semesters studerende på bacheloruddannelsen i Psykologi - samlæst med KA-sidefagsforlængere.

Deltagerforudsætninger

Der kræves gode dansk- og engelskkundskaber for at følge forelæsninger og læse pensum. Det anbefales at have gennemført 1. og 2. semester af psykologiuddannelsen. Det anbefales at have tilegnet sig kompetencer ift. organisering og strukturering af selvstændigt arbejde og læsning af akademisk litteratur. Det anbefales at studerende danner studiegrupper.

Modulaktiviteter (kursusgange med videre)

Modulet består samlet set af 19 forelæsninger (på både dansk og engelsk), 5 seminarer (på både dansk og engelsk) og en synopsis-eksamen, der skal forsvares mundtligt i slutningen af semestret. Der lægges vægt på den studerendes evner udi kritisk tænkning, dialog om centrale spørgsmål indenfor biologisk psykologi på en given problemstilling. Ved at deltage i forelæsninger, seminarer og eksamen forventes det, at den studerende opnår viden om centrale grundlæggende mekanismer indenfor biologisk psykologi – der kan diskuteres, anvendes og reflekteres over.

Aktivitet	Tidsslot	Titel	Underviser/ Seminarholder
1. Forelæsning	2 x 45 min.	Introduction to Biological Psychology	LP
2. Forelæsning	4 x 45 min.	Introduktion til neuropsykologi og billeddannende metoder	CG
3. Forelæsning	2 x 45 min.	Basic principles of neuroanatomy	LP
4. Forelæsning	2 x 45 min.	Basic principles of neurophysiology	LP
5. forelæsning	2 x 45 min.	Sansesystemer og perception	NK
6. Forelæsning	2 x 45 min.	Mechanisms of Brain Evolution and Plasticity	LP
1. Seminar	2 x 45 min.	Alle 5 seminarhold skemalægges med 2 timer	LP/NK
7. Forelæsning	2 x 45 min.	Visuel kognition (dorsal/ventral strøm og associerede forstyrrelser)	CG
8. Forelæsning	2 x 45 min.	Læring og hukommelse	TAS
9. Forelæsning	2 x 45 min.	Søvn, drømme og døgnrytme	NK
10. Forelæsning	2 x 45 min.	Sprog og hjerne lateralisering	CG

11. Forelæsning	2 x 45 min.	Opmærksomhed og opmærksomhedsforstyrrelser	TAS
2. Seminar	2 x 45 min.	Alle 5 seminarhold skemalægges med 2 timer	LP/NK
12. Forelæsning	2 x 45 min.	The Biopsychology of Emotions	LP
13. Forelæsning	2 x 45 min.	Pain and the Neurobiology of Placebo	LP
Midtvejsevaluering	2 x 45 min.		CG
3. Seminar	2 x 45 min.	Alle 5 seminarhold skemalægges med 2 timer	LP/NK
14. Forelæsning	2 x 45 min.	Spiseforstyrrelser	NK
15. Forelæsning	2 x 45 min.	Hormoner og Sex	NK
16. Forelæsning	2 x 45 min.	Forstyrrelser i motivation og målrettet adfærd	CG
4. Seminar	2 x 45 min.	Alle 5 seminarhold skemalægges med 2 timer	NK /LP
17. Forelæsning	2 x 45 min.	Hjernens belønningssystem & afhængighed	CG
18. Forelæsning	2 x 45 min.	Emotioner, stress & sundhed	NK
19. Forelæsning	2 x 45 min.	Neuropsykiatriske forstyrrelser (Skizofreni, Autisme, ADHD, OCD, Tourette)	CG
5. Seminar	2 x 45 min.	Alle 5 seminarhold skemalægges med 2 timer	NK/LP

Eksamen

Mundtlig på baggrund af projekt (synopsis)

Prøven er individuel.

Prøven er en synopsisprøve. Synopsis udarbejdes i relation til pensum.

En synopsis er en kort, fokuseret akademisk tekst, der opridser en problemstilling og en analyse af den som forberedelse til en efterfølgende faglig drøftelse. Ved den mundtlige eksamen holder den studerende et oplæg i maksimalt 5 minutter. Den efterfølgende diskussion tager udgangspunkt i det skriftlige arbejde.

Eksaminator inddrager også pensummateriale, som ikke har været berørt i synopsis.

Der gives karakter på grundlag af den samlede præstation.

Pensumramme: 1000 standardsider obligatorisk litteratur.

Sidetal for synopsis: 1-3 sider.

Normeret prøvetid: 30 minutter inklusive votering og karaktergivning.

Tilladte hjælpemidler: Med visse hjælpemidler:

- Projektrapporten (synopsis)
- De studerendes noter.

Der må ikke anvendes generativ AI (fx ChatGPT) i forbindelse med eksamen

Prøven bedømmes af eksaminator og ekstern censor ud fra 7-trins-skalaen.

Forelæsningsmanchet/Pensum:

1. Forelæsning: Introduction to Biological Psychology

2 timer v/ Laura Petrini

The lecture addresses the biological explanations of behavior and the relationship between mind and brain. We will discuss and critically think about the biology of behavior in terms of traditional physiological-psychological and nature-nurture dichotomies to the modern interaction approach.

Forelæsningsens pensum:

- Pinel, J. P. J. & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th. ed.): Chapters 1 and 2 (s. 25-71); Chapter 5 (s. 121-150). **[77 s.]**

2. Forelæsning: Introduktion til neuropsykologi og billeddannende metoder

4 timer v/ Christian Gerlach

Forelæsningsen giver en introduktion til neuropsykologiens historie og metoder herunder læsionsmetoden, der er af mange stadig betragtes som guldstandarden for at afdække kognitive processers hjernemæssige grundlag. I dag er læsionsmetoden dog blevet suppleret med sofistikerede billeddannende metoder, der muliggør, at man kan undersøge hjerneprocesser in vivo og hos personer uden hjerneskade. Disse metoder vil også blive beskrevet i forelæsningsen.

Forelæsningsens pensum:

- Gerlach, C., Gade, A., & Starrfelt, R. (2021). Neuropsykologi – Begrebernes og metoderne historie og udvikling. Kapitel 1 (s. 2-14) i Starrfelt, Gerlach & Gade (Red.) Klinisk Neuropsykologi. **[13 s.]**
- Gerlach, C., & Hasselbalch, S. G. (2021). Billeddannelse og neuropsykologi. Kapitel 38 (s. 575-594) i Starrfelt, Gerlach & Gade (Red.) Klinisk Neuropsykologi. **[20 s.]**
- Mortensen, E. L. (2021). Individuelle forskelle: Psykiske egenskaber og neuropsykologi. Kapitel 35 (s. 535-545) i Starrfelt, Gerlach & Gade (Red.) Klinisk Neuropsykologi. **[11 s.]**
- Pinel, J. P. J. & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th. ed.): Kapitel 1-2 (s. 25-71) samt kapitel 5 (s. 121-150). **[77 s.]**

3. Forelæsning: Basic principles of neuroanatomy

2 timer v/ Laura Petrini

The lecture provides a roadmap on the anatomy and functions of the nervous system. We will look at key anatomical terms and outline overall structures of the nervous system. Main topics: central and peripheral nervous systems. Major anatomical structures and functions of the brain. We will concentrate also on the cerebral cortex, which is the largest part of the mammalian central nervous system, and we will look at this structure and relation to numerous cognitive and behavioral functions.

Forelæsningens pensum:

- Pinel, J. P. J., & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th. ed.): Chapter 3 (s. 72-96) **[25 s.]**
- Møller, M. & Rath, M.F. (2020) *Centralnervesystemets anatomi* (3rd ed.) FADLs Forlag, Chapter 1 (s. 13-29), 12 (s. 197-208), & 15 (s. 241-248). **[37 s.]**

4. Forelæsning: Basic principles of neurophysiology

2 timer v/ Laura Petrini

The lecture provides a general overview on cellular and molecular mechanisms in the organization of the nervous system. Main topics: cells of the nervous system, synapses, and neuronal communication. You will learn how information flows within a neuron via electrical signals, while information passes between neurons through chemical signals. We look at how neurons produce electrical signals called action potentials and then send them to their axons. Then we look at how such electrical signal allows axons terminal to release chemical messengers, called neurotransmitters, into the synapse and how synaptic transmission is generated. This alternating series of electrical and chemical signaling underlies all neural functioning. Here, we will discuss some examples.

Forelæsningens pensum:

- Pinel, J. P. J., & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th. ed.): Chapter 4 (s. 97-120) [24 s.]
- Møller, M. & Rath, M.F. (2020) *Centralnervesystemets anatomi* (3rd ed.) FADLs Forlag, Chapter 3 (s. 45-58). [14 s.]

5. Forelæsning: Sansesystemer og perception

2 timer v/ Nik Kharlamov

Al vores information om verdenen kommer i første omgang igennem sanser som syn, hørelse, somatosensoriske sanser samt smags- og lugtesans. De fleste af disse (undtagen lugtesansen) har den samme generelle opbygning. I denne forelæsning diskuteres de generelle principper for organisering af sansesystemer og hvordan disse muliggør kompleks perception. Jeg anbefaler, at I læser de første tre sider af kapitel 7 (afsnit "Principles of sensory system organisation") to gange først, inden I læser kapitel 6, og igen når I læser kapitel 7. Bemærk, at afsnittet om det somatosensoriske system er pensum til Lauras forelæsning om smerte, som kommer lidt senere i forløbet.

Forelæsningens pensum:

- Pinel, J. P. J., & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th. ed.): Chapter 6 (s. 151–182), Chapter 7 (s. 183–211, undtagen afsnit "Somatosensory system: Touch and pain", s. 194–202) [52 s.]
- Møller, M. & Rath, M.F. (2020) *Centralnervesystemets anatomi* (3rd ed.) FADLs Forlag, Chapter 9, (s. 139–152), 10 (s. 153–159) og 11 (s. 163–194). [52 s.]
- Zheng, J., & Meister, M. (2025). The unbearable slowness of being: Why do we live at 10 bits/s? *Neuron*, 113(2), 192–204. [13 s.]

6. Forelæsning: Mechanisms of Brain Evolution and Plasticity

2 timer v/ Laura Petrini

The lecture addresses the organization and reorganization of the brain. You will learn about the ability of the brain to change and adapt in response to learning, experience and damage. We will discuss concepts such as: "use or lose it", "neurons that fire together wire together" and relate them with neural processes (i.e.: synaptogenesis, neurogenesis, long-term potentiation). Concepts of neural plasticity and brain reorganization are discussed with examples from the sensory and motor systems.

Forelæsningens pensum:

- Pinel, J. P. J., & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th. ed.): Chapter 8 (s. 212-235); Chapter 9 (s. 236-257); Chapter 10 (s. 258-286) [75 s.]

- Elbert T. and Rockstroh B. (2004). Reorganization of Human Cerebral Cortex: The range of changes following use and injury. *The Neuroscientist* 10 (2), s. 129-141. **[12 s.]**
- Ramachandran V.S. and Altschuler E.L. (2009). The use of visual feedback, in particular mirror visual feedback, in restoring brain function. *Brain* 132, s. 1693-1710. **[17 s.]**
- Wörtwein, G. (2021). *Mekanismer ved generhvervelse af tabte funktioner efter hjerne-skade*. Kapitel 32 i Starrfelt, Gerlach & Gade (Red.) *Klinisk Neuropsykologi*. **[10 s.]**

7. Forelæsning: Visuel kognition (dorsal/ventral strøm og associerede forstyrrelser)

2 timer v/ *Christian Gerlach*

Synet er uden tvivl den mest udforskede og derfor også bedst forståede af vores sanser. Denne forelæsning vil gennemgå den kognitionspsykologiske forståelse af synsprocesser og deres hjernemæssige grundlag. Vægtningen vil ligge på "high-level vision", dvs. de aspekter der handler om visuel genkendelse af genstande og handlinger baseret på synsindtryk.

Forelæsningens pensum:

- Gerlach, C., Marstrand, L., & Robotham, R. (2021). Visuelle perceptionsforstyrrelser og agnosi. Kapitel 4 (s. 68-83) i Starrfelt, Gerlach & Gade (Red.) *Klinisk Neuropsykologi*. **[16 s.]**
- Gerlach, C. (2021). Visuospatale forstyrrelser. Kapitel 5 (s. 84-95) i Starrfelt, Gerlach & Gade (Red.) *Klinisk Neuropsykologi*. s. 575-594. **[20 s.]**
- Pinel, J. P. J. & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th. ed.): Kapitel 6 & 7 (s. 151-211). **[61 s.]**

8. Forelæsning: Læring og hukommelse

2 timer v/ *Thomas Alrik Sørensen*

Hukommelse er essentiel for hvem vi er, og beror på en evne til at lagre information til fremtidigt brug. Nogle af de store landevindinger i vores forståelse af hukommelsen beror på enkeltstudier af patienter som bl.a. Henry Molaison eller HM, som udviklede store hukommelsesvanskeligheder. Denne forelæsning ser nærmere på amnestisk syndrom, samt det neurale grundlag for minder og hukommelse.

Forelæsningens pensum:

- Pinel, J. P. J. & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th edition): Kapitel 11 (287-314). **[28 s.]**

Anbefalet litteratur:

- Bröchner, C. E., Brogaard, B., & Sørensen, T. A. (2022). Hukommelse IV: Individuelle forskelle i perceptuelle strategier. *Psykologi information: Medlemsinformation for psykologilærerforeningen*, 50(3), 22-33.
- Dall, J. O., & Sørensen, T. A. (2018). Hukommelse II: Ekspertise og korttidshukommelses begrænsninger. *Psykologi Information: Medlemsinformation for Psykologilærerforeningen*, 18-25.
- Sørensen, T. A. (2018). Hukommelse I: Arbejds- og Korttidshukommelse. *Psykologi Information: Medlemsinformation for Psykologilærerforeningen*, 12-17.
- Sørensen, T. A. (2019). Hukommelse III: Langtidshukommelsessystemer. *Psykologi Information: Medlemsinformation for Psykologilærerforeningen*, 6-11.
- Sørensen, T. A. (2022). Hukommelsen – en multifacetteret hjerneprocess. *Hjernen og hukommelsen*, 6-16 (Kap. 1), HjerneForum.
- Sørensen, T. A. & Brogaard, B. (2022). Hukommelse og ekspertise. *Hjernen og hukommelsen*, 54-69 (Kap. 5), HjerneForum.

9. Forelæsning: Søvn og døgnrytmer

2 timer v/ Nik Kharlamov

Vi bruger ca. 1/3 af vores liv på søvn. Forelæsningen omhandler søvnens mekanismer og hypoteser om søvnens rolle i vores fysiologi og psykologi samt hvordan døgnrytmer er styret endogent og eksogent. Især interessant i den forbindelse er rollen af belysning og hvordan information om lysniveauet kommunikerer fra nethinden (særlig dennes intrinsisk lysfølsomme gangliaceller) til forskellige strukturer i nervesystemet, som er impliceret i styring af døgnrytme og regulering af humør.

Forelæsningens pensum:

- Pinel, J. P. J., & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th. ed.): Chapter 14 (s. 371–403) **[33 s.]**
- LeGates, T. A., Fernandez, D. C., & Hattar, S. (2014). Light as a central modulator of circadian rhythms, sleep and affect. *Nature Reviews Neuroscience*, 15, 443–454. **[12 s.]**

10. Forelæsning: Sprog og lateralisering

2 timer v/ Christian Gerlach

Forelæsningen omhandler lokaliseringen af forskellige dele af sprogsystemet i hjernen, og hvordan disse dele interagerer med hinanden og med andre hjerneområder. I den forbindelse kommer vi også ind på erhvervede sprogforstyrrelser. Sprogsystemet er nok det bedst kendte eksempel på, at visse funktioner er knyttet til en bestemt hjernehalvdel, men der er også en del andre, som vil blive diskuteret.

Forelæsningens pensum:

- Pinel, J. P. J., & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th. ed.): Chapter 16 (s. 431-460). **[30 s.]**

11. Forelæsning: Opmærksomhed og opmærksomhedsforstyrrelser

2 timer v/ Thomas Alrik Sørensen

Vores perceptuelle system er stærkt begrænset, fx kan vores visuelle opmærksomhed kun fastholde omkring 3 til 4 ting ad gangen. Dette gør at vi er afhængige af hele tiden at kunne udvælge og fastholde de mest relevante ting i vores omgivelser. Ofte sker det ubesværet og i dagligdagen lægger vi ikke mærke til de perceptuelle begrænsninger vi har, men når hjernen bliver skadet kan vi se patienter som udvikler store vanskeligheder i deres dagligdag. Denne forelæsning vil se nærmere på de opmærksomhedsbegrænsninger der er i den raske hjerne, men også hvilke problemer patienter kan udvikle som følge af skade på disse systemer.

Forelæsningens pensum:

- Pinel, J. P. J. & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th edition): Kapitel 7, sektionerne om *perception* og *selektiv opmærksomhed* (s. 206-210). **[5 s.]**
- Moran, J., & Desimone, R. (1985). Selective attention gates visual processing in the extrastriate cortex. *Science*, 229(4715), s. 782-784. **[3 s.]**

12. Forelæsning: The Biopsychology of Emotions

2 timer v/ Laura Petrini

The lecture introduces the biopsychology of emotions and motivation. The lecture reviews the classic discoveries and then discusses the role of the neural mechanisms involved in emotional and motivation experiences. We will discuss the major biopsychological theories of emotions and their relationship with the autonomic nervous system. Discuss the role of facial expressions on emotions. We will also look at the neural mechanisms of emotions and the cognitive neuroscience approach to the study of emotions (the role of medial prefrontal cortex and theories on emotional lateralization will be presented). You will learn about fear and fear conditioning experiments conducted by LeDoux and colleagues in relation to the amygdala and how these studies can contribute to our understanding of different emotional pathways in the brain.

Forelæsningens pensum:

- Pinel, J. P. J., & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th. ed.): Chapter 15 (s. 404-430); Chapter 17 (s. 461-483); Chapter 18 (s. 484-508). **[75 s.]**
- Møller, M. & Rath, M.F. (2020) *Centralnervesystemets anatomi* (3rd ed.) FADLs Forlag, Chapter 16 (s. 249-258). **[10 s.]**

13. Forelæsning: Pain and the Neurobiology of Placebo

2 timer v/ Laura Petrini

The lecture introduces you to the complex experience of pain. You will learn that pain is not only the result of the activation of the sensory system but also the emotional system. We will learn that pain can be modulated by cognitive and emotional factors (mood, attention, expectations, etc.), making the pain experience a good example of mind-body interaction. You will learn about the descending modulatory pain control and the activation of the endogenous opioids system (endorphins) in the periaqueductal grey (PAG) for pain suppression, and how this system can be activated using placebo (placebo analgesia).

Forelæsningens pensum:

- Pinel, J. P. J., & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th. ed.): Chapter 7 (Paragraph "Somatosensory system: Touch and pain", s. 194-202). **[9 s.]**
- Møller, M. & Rath, M.F. (2020) *Centralnervesystemets anatomi* (3rd ed.) FADLs Forlag, Chapter 10 (s. 153-159). **[7 s.]**
- Medoff ZM & Colloca L (2015). Placebo analgesia: understanding the mechanisms. *Pain Management* 5 (2), 89-96. **[7 s.]**

14. Forelæsning: Neuroendokrinsystem, regulering af sult og mætning samt spiseforstyrrelser

2 timer v/ Nik Kharlamov

Meget af vores følelser, tanker og adfærd er indlejret i både sansesystemer og neuroendokrint system. Det sidstnævnte er fællesbetegnelse for signalleringsystemer, der benytter hormoner til at udveksle information og styre forskellige processer i nervesystemet og kroppen. Denne første forelæsning introducerer generelle principper bag neuroendokrinsystemets virkning samt ligheder og forskelle mellem hormoner og neurotransmittere (som begge er signalstoffer). Vi fokuserer specifikt på regulering af spiseadfærd—hvordan vi ved at vi er sultne eller mætte, samt på neurobiologiske aspekter af spiseforstyrrelser.

Forelæsningens pensum:

- Pinel, J. P. J., & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th. ed.): Chapter 12 (s. 316–343) **[28 s.]**
- Møller, M. & Rath, M.F. (2020) *Centralnervesystemets anatomi* (3rd ed.) FADLs Forlag, Chapter 14 (s. 229–238) og 16 (s. 249–258). **[20 s.]**

15. Forelæsning: Biologisk forståelse af køn

2 timer v/ Nik Kharlamov

“Der er kun to biologiske køn”—dette udsagn hører man ofte i forskellige anledninger. Forelæsningen fortsætter diskussion af neuroendokrinsystemet samt kritisk betragter begrebet “biologisk køn” med afsæt i biologisk forståelse af forskellige aspekter og dimensioner af køn og kønsudvikling. Vi diskuterer også hormon oxytocin, som ofte omtales som “krammehormon” eller “kærlighedshormon”, og som er et af kønshormoner. Shamay-Tsoory og Abu-Akel (2016) foreslår en alternativ hypotese om oxytocins centrale rolle og sætter det i forbindelse med opmærksomheds- og belønningssystem igennem regulering af dopaminergiske systemer. Bemærk at I behøver ikke at lære alle små detaljer (fx specifikke numre på oxytocinreceptorgener)—fokusér på den brede forståelse af hormoner, store systemer og regioner i hjernen samt idéen om individuelle forskelle og hvordan disse er forankret i arveanlæg.

Forelæsningens pensum:

- Pinel, J. P. J., & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th. ed.): Chapter 13 (s. 344–370) [27 s.]
- Shamay-Tsoory, S. G., & Abu-Akel, A. (2016). The social salience hypothesis of oxytocin. *Biological Psychiatry*, 79, 194–202. [9 s.]

16. Forelæsning: Forstyrrelser i motivation og målrettet adfærd

2 timer v/ *Christian Gerlach*

Styr dig! Noget af det som kendetegner mennesker ift. mange dyr er evnen til lægge planer, opsætte langsigtede mål og udsætte umiddelbar belønning. Denne forelæsning beskriver de såkaldte “eksekutive funktioner”, der sætter os i stand hertil, og de eksekutive funktioners hjernemæssige grundlag.

Forelæsningens pensum:

- Gade, A. (2021). Forstyrrelser i eksekutive funktioner. Kapitel 11 (s. 178-201) i Starrfelt, Gerlach & Gade (Red.) *Klinisk Neuropsykologi*. [24 s.]
- Gade, A. (2021). Orbital og medial præfrontal cortex: Forstyrrelser i emotioner, værdier, selvet og social kognition. Kapitel 12 (s. 202-214) i Starrfelt, Gerlach & Gade (Red.) *Klinisk Neuropsykologi*. [13 s.]
- Gade, A. (2021). Forstyrrelser i motivation og målrettet adfærd. Kapitel 13 (s. 215-233) i Starrfelt, Gerlach & Gade (Red.) *Klinisk Neuropsykologi*. [19 s.]

17. Forelæsning: Hjernens belønningssystem & afhængighed

2 timer v/ *Christian Gerlach*

Hjernens belønningssystem refererer til en gruppe af hjernestrukturer og neurotransmitter systemer, der aktiveres ved at belønne eller forstærke stimuli (f.eks. vanedannende stoffer). Forelæsningen vil diskutere roller, funktioner og anatomiske strukturer i dette system og hvordan viden herom kan hjælpe os til at forstå afhængighed.

Forelæsningens pensum:

- Pinel, J. P. J., & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th. ed.): Chapter 15 (s. 422-430). **[9 s.]**
- Møller, M. & Rath, M.F. (2020) *Centralnervesystemets anatomi* (3rd ed.) FADLs Forlag, Kapitel 13 (s. 209-226), 17 (s. 261-266). **[24 s.]**

18. Forelæsning: Den stressede hjerne

2 timer v/ Nik Kharlamov

Stress er noget af det mest udbredte, som mennesker oplever og som psykologerne arbejder med i flere sammenhænge. Forelæsningen skitserer biologiske aspekter af stress og de dele af nervesystemet samt andre kropslige organer, som er direkte impliceret i både kort- (akut) og langvarig (kronisk) stress, herunder HPA-aksen (Hypothalamus-Pituitary-Adrenal system, oprindeligt foreslået af Selye) og regulering af det autonome nervesystem. Vi udforsker både synaptiske, strukturelle og epigenetiske aspekter af stress.

Forelæsningens pensum:

- Pinel, J. P. J., & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th. ed.): Chapter 17 (s. 461–483, især afsnit om stress og sundhed) **[23 s.]**
- Møller, M. & Rath, M.F. (2020) *Centralnervesystemets anatomi* (3rd ed.) FADLs Forlag, Chapter 14 (s. 229–238) og 15 (s. 241–246). **[16 s.]**
- Sapolsky, R. M. (2015). Stress and the brain: Individual variability and the inverted-U. *Nature Neuroscience*, 10(10), 1344–1346. <https://doi.org/10.1038/nn.4109> **[3 s.]**
- Sanacora, G., Yan, Z., & Popoli, M. (2022). The stressed synapse 2.0: Pathophysiological mechanisms in stress-related neuropsychiatric disorders. *Nature Reviews Neuroscience*, 23, 86-103. **[18 s.]**

19. Forelæsning: Neuropsykiatriske forstyrrelser (Skizofreni, Autisme, ADHD, OCD, Tourette)

2 timer v/ Christian Gerlach

De seneste par årtier har der været en stigende erkendelse af, at kognitive forstyrrelser spiller en væsentlig rolle også i psykiatriske lidelser. Denne forelæsning fokuserer på sådanne kognitive forstyrrelser, deres hjernemæssig grundlag, og hvordan viden herom kan være med til ændre, hvordan vi forstår psykiatriske lidelser.

Forelæsningens pensum:

- Fagerlund, B., & Glenthøj, B. (2021). Skizofreniens neuropsykologi. Kapitel 26 (s. 401-422) i Starrfelt, Gerlach & Gade (Red.) *Klinisk Neuropsykologi*. **[22 s.]**

- Low, A., & Jepsen, J. R. M. (2021). ADHD. Kapitel 30 (s. 464-477) i Starrfelt, Gerlach & Gade (Red.) Klinisk Neuropsykologi. **[14 s.]**
- Gade, A., & Uhre, C. F. (2021). Obsessiv-kompulsiv tilstand, Tourette syndrom og andre forstyrrelser i OCD-spektret. Kapitel 31 (s. 478-495) i Starrfelt, Gerlach & Gade (Red.) Klinisk Neuropsykologi. **[18 s.]**
- Pinel, J. P. J., & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th. ed.): Chapter 18 (s. 484-508). **[25 s.]**

Samlet pensum:

Grundbøger:

- Møller, M. & Rath, M.F. (2020). *Centralnervesystemets anatomi* (3 udg.) FADLs Forlag. ISBN: 9788793590502. Kapitlerne: 1, 3, 9-17 **[141 s.]**
- Pinel, J. P. J., & Barnes, S. J. (2022). *Biopsychology* (11th. ed.). Pearson Education. ISBN 9781292351933. Alle kapitler **[503 s.]**
- Starrfelt, R., Gerlach, C., & Gade, A. (2021). *Klinisk neuropsykologi* (2 udg.). København: Frydenlund. ISBN 9788772162638. Kapitlerne: 2, 4, 5, 6, 11-13, 26, 30-32, 35 & 38 **[212 s.]**

Artikler:

- Moran, J., & Desimone, R. (1985). Selective attention gates visual processing in the extrastriate cortex. *Science*, 229(4715), 782-784. <https://www-istor-org.zorac.aub.aau.dk/stable/1696121?sid=primo&seq=1> **[3 s.]**
- Elbert T. and Rockstroh B. (2004). Reorganization of Human Cerebral Cortex: The range of changes following use and injury. *The Neuroscientist*, 10 (2), s. 129-141. <https://journals-sagepub-com.zorac.aub.aau.dk/doi/abs/10.1177/1073858403262111> **[12 s.]**
- LeGates, T. A., Fernandez, D. C., & Hattar, S. (2014). Light as a central modulator of circadian rhythms, sleep and affect. *Nature Reviews Neuroscience*, 15, s. 443-454. <https://www-nature-com.zorac.aub.aau.dk/articles/nrn3743> **[12 s.]**
- Medoff ZM & Colloca L (2015). Placebo analgesia: understanding the mechanisms. *Pain Management*, 5 (2), s. 89-96. <https://www-tandfonline-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.2217/pmt.15.3> **[7 s.]**
- Ramachandran V.S. and Altschuler E.L. (2009). The use of visual feedback, in particular mirror visual feedback, in restoring brain function. *Brain*, 132, s. 1693-1710 <https://academic-oup-com.zorac.aub.aau.dk/brain/article/132/7/1693/328686?login=true&token=eyJhbGciOiJub25lbn0.eyJleHAiOiJlE3ODQ3MDgwNDcslmp0aSI6IjlyYTI-wNTJILTNiYTgtNGU4NC1hMGFhLTU3OTU1MjMzNGYxNSJ9>. **[17 s.]**

- Sapolsky, R. M. (2015). Stress and the brain: Individual variability and the inverted-U. *Nature Neuroscience*, 10(10), s. 1344–1346. <https://www-nature-com.zorac.aub.aau.dk/articles/nn.4109> [3 s.]
- Sanacora, G., Yan, Z., & Popoli, M. (2022). The stressed synapse 2.0: Pathophysiological mechanisms in stress-related neuropsychiatric disorders. *Nature Reviews Neuroscience*, 23, 86-103. <https://www-nature-com.zorac.aub.aau.dk/articles/s41583-021-00540-x> [18 s.]
- Shamay-Tsoory, S. G., & Abu-Akel, A. (2016). The social salience hypothesis of oxytocin. *Biological Psychiatry*, 79, 194-202. <https://www-sciencedirect-com.zorac.aub.aau.dk/science/article/pii/S0006322315006393> [9 s.]
- Zheng, J., & Meister, M. (2025). The unbearable slowness of being: Why do we live at 10 bits/s? *Neuron*, 113(2), 192–204. <https://www-sciencedirect-com.zorac.aub.aau.dk/science/article/pii/S0896627324008080> [13 s.]

I alt 950 sider.

Klinisk Psykologi (10 ECTS)

Modultitel dansk: Klinisk psykologi

Modultitel engelsk: Clinical Psychology

ECTS: 10

Placering

3. semester KA-sidefag, samlæst med 5. semester (Bacheloruddannelse i Psykologi)

Modulansvarlig

Majse Lind, mlind@ikk.aau.dk

Undervisere

Camilla Chelina Dybdal, ccp.dybdal@gmail.com

Cecilie Marie Schmidt Thøgersen, ceciliemst@ikk.aau.dk

Gry Kjærdsdam Telléus, gdk@ikk.aau.dk

Mette Thuesen, thuesen@ikk.aau.dk

Majse Lind, mlind@ikk.aau.dk

Lennart Kiel, lennartkiel@ikk.aau.dk

Casper Feilberg, feilberg@ikk.aau.dk

Rasmus Birk, rbirk@ikk.aau.dk

Ole Karkov Østergaard, karkov@ikk.aau.dk

Antal seminarhold: 2.

Antal seminartimer (workshops af i alt 8 timer): 2 x 3 timer, 1 x 2 timer v/ Majse Lind & Lennart Kiel

Type og sprog

Studiefagsmodul (dansk)

Mål

Modulet omfatter centrale teorier og forskningsresultater inden for den kliniske psykologi, herunder teorier om psykiske lidelser og problemer fremkaldt af livskriser samt teorier om egentlige psykopatologiske tilstande.

Læringsmål

Viden

Når modulet er afsluttet, skal den studerende kunne demonstrere viden om og forståelse af:

- centrale psykiske/psykiatriske lidelser og problemer på et psykologibaseret grundlag, samt forskelle og ligheder mellem centrale psykologiske teorier indenfor dette område
- psykologiske klassifikationssystemer og perspektiver på de psykiske forstyrrelses ætiologi og patogenese
- personligheds-, udviklings-, kognitions- og socialpsykologiske aspekter ved dannelse af psykiske forstyrrelser
- centrale teorier og empiri indenfor klinisk psykologi med henblik på at kunne reflektere over disse i konkrete afgrænsede sammenhænge

Færdigheder

Når modulet er afsluttet, skal den studerende kunne demonstrere færdigheder i:

- at identificere psykologiske aspekter af psykiatriske lidelser og
- at anvende psykologiske perspektiver på psykiatriske lidelsers og psykiske lidelsers klassifikation, ætiologi og patogenese
- at anvende teori og empiri på udvalgte områder indenfor klinisk psykologi til at begrundede og vælge mellem centrale tilgange til relevante problemstillinger
- at formidle og diskutere forskningsbaseret klinisk-psykologisk viden i faglige sammenhænge med både fagfæller og ikke-specialister

Kompetencer

Når modulet er afsluttet, skal den studerende kunne demonstrere kompetencer til:

- at håndtere ovenstående viden og færdigheder i konkrete, afgrænsede sammenhænge
- at kunne identificere egne læringsbehov og selvstændigt tage ansvar for egen faglig udvikling.
- selvstændigt at kunne tage ansvar for egen videre faglig udvikling

Fagindhold og sammenhæng med øvrige moduler/semestre

Faget Klinisk Psykologi har tematisk fællesskab med Psykiatri (6. semester), i og med, at begge fag bl.a. omhandler forståelse af mennesker med psykiske lidelser. Klinisk Psykologi fokuserer i højere grad på den psykologiske og sociale dynamik bag udviklingen af psykiske problemer, hvor emner som kontakt mellem behandler og klient/patient, virksomme elementer i forskellige former for psykoterapi, de fænomenologiske aspekter af psykisk lidelse og betydningen af den kontekst, som behandlingen foregår i.

Omfang og forventet arbejdsindsats

10 ECTS svarer til 270 timers arbejdsindsats, og disse forventes fordelt på følgende måde:

Aktivitet	Timer
18 forelæsninger à 2 timer	36
Evalueringer	1
3 workshops à 3 eller 2 timer	8
Læsning og forberedelse	223
Eksamen	1

Kollektiv feedback på eksamenen	1
---------------------------------	---

NB: lektioner tælles som timer.

Antal forelæsninger: 18

Antal spørgetimer: 1

Antal forelæsningshold: 1

Antal seminar timer: 8

Antal seminarhold: 2

Deltagere

5. semesters studerende på bacheloruddannelsen - samlest med KA-sidefag med studie-tidsforlængelse.

Deltagerforudsætninger

Ingen specielle

Modulaktiviteter (kursusgange med videre)

Aktivitet	Tidsslot	Titel	Forelæser
1	2x45 min.	Introduktion til klinisk psykologi	Majse Lind
2	2x45 min.	Filosofiske og historiske perspektiver på psykopatologi	Rasmus Birk
3	2x45 min.	Nosologi og symptombeskrivelse: kategoriske og dimensionelle forståelser af psykisk lidelse	Lennart Kiel
4	2x45 min	Fællesfaktorprincippet	Ole Karkov Østergaard
5	2x45 min	Fællesfaktorprincippet fortsat	Ole Karkov Østergaard
	2 x 45 min	WORKSHOP 1	
6	2 x 45 min	Udviklingspsykopatologi	Lennart Kiel
7	2x45 min	Klinisk børnepsykologi/ 1	Camilla Chelina Dybdal

8	2x45 min	Klinisk børnepsykologi /2	Camilla Chelina Dybdal
9	2x45 min.	Den psykoanalytiske forståelse af psykisk lidelse	Mette Thuesen
10	2x45 min.	Den psykoanalytiske forståelse af psykisk lidelse: objektrelationsteori	Mette Thuesen
11	2x45 min.	Den psykodynamiske/analytiske forståelse af psykisk lidelse: Moderne tilknytnings- og mentaliseringsteori	Majse Lind
	3 x 45 min	WORKSHOP 2	
12	2x45 min.	Den kognitive/adfærdsteoretiske forståelse af psykisk lidelse	Gry Kjærdsdam Telléus
13	2x45 min	Den kognitive/adfærdsteoretiske forståelse af psykisk lidelse	Gry Kjærdsdam Telléus
14	2x45 min	Power Threat Meaning Framework (PTMF)	Cecilie Thøgersen
15	2 x 45 min	Den narrative/poststrukturalistiske forståelse af psykisk lidelse	Majse Lind
16	2 x 45 min	Den narrative/poststrukturalistiske forståelse af psykisk lidelse	Majse Lind
	3x45 min.	WORKSHOP 3	
17	2x45 min	Eksistentiel-fænomenologisk forståelse af psykisk lidelse	Casper Feilberg
18	2x45 min	Samfundsmæssige og kulturelle perspektiver på psykopatologi	Rasmus Birk
19	1x45 min	Spørgetime, eksamensforberedelse samt slutevaluering	Majse Lind

Eksamen

Mundtlig pba. projekt

Prøven er individuel.

Prøven er en synopsisprøve. Synopsis udarbejdes i relation til pensum.

En synopsis er en kort, fokuseret akademisk tekst, der opridser en problemstilling og en analyse af den som forberedelse til en efterfølgende faglig drøftelse. Ved den mundtlige eksamen holder den studerende et oplæg i maksimalt 5 minutter. Den efterfølgende diskussion tager udgangspunkt i det skriftlige arbejde.

Eksaminator inddrager også pensummateriale, som ikke har været berørt i synopsis. Der gives karakter på grundlag af den samlede præstation.

Sidetæl for synopsis: 1-3 sider.

Prøvetid: 30 minutter inklusiv votering og karaktergivning.

Pensumramme: 1000 sider obligatorisk litteratur.

Prøven bedømmes af eksaminator og ekstern censor.

Tilladte hjælpemidler: Med visse hjælpemidler:

- Projektrapporten (synopsis)
- De studerendes noter.

Der må ikke anvendes generativ AI (fx ChatGPT) i forbindelse med eksamen.

Bedømmelsesform: Ved bedømmelsen gives karakter efter 7-trinsskalaen. Besvarelsen bedømmes af eksaminator og ekstern censor.

Prøvens omfang: 10 ECTS-point.

Forelæsningsmanchet/Pensum:

1. Forelæsning: Introduktion til klinisk psykologi.

2 timer v/ Majse Lind

Forelæsningen giver en introduktion til faget klinisk psykologi – fagets genstandsområde, centrale grundbegreber og kort oprids af de terapeutiske skoledannelser

Litteratur:

- Hougaard, E. (2004). Psykoterapi: teori og forskning. Kap 2 + 3 (s. 26-37) **[11 s.]**
- Simonsen, E., & Møhl, B. (red.) (2024). *Grundbog i psykiatri*. Hans Reitzels Forlag. Kap 1 s. 25-49 **[24 s.]**

2. Forelæsning: Filosofiske og historiske perspektiver på psykopatologi

2 timer v/ Rasmus Birk

Denne forelæsning introducerer til filosofiske og historiske perspektiver på psykopatologi. I forelæsningen vil jeg gennemgå psykopatologiens historie, med et fokus på, hvordan psykiske lidelser (og de forskellige discipliner, der behandler dem) har udviklet sig historisk. Derudover undersøger forelæsningen en række aktuelle diskussioner om psykopatologiens natur: hvad er psykiske lidelser/psykopatologi egentlig, og hvordan bør vi forstå dem? Den anbefalede læserækkefølge er Rose, Stein, Kendler.

Litteratur:

- Stein, D. J., Nielsen, K., Hartford, A., Gagné-Julien, A.-M., Glackin, S., Friston, K., Maj, M., Zachar, P., & Aftab, A. (2024). Philosophy of psychiatry: Theoretical advances and clinical implications. *World Psychiatry*, 23(2), 215–232. [17 s.]
- Kendler, K. S., Tabb, K., & Wright, J. (2022). The Emergence of Psychiatry: 1650–1850. *American Journal of Psychiatry*, 179(5), 329–335. [6 s.]
- Rose, N. (2018). *Our Psychiatric Future*. Polity. Kapitel 1, s.1-24 [23 s.]

3. Forelæsning: Nosologi og symptombeskrivelse: kategoriske og dimensionale forståelser af psykisk lidelse

4 timer v/ Lennart Kiel

Denne forelæsning giver en grundlæggende introduktion til deskriptiv psykopatologi og nosologi; det vil sige, hvordan psykiske symptomer systematisk kan beskrives og klassificeres. Vi ser nærmere på både kategoriske tilgange til psykiske lidelser, såsom ICD- og DSM-systemerne og nyere dimensionale tilgange som HiTOP-modellen. Forelæsningen tjener som en bred indføring til beskrivelse af psykopatologiske udtryk forud for de teori-specifikke forelæsninger om forskellige teoretiske og metapsykologiske forståelser af, hvad psykisk lidelse er.

Læserækkefølge

Start med at læse Simonsen (2024) og derefter Kotov et al. (2021), der introducerer til en evidens-baseret dimensional forståelse af psykiske symptomer, og hvordan de samoptræder hos personer.

Litteratur:

- Kotov, R., Krueger, R. F., Watson, D., Cicero, D. C., Conway, C. C., DeYoung, C. G., Eaton, N. R., Forbes, M. K., Hallquist, M. N., Latzman, R. D., Mullins-Sweatt, S. N., Ruggero, C. J., Simms, L. J., Waldman, I. D., Waszczuk, M. A., Wright, A. G. C., Cannon, T., & Widiger, T. (2021). The Hierarchical Taxonomy of Psychopathology (HiTOP): A Quantitative Nosology Based on Consensus of Evidence. *Annual Review of Clinical Psychology*, 17(1), 83–108 [26 s.]
- Simonsen, E. (2024). Psykiatrisk Klassifikation. I Simonsen, E. & Møhl, B. (Eds.), *Grundbog i Psykiatri* (s. 189-208). Hans Reitzels Forlag, København. ISBN: 978-87-02-31888-3. [20 s.]

4.+ 5. Forelæsning: Fællesfaktorprincippet i forståelse og behandling af psykisk lidelse

4 timer v/ Ole karkov Østergård

Til denne forelæsning vil vi udfordre de mere specifikke terapiretningers tilgang til at forstå og behandle psykisk lidelse ved at se på mennesket som et socialt væsen, hvor både psykisk lidelse og dets behandling altid er indlejret i en social kontekst og relation. Det vil vi gøre ved at diskutere Bruce Wampolds kontekstuelle model, der præsenteres som et alternativ til den traditionelle medicinske model, samt ved at præsentere fællesfaktorparadigmet. Der vil blive lagt særlig vægt på arbejdsalliancen og processen med reparation af alliancebrud, der anses for fælles faktorer, som har betydning for effekten af psykoterapi på tværs af de forskellige terapiretninger.

Anbefalet læserækkefølge: Wampold and Imel (2015), Bordin (1979), Eubanks et al., (2021), Muran et al. (2023), Norcross and Wampold (2019)

Litteratur:

- Bordin, E. S. (1979). The generalizability of the psychoanalytic concept of the working alliance. *Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 16, 252-260. **[9 s.]**
- Eubanks, C. F., Sergi, J., & Muran, J. C. (2021). Responsiveness to ruptures and repairs in psychotherapy. In J. C. Watson & H. Wiseman (Eds.), *The Responsive Psychotherapist: Attuning to Clients in the Moment* (s. 83–104). American Psychological Association. **[21 s.]**
- Muran, J. C, Eubanks, F. C., Samstag, W. L. (2023). Introduction: Rupture in a Wicked and Wonderful World. In: *Rupture and Repair in Psychotherapy - A Critical Process for Change* (2023). Eubanks, F. C., Samstag, W. L. & Muran, J. C (Editors). American Psychological Association, s. 3-20. **[17 s.]**
- Norcross, J. C., & Wampold, B. E. (2019). Relationships and Responsiveness in the Psychological Treatment of Trauma: The Tragedy of the APA Clinical Practice Guideline. *Psychotherapy*, 56, 391-399. **[9 s.]**
- Wampold, B. E., & Imel, Z. E. (2015). *The Great Psychotherapy Debate: The Evidence for What Makes Psychotherapy Work* (Second edition, chapter 2 and 3, s. 37-81). Routledge **[44 s.]**

6. Forelæsning: Udviklingspsykopatologi

2 timer v/ Lennart Kiel

Denne forelæsning introducerer centrale begreber og grundantagelser inden for udviklingspsykopatologi. Udviklingspsykopatologi er et klinisk forskningsfelt, der undersøger, hvordan psykiske vanskeligheder opstår, udvikler sig, vedligeholdes og forandres på tværs af livsforløbet i samspil mellem biologiske, psykologiske og sociale faktorer.

Litteratur:

- Cicchetti, D. (2023). Developmental psychopathology. In R. F. Krueger & P. H. Blaney (Eds.), *Oxford Textbook of Psychopathology* (4th ed., s. 123-144). Oxford University Press [21 s.]

7. + 8. Forelæsning: Klinisk børnepsykologi

4 timer v/ Camilla Chelina Dybdal

Forelæsningen giver en introduktion til den kliniske børnepsykologi hvor grundlæggende teorier og arbejdsområder præsenteres. Der tages udgangspunkt i et psykodynamisk perspektiv på børn og unge. Herunder særligt fokus på legeterapi som behandlingsmetode. Der inddrages eksempler fra klinisk praksis.

Litteratur:

- Bowlby, J. (1973/1988). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger* (s. ca. 25–47). Basic Books. [22 s.]
- Dybdal, C. C. P. (2016) Afslutningstemaer i psykoterapi – fra barnets og terapeutens perspektiv. In Grünbaum, L. & Mortensen, K. V. (2016): *Psykodynamisk psykoterapi med børn og unge – Et område i udvikling* (Kapitel 9) s. 179-195. København: Hans Reitzel. [17 s.]
- Caccia, O. (1984). "Container and contained: Analysis of two ten year old boys". *Journal of Child Psychotherapy*, vol. 10. s. 57-69. [13 s.]
- Grünbaum, L. & Mortensen, K. V. (2016): *Psykodynamisk psykoterapi med børn og unge – En grundbog om teorier og arbejdsmetoder*. (Kapitel 1: Psykodynamiske udviklingsteorier og forståelse af psykopatologi i barnealderen. København: Hans Reitzel [17 s.]
- Stern, D (2006): *Spædbarnets interpersonelle verden*. Hans Reitzels Forlag. s. 68-76 + 85-104 [29 s.]
- Mielcke, Jytte (1999): *Legeterapi og vækst*. Psykologisk set nr. 34, nov. 1999. s. 31-40 [9 s.]

Supplerende litteratur:

- Stern, D (2006): *Spædbarnets interpersonelle verden*. Hans Reitzels Forlag. s 114-218

9. Forelæsning: Den psykoanalytiske forståelse af psykisk lidelse

2 timer v/ Mette Thuesen

Psykoanalytisk teori er grundlaget for mange forskellige terapeutiske traditioner. I denne forelæsning gennemgås de grundlæggende principper i psykoanalytisk tænkning, (f.eks. det ubevidste, indre konflikt og forsvarsmekanismer), som har betydning for forståelsen af psykopatologi både i hverdagslivet og i alvorligere lidelser. Psykoanalysens teori om indsigts betydning for forandring vil også være central i forelæsningen.

Litteratur:

- Malan, H. D. (1979). Psychotherapy in Everyday Life. Side 1-4. I Individual Psychotherapy and the Science of Psychodynamics. Butterworth-Heinemann. [4 s.]
- Malan, H. D. (1979). Inner Mechanisms in Everyday Life. Side 5-15. I Individual Psychotherapy and the Science of Psychodynamics. Butterworth-Heinemann. [11 s.]
- Freud, S. (1915/2024). Repression. In M. Solms (Ed.), The revised standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud (Vol. 14, s.129–139). Rowman & Littlefield [12 s.]
- Blass, R.B. (2023). On the nature of transference interpretation and why only it can bring about analytic change. *International Journal of Psychoanalysis*. 8.Vol 104(4) 701-21. [20 s.]
- Symington, N. (1986). Insight and Emotion in Psychoanalysis. s. 25-37. I The Analytic Experience. [12 s.]
- Køppe, S. (1992). Det ubevidstes eksistens. *Psyke & Logos*, 184-200. [17 s.]
- Symington, N. (1983). The analyst's act of freedom as agent of therapeutic change. *International Review of Psycho-Analysis*. 10(3):283-291. [9 s.]
- Gammelgaard, J. (2014). Klassisk psykoanalyse, ego-psykologi og selv-psykologi. I: Personlighedspsykologi – En grundbog om personlighed og subjektivitet (Køppe, S. & Dammeyer, J., red.), s. 149-180. Kbh: Hans Reitzels Forlag. [28 s.]

Supplerende litteratur:

- Symington, J. (1985). The Survival Function of Primitive Omnipotence. *Int. J. Psycho-Anal.*, 66:481-487
- Green, A. (1986). 'The dead mother', in *On Private Madness*, London: Hogarth Press, s. 142-173
- Freud, S. (1933). Forelæsning 31: Den psykiske personligheds bestanddele. s. 50-67.
- Blatt, S. J. (1998). Contributions of Psychoanalysis to the Understanding and Treatment of Depression. *Journal of the American Psychoanalytic Association* 46:723-752.
- Rosenbaum, B. (2023). Freud og psykiatrien. *Psyke & Logos*. 10(1).

10. Forelæsning: Den psykoanalytiske forståelse af psykisk lidelse: objektrelations-teori

2 timer v/Mette Thuesen

I objektrelations teori ses psykiske lidelser over en bred kam som udspringende af forstyrrelser i personligheden, og behandling tilrettelægges efter niveau af forstyrrelse. Forelæsningen vil omfatte en introduktion af den gruppe af objektrelationsteorier, der kaldes "den uafhængige skole". Grundlæggende begreber vil blive introduceret såsom selv, objekt og objektrelation i et udviklingsmæssigt perspektiv og vil blive set i sammenhæng med Killingmos skelnen mellem konflikt- og deficitpatologi.

Litteratur:

- Lemma, A. (2003). Introduction to the Practice of Psychoanalytic Psychotherapy, Psychoanalysis in the Twenty-First Century. s.1-14 i Introduction to the practice of psychoanalytic psychotherapy, 2nd ed. Chichester, England: Wiley. [14 s.]

- Killingmo, B. (1984). Conflict and Deficit. Implications for technique. *International J. of PsychoAnal.*, vol. 70, nr. 65, s. 65-79 [14 s.].
- Fonagy, P. & Target, M. (2003). Psychoanalytic Theories. Perspectives from Developmental Psychopathology, kap. 7, s. 137-165 [28 s.].
- Winnicott, D.W. (1960). Ego distortion in terms of true and false self. In: The maturational processes and the facilitating environment (1865/1996) (s. 140- 152). International Universities Press, Inc. [12 s.].

Supplerende litteratur:

- Clarkin, J.F., Caligor, E., Stern, B. & Kernberg, O.F. (2007). STRUCTURED INTERVIEW OF PERSONALITY ORGANIZATION (STIPO) Kan findes på: <https://www.borderlinedisorders.com/structured-interview-of-personality-organization.php>

11. Forelæsning: Den psykodynamiske/analytiske forståelse af psykisk lidelse: Moderne tilknytnings- og mentaliseringsteori

2 timer v/ Majse Lind

På denne forelæsning introduceres moderne tilknytning- og mentaliseringsteori. Udviklingen af hhv typisk og atypisk mentalisering gennemgås. Mentalisering som transteoretisk og transdiagnostisk fænomen ved psykopatologi i det hele taget og personlighedsforstyrrelse i særdeleshed diskuteres.

Litteratur:

- McLaren, V., & Sharp, C. (2020). What is mentalizing?. *Adolescent Suicide and Self-Injury: Mentalizing Theory and Treatment*, 1-15. [15 s.]
- Fonagy, P., & Bateman, A. (2008). The development of borderline personality disorder—A mentalizing model. *Journal of personality disorders*, 22(1), 4-21. [17 s.]
- Luyten, P., Campbell, C., Allison, E., & Fonagy, P. (2020). The mentalizing approach to psychopathology: State of the art and future directions. *Annual review of clinical psychology*, 16(1), 297-325. [28 s.]

12. + 13. Forelæsning: Den kognitive/adfærdsteoretiske forståelse af psykisk lidelse

4 timer v/ Gry Kjærdsdam Telléus

Forelæsningerne giver en introduktion til den kognitive og adfærdsteoretiske forståelse af psykiske lidelser. Undervisningen vil have fokus på udviklingen af de teoretiske retninger inden for kognitiv adfærdsterapi (CBT), herunder de tre bølger, der har præget feltet. Gennem forelæsningen præsenteres konkrete eksempler på, hvordan disse teorier anvendes i forståelsen og behandlingen af forskellige psykiske lidelser. Der vil løbende blive inddraget eksempler fra klinisk praksis.

Litteratur:

- Judith S. Beck. Kognitiv adfærdsterapi - grundlag og perspektiver. 3. udgave (2023) Akademisk Forlag ISBN 9788750057826, s. 17-95 **[25 s.]**
- Lock, J., Agras, W.S., Fitzpatrick, K.K., Bryson, S.W., Jo, B. and Tchanturia, K. (2013), Is outpatient cognitive remediation therapy feasible to use in randomized clinical trials for anorexia nervosa?. *Int. J. Eat. Disord.*, 46: 567-575. **[7 s.]**

Supplerende læsning:

- Judith S. Beck. Kognitiv adfærdsterapi - grundlag og perspektiver. 3. udgave (2023) Akademisk Forlag ISBN 9788750057826, s. 45-410

14. Forelæsning: Power Threat Meaning Framework (PTMF)

2 timer v/ Cecilie Thøgersen

I 2018 publicerede the British Psychological Society's (BPS) Division of Clinical Psychology (DCP) the Power Threat Meaning Framework (PTMF). PTMF er en alternativ forståelsesramme til den gældende biomedicinske forståelse af psykisk lidelse. Målet er at give en holistisk ramme for at identificere mønstre i oprindelsen, oplevelserne og udtrykkene af følelsesmæssigt ubehag og problematisk adfærd. Denne forelæsning giver en introduktion til The Power Threat Meaning Framework som et bud på et alternativ til diagnostiske og biomedicinske sygdomsmodeller til forståelse af psykiske lidelser.

Litteratur:

- Johnstone, L., & Boyle, M. (2018). The Power Threat Meaning Framework: An Alternative Nondiagnostic Conceptual System. *Journal of Humanistic Psychology*. **[18 s.]**
- Read, J. & Harper, D. J. (2020): The Power Threat Meaning Framework: Addressing Adversity, Challenging Prejudice and Stigma, and Transforming Services, *Journal of Constructivist Psychology*, DOI: 10.1080/10720537.2020.1773356 **[15 s.]**
- Gallagher, O., Regan, E. E., & O'Reilly, G. (2024). The power threat meaning framework 5 years on – A scoping review of the emergent empirical literature. *The British Journal of Psychology*, 115(3), 555–576. **[21 s.]**

15. + 16. Forelæsning: Den narrative forståelse af psykisk lidelse

4 timer v/ Majse Lind

I denne forelæsning vil rette fokus på teori og forskning indenfor den narrative forståelse af psykopatologi. Vi vil først opnå en forståelse af, hvad det narrative perspektiv går ud på. Dernæst vil vi fokusere på, hvordan den narrative identitet og narrativitet er karakteriseret hos mennesker med psykopatologi.

Litteratur:

Den narrative identitet og narrativitet:

- Freedman, J. & Combs, G. (2016): Narrative Therapy's Relational Understanding of Identity. *Family Process*. Vol 55/2 [14 s.]
- White, M. (2006). Det narrative perspektiv i terapien. *Narrativ teori*. Hans Reitzels Forlag. Kap 1 (s. 25-49) [24 s.]
- Freedman, J. & Combs, G. (1996). Kap 3: Opening space for new stories. *Narrative therapy*. Norton, s. 42-76 [35 s.]
- Holmgreen, A.. (2013). *Terapifortællinger*. Dansk Psykologisk Forlag. Kap 1 (s. 25-56) [31 s.]
- Holmgreen, A. (2008). Kap 2: Fra skam til berettigelse – om eksternalisering af problemet. *Terapifortællinger*, 59-89. Dansk Psykologisk Forlag [30 s.]
- Lund-Jacobsen, D. (2020). Brug af metaforer letter samtalen om det svære- *Fag & Forskning*, 2: 62-69 [7 s.].

Narrativ identitet og psykopatologi:

- Adler, J. M. (2012). Living into the story: Agency and coherence in a longitudinal study of narrative identity development and mental health over the course of psychotherapy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102(2), 367–389. [22 s.]
- Lind, M., Jørgensen, C. R., Heinskou, T., Simonsen, S., Bøye, R., & Thomsen, D. K. (2019). Patients with borderline personality disorder show increased agency in life stories after 12 months of psychotherapy. *Psychotherapy*, 56(2), 274-284. [10 s.]
- Lind, M., Sharp, C., & Dunlop, W. L. (2022). Why, how, and when to integrate narrative identity within dimensional approaches to personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, 36(4), 377-398. [21 s.]

Supplerende litteratur:

- Holmgreen, A. (2013). *Terapi fortællinger*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Cowan, H. R., Mittal, V. A., & McAdams, D. P. (2021). Narrative identity in the psychosis spectrum: a systematic review and developmental model. *Clinical psychology review*, 88, 102067. [25 s.]

17. Forelæsning: Eksistentiel-fænomenologisk forståelse af psykisk lidelse (psykose)

2 timer v/ Casper Feilberg

Rosenfelds (1987) eksempler og psykologiske forståelse af mennesker med psykotiske lidelser sættes i samspil med en eksistentiel-fænomenologisk (Keller 2008) forståelse af psykose, med bl.a. en pointe om, at vores umiddelbare måde at opleve på ikke kan deles op i fantasi (psykose) og virkelighed, men rummer noget af begge dele samtidig. Dette fører til en almenpsykologisk diskussion af virkelighed og fantasi, og vores åbenhed for den andens psykiske liv og modtagelighed for andres projektioner. Det terapeutiske arbejde med menne-

sker med psykotiske lidelser er jf. Rosenfeld afhængig af en forståelse af projektiv identifikation og narcissisme, og vigtigheden af at arbejde med sig selv som menneske og terapeut (1987a+b). Afslutningsvist berøres derfor Rosenfelds teori om destruktiv narcissisme.

Anbefalet læserækkefølge: Rosenfeld (1987a), Keller (2008), Rosenfeld (1987b).

Litteratur:

- Keller, K. D. (2008). Phenomenological Understanding of Psychosis. *Journal of the Society for Existential Analysis*, 19.1. s. 17-32 [12 s.]
- Rosenfeld, H. (1987a). *Impasse and Interpretation : Therapeutic and Anti-Therapeutic Factors in the Psychoanalytic Treatment of Psychotic, Borderline, and Neurotic Patients*, (Introduction, s. 3-24), Taylor & Francis Group [22 s.]
- Rosenfeld, H. (1987b). *Impasse and Interpretation : Therapeutic and Anti-Therapeutic Factors in the Psychoanalytic Treatment of Psychotic, Borderline, and Neurotic Patients*, (Chapter 6: Destructive narcissism and the death instinct, s. 105-120, uddrag), Taylor & Francis Group. [16 s.]

Supplerende litteratur

- Harder, S. & Rosenbaum, B. (2015). Contemporary Psychodynamic Approaches to Psychosis. In P. Luyten, L. Mayes, P. Fonagy, M. Target & S. J. Blatt, (Eds), *Handbook of Contemporary Psychodynamic Approaches to Psychopathology*, s. 259-287. New York, NY: The Guilford Press.
- Keller, K.D. (2015). Terapeutisk socialitet i psykoanalysen. In: A. D. Sørensen og K. D. Keller (red.). *Psykoterapien og den eksistentielle erfaring. Eksistentiel-fænomenologiske perspektiver på psykoterapi*, s. 213 - 250, Aalborg Universitetsforlag. <https://doi.org/10.4324/9780203582015>.

18. Forelæsning: Samfundsmæssige og kulturelle forståelser af psykiske lidelser

2 timer v/ Rasmus Birk

Vi lever i en tid, hvor psykiatriske diagnoser diskuteres heftigt. Hvorfor er der så mange, som diagnosticeres? Lever vi i en 'diagnosekultur', hvor psykiatriens sprog koloniserer vores livsverden? Er det snarere kapitalismen/neoliberalismen/konkurrencestaten/accelerationssamfundet/præstationssamfundet (m.fl.) som får folk til at bukke under? Denne forelæsning bygger videre på den foregående og undersøger psykiske lidelser, med særligt fokus på, hvordan psykopatologi påvirkes af det samfundsmæssige, sociale og kulturelle. Anbefalet læserækkefølge: Rose, Luhrmann, Kirmayer, Gómez-Carillo & Kirmayer

Litteratur:

- Rose, N. (2018). Our Psychiatric Future. Polity. Kapitel 3, s. 41-67 [26 s.]
- Gómez-Carrillo, A., & Kirmayer, L. J. (2023). A cultural-ecosocial systems view for psychiatry. *Frontiers in Psychiatry*, 14, 1031390, s. 1-14. [14 s.]

- Luhrmann, T. M., Padmavati, R., Tharoor, H., & Osei, A. (2015). Differences in voice-hearing experiences of people with psychosis in the USA, India and Ghana: Interview-based study. *The British Journal of Psychiatry*, 206(1), 41–44. [3 s.]
- Kirmayer, L. J., & Ryder, A. G. (2016). Culture and psychopathology. *Current Opinion in Psychology*, 8, 143–148. [5 s.]

19. Forelæsning: Spørgetime og afsluttende evaluering

1 time v/ Majse Lind

Den afsluttende spørgetime har til formål at afklare uafklarede spørgsmål til eksamen og eksamensformen. Vi vil derudover evaluere kursusforløbet.

Samlet Pensum liste:

- Adler, J. M. (2012). Living into the story: Agency and coherence in a longitudinal study of narrative identity development and mental health over the course of psychotherapy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102(2), 367–389. <https://psycnet-apa-org.zorac.aub.aau.dk/fulltext/2011-20394-001.html> [22 s.]
- Beck., J. (2023). Kognitiv adfærdsterapi - grundlag og perspektiver. 3. udgave (2023) Akademisk Forlag ISBN 9788750057826, s. 17-95 (uploades til moodle) [25 s.]
- Bordin, E. S. (1979). The generalizability of the psychoanalytic concept of the working alliance. *Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 16, 252-260 <https://psycnet-apa-org.zorac.aub.aau.dk/fulltext/1980-23666-001.pdf> [9 s.]
- Bowlby, J. (1973/1988). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger* (s. ca. 25–47). Basic Books. (uploades til moodle) [22 s.]
- Blass, R.B. (2023). On the nature of transference interpretation and why only it can bring about analytic change. *International Journal of Psychoanalysis*. 8.Vol 104(4) 701-21. <https://www-tandfonline-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1080/00207578.2023.2230766> [20 s.]
- Caccia, O. (1984). "Container and contained: Analysis of two ten year old boys". *Journal of Child Psychotherapy*, vol. 10. s. 57-69. (uploades til moodle) [13 s.]
- Cicchetti, D. (2023). Developmental psychopathology. In R. F. Krueger & P. H. Blaney (Eds.), *Oxford textbook of psychopathology* (4th ed., s. 123–144). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/med-psych/9780197542521.003.0006> [21 s.]
- Dybdal, C. C. P. (2016) Afslutningstemaer i psykoterapi – fra barnets og terapeutens perspektiv. In Grünbaum, L. & Mortensen, K. V. (2016): *Psykodynamisk psykoterapi med børn og unge – Et område i udvikling* (Kapitel 9) s. 179-195. København: Hans Reitzel. (uploades til moodle) [17 s.]
- Eubanks, C. F., Sergi, J., & Muran, J. C. (2021). Responsiveness to ruptures and repairs in psychotherapy. In J. C. Watson & H. Wiseman (Eds.), *The Responsive Psychotherapist: Attuning to Clients in the Moment* (s. 83–104). American Psychological Association. <https://www-jstor-org.zorac.aub.aau.dk/stable/j.ctv1r4xcwf.9?seq=1> [21 s.]

- Fonagy, P. & Target, M. (2003). Psychoanalytic Theories. Perspectives from Developmental Psychopathology, kap. 7, s. 137-165 (uploades til moodle) **[28 s.]**
- Freedman, J. & Combs, G. (2016): Narrative Therapy's Relational Understanding of Identity. Family Process. Vol 55/2 <https://onlinelibrary-wiley-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1111/famp.12216> **[14 s.]**
- Freedman, J. & Combs, G. (1996). Kap 3: Opening space for new stories. Narrative therapy. Norton, s. 42-76 (uploades til moodle) **[35 s.]**
- Freud, S. (1915/2024). Repression. In M. Solms (Ed.), The revised standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud (Vol. 14, s. 129–139). Rowman & Littlefield (uploades til moodle) **[12 s.]**
- Fonagy, P., & Bateman, A. (2008). The development of borderline personality disorder—A mentalizing model. Journal of personality disorders, 22(1), 4-21. <https://guilfordjournals-com.zorac.aub.aau.dk/doi/abs/10.1521/pedi.2008.22.1.4> **[17 s.]**
- Gallagher, O., Regan, E. E., & O'Reilly, G. (2024). The power threat meaning framework 5 years on – A scoping review of the emergent empirical literature. *The British Journal of Psychology*, 115(3), 555–576. <https://bpspsychub-onlinelibrary-wiley-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1111/bjop.12702> **[21 s.]**
- Gammelgaard, J. (2014). Klassisk psykoanalyse, ego-psykologi og selv-psykologi. I: Personlighedspsykologi – En grundbog om personlighed og subjektivitet (Køppe, S. & Dam-meyer, J., red.), s. 149-180. Kbh: Hans Reitzels Forlag. (uploades til moodle) **[28 s.]**
- Gómez-Carrillo, A., & Kirmayer, L. J. (2023). A cultural-ecosocial systems view for psychiatry. *Frontiers in Psychiatry*, 14, 1031390, s. 1-14. <https://www.frontiersin.org/journals/psychiatry/articles/10.3389/fpsy.2023.1031390/full> **[14 s.]**
- Grünbaum, L. & Mortensen, K. V. (2016): Psykodynamisk psykoterapi med børn og unge – En grundbog om teorier og arbejdsmetoder. (Kapitel 1: Psykodynamiske udviklingsteorier og forståelse af psykopatologi i barnealderen. København: Hans Reitzel (uploades til moodle) **[17 s.]**
- Holmgreen, A. (2008). Kap 2: Fra skam til berettigelse – om eksternalisering af problemet. Terapifortællinger, 59-89. Dansk Psykologisk Forlag (uploades til moodle) **[30 s.]**
- Hougaard, E. (2004). Psykoterapi: teori og forskning. Kap 2 (side 48-72) + kap 3 (side 26-37) (uploades til moodle) **[35 s.]**
- Johnstone, L., & Boyle, M. (2018). The Power Threat Meaning Framework: An Alternative Nondiagnostic Conceptual System. *Journal of Humanistic Psychology*. <https://doi.org/10.1177/0022167818793289> (tilgængelig via AUB: <https://journals-sagepub-com.zorac.aub.aau.dk/doi/pdf/10.1177/0022167818793289>) **[18 s.]**
- Keller, K. D. (2008). Phenomenological Understanding of Psychosis. *Journal of the Society for Existential Analysis*, 19.1. s. 17-32. https://kbbk-aub.primo.exlibrisgroup.com/permalink/45KBDK_AUB/159gapk/cdi_gale_lrcgauss_A191100061 **[12 s.]**
- Kendler, K. S., Tabb, K., & Wright, J. (2022). The Emergence of Psychiatry: 1650–1850. *American Journal of Psychiatry*, 179(5), 329–335. S 6 <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.21060614> **[6 s.]**
- Killingmo, B. (1984). Conflict and Deficit. Implications for technique. *International J. of PsychoAnal.*, vol. 70, nr. 65, s. 65-79 (uploades til moodle) **[14 s.]**

- Kirmayer, L. J., & Ryder, A. G. (2016). Culture and psychopathology. *Current Opinion in Psychology*, 8, 143–148. <https://www.sciencedirect-com.zorac.aub.aau.dk/science/article/pii/S2352250X15002924?via%3Dihub> [5 s.]
- Kotov, R., Krueger, R. F., Watson, D., Cicero, D. C., Conway, C. C., DeYoung, C. G., Eaton, N. R., Forbes, M. K., Hallquist, M. N., Latzman, R. D., Mullins-Sweatt, S. N., Ruggero, C. J., Simms, L. J., Waldman, I. D., Waszczuk, M. A., Wright, A. G. C., Cannon, T., & Widiger, T. (2021). The Hierarchical Taxonomy of Psychopathology (HiTOP): A Quantitative Nosology Based on Consensus of Evidence. *Annual Review of Clinical Psychology*, 17(1), 83–108. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-081219-093304>. [26 s.]
- Køppe, S. (1992). Det ubevidstes eksistens. *Psyke & Logos*, 184-200. (uploades til moodle) [16 s.]
- Lemma, A. (2003). Introduction to the Practice of Psychoanalytic Psychotherapy, Psychoanalysis in the Twenty-First Century. p.1-14 i Introduction to the practice of psychoanalytic psychotherapy, 2nd ed. Chichester, England: Wiley. <https://onlinelibrary-wiley-com.zorac.aub.aau.dk/doi/10.1002/9780470713426.ch> [14 s.]
- Lind, M., Jørgensen, C. R., Heinskou, T., Simonsen, S., Bøye, R., & Thomsen, D. K. (2019). Patients with borderline personality disorder show increased agency in life stories after 12 months of psychotherapy. *Psychotherapy*, 56(2), 274-284. <https://psycnet-apa-org.zorac.aub.aau.dk/fulltext/2018-40171-001.html> [10 s.]
- Lind, M., Sharp, C., & Dunlop, W. L. (2022). Why, how, and when to integrate narrative identity within dimensional approaches to personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, 36(4), 377-398. <https://guilfordjournals-com.zorac.aub.aau.dk/doi/abs/10.1521/pedi.2012.35.540> [21 s.]
- Lock, J., Agras, W.S., Fitzpatrick, K.K., Bryson, S.W., Jo, B. and Tchanturia, K. (2013), Is outpatient cognitive remediation therapy feasible to use in randomized clinical trials for anorexia nervosa?. *Int. J. Eat. Disord.*, 46: 567-575. <https://onlinelibrary-wiley-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1002/eat.22134> [7 s.]
- Luhrmann, T. M., Padmavati, R., Tharoor, H., & Osei, A. (2015). Differences in voice-hearing experiences of people with psychosis in the USA, India and Ghana: Interview-based study. *The British Journal of Psychiatry*, 206(1), 41–44. <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.113.139048> [3 s.]
- Lund-Jacobsen, D. (2020). Brug af metaforer letter samtalen om det svære- Fag & Forskning, 2: 62-69 (uploades til moodle) [7 s.]
- Luyten, P., Campbell, C., Allison, E., & Fonagy, P. (2020). The mentalizing approach to psychopathology: State of the art and future directions. *Annual review of clinical psychology*, 16(1), 297-325. https://kdbk-aub.primo.exlibrisgroup.com/discovery/fulldisplay?context=PC&vid=45KBDK_AUB:AUB&search_scope=MyInst_and_CI&tab=Everything&docid=cdi_pubmed_primary_32023093 [28 s.]
- Malan, H. D. (1979). Psychotherapy in Everyday Life. s. 1-4. I Individual Psychotherapy and the Science of Psychodynamics. Butterworth-Heinemann. (uploades til moodle) [4 s.]
- Malan, H. D. (1979). Inner Mechanisms in Everyday Life. s. 5-15. I Individual Psychotherapy and the Science of Psychodynamics. Butterworth-Heinemann. (uploades til moodle) [11 s.]

- McLaren, V., & Sharp, C. (2020). What is mentalizing?. Adolescent Suicide and Self-Injury: Mentalizing Theory and Treatment, 1-15. https://link-springer-com.zorac.aub.aau.dk/chapter/10.1007/978-3-030-42875-4_1 [15 s.]
- Mielcke, Jytte (1999): Legeterapi og vækst. Psykologisk set nr. 34, nov. 1999. s. 31-40 (uploades til moodle) [9 s.]
- Muran, J. C, Eubanks, F. C., Samstag, W. L. (2023). Introduction: Rupture in a Wicked and Wonderful World. In: Rupture and Repair in Psychotherapy - A Critical Process for Change (2023). Eubanks, F. C., Samstag, W. L. & Muran, J. C (Editors). American Psychological Association, s. 3-20. <https://www-jstor-org.zorac.aub.aau.dk/stable/j.ctv2wk7240.5?seq=1> [17 s.]
- Norcross, J. C., & Wampold, B. E. (2019). Relationships and Responsiveness in the Psychological Treatment of Trauma: The Tragedy of the APA Clinical Practice Guideline. *Psychotherapy*, 56, 391-399. <https://psycnet-apa-org.zorac.aub.aau.dk/fulltext/2019-22180-001.html> [9 s.]
- Read, J. & Harper, D. J. (2020): The Power Threat Meaning Framework: Addressing Adversity, Challenging Prejudice and Stigma, and Transforming Services, *Journal of Constructivist Psychology*, DOI: 10.1080/10720537.2020.1773356 <https://www-tandfonline-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1080/10720537.2020.1773356> [15 s.]
- Rose, N. (2018). Our Psychiatric Future. Polity. Kapitel 1, s.1-24 (uploades til moodle) [23 s.]
- Rose, N. (2018). Our Psychiatric Future. Polity. Kapitel 3, s. 41-67 (uploades til moodle) [26 s.]
- Rosenfeld, H. (1987a). *Impasse and Interpretation : Therapeutic and Anti-Therapeutic Factors in the Psychoanalytic Treatment of Psychotic, Borderline, and Neurotic Patients*, (Introduction, s. 3-24), Taylor & Francis Group. https://kdbk-aub.primo.exlibris-group.com/permalink/45KBDK_AUB/n4l1aj/alma9920799636705762 [22 s.]
- Rosenfeld, H. (1987b). *Impasse and Interpretation : Therapeutic and Anti-Therapeutic Factors in the Psychoanalytic Treatment of Psychotic, Borderline, and Neurotic Patients*, (Chapter 6: Destructive narcissism and the death instinct, s. 105-120, uddrag), Taylor & Francis Group. https://kdbk-aub.primo.exlibrisgroup.com/permalink/45KBDK_AUB/n4l1aj/alma9920799636705762 [16 s.]
- Simonsen, E., & Møhl, B. (red.) (2024). *Grundbog i psykiatri*. Hans Reitzels Forlag. Kap 1 s. 25-49 (uploades til moodle) [24 s.]
- Simonsen, E. (2024). Psykiatrisk Klassifikation. I Simonsen, E. & Møhl, B. (Eds.), *Grundbog i Psykiatri* (s. 189-208). Hans Reitzels Forlag, København. ISBN: 978-87-02-31888-3. (uploades til moodle) [20 s.]
- Stein, D. J., Nielsen, K., Hartford, A., Gagné-Julien, A.-M., Glackin, S., Friston, K., Maj, M., Zachar, P., & Aftab, A. (2024). Philosophy of psychiatry: Theoretical advances and clinical implications. *World Psychiatry*, 23(2), 215–232. <https://doi.org/10.1002/wps.21194> [17 s.]
- Stern, D (2006): Spædbarnets interpersonelle verden. Hans Reitzels Forlag. S. 68-76 + 85-104 (uploades til moodle) [29 s.]
- Symington, N. (1986). Insight and Emotion in Psychoanalysis. Side 25-37. I *The Analytic Experience*. (uploades til moodle) [12 s.]

- Symington, N. (1983.) The analyst's act of freedom as agent of therapeutic change. *International Review of Psycho-Analysis*. 10(3):283-291. <https://doi.org/10.1186/s40337-024-01101-0> (uploades til moodle) **[9 s.]**
- Wampold, B. E., & Imel, Z. E. (2015). *The Great Psychotherapy Debate: The Evidence for What Makes Psychotherapy Work* (Second edition, chapter 2 and 3, s. 37-81). Routledge. [https://www.taylorfrancis-com.zorac.aub.aau.dk/books/mono/10.4324/9780203582015/great-psychotherapy-debate-bruce-wampold-zac-imel](https://www.taylorfrancis.com/zorac.aub.aau.dk/books/mono/10.4324/9780203582015/great-psychotherapy-debate-bruce-wampold-zac-imel) **[44 s.]**
- White, M. (2006). *Det narrative perspektiv i terapien. Narrativ teori*. Hans Reitzels Forlag. Kap 1 (s. 25-49) (uploades til moodle) **[24 s.]**
- Winnicott, D.W. (1960). Ego distortion in terms of true and false self. In: *The maturational processes and the facilitating environment* (1865/1996) (s. 140- 152). International Universities Press, Inc. (uploades til moodle) **[12 s.]**

Sider i alt: 945